

2025/4 • XXXII. évf. 4. szám

Ára: 800 Ft

FOLKMAĞAZIN

TÁNC HÁZ ALAPÍTVÁNY 1994

*Timár Sándor gyűjtés közben Nagyecsedben, 1977-ben.
Adatközlő: Bulyáki Gergely, a Népművészet Mestere
(Fortepan/Szalay Zoltán)*

A TARTALOMBÓL:

4. Interjú Dresch Mihállyal
Grozdzits Károly
6. Kendőmesék: Asszonykéz–aranykéz
Arany Piroska
8. A Kassák-klub vendégei – Ilka Gyuri
SEBŐ FERENC SOROZATA
9. Búcsú: Holecz Istvánné Kanyó Margit
Török János
10. Gondolatok az Olsvai-kötet kapcsán
Sebő Ferenc
12. Murguly Lajos (1949–2025)
Héra Éva; Busai Norbert
16. Egy magyarbódi hagyományörző II.
Kupec Zsófi
18. MAGTÁR – Tasnádi István:
Történetek a kék házból
SZÉKI SOÓS JÁNOS ROVATA
22. „Bútorzati népzene”
Árendás Péter
23. FOTÓGALÉRIA – Orbán Miklós
IV. FolkPark Táncházfesztivál
27. Vadrózsa-turné az USA-ban – II.
Szanyó Gábor
28. TALLÓZÓ: Az ifjúsági „szervezetek” II.
Írta: Nagy Olga – P. VAS JÁNOS ROVATA
31. Mindannyiunk meséi – recenzió
Dala Sára
37. Székely hagyományok – 6.
Simó Ilona
39. Róka Szabolcs (1967–2025)
Sándor Ildikó
40. Új daloskönyv a Vajdaságból
Sőregi Anna
42. ÉTELEK – HAGYOMÁNYOK
Jókai és a magyar ételörökség – 3.
Juhász Katalin
46. Sue Foy angol nyelvű ismertetője

Tisztelt Olvasóink! A 2025–26-os évad „Táncházas, tanfolyamok” frissített listáját megtalálják a www.tanchaz.hu weboldalon.

Isten éltesse Timár Sándort!

Első személyes találkozásom Timár Sándorral a legendás, hetvenes évekbeli „Párbuzam” csoport előadásához kötődik. (A hajdani Ballett Intézet első néptáncos évfolyamából a hivatalos együttesekbe kerülő táncosok – Bíró Ferenc, Farkas Zoltán „Batyú”, Fekete Antal „Puma”, Sztanó Hédi, Végső Miklós, Zsuráfszky Zoltán és mások – nem éppen azzal az alkotói és munkamódszerrel szembesültek munkahelyükön, amit Györgyfalvy Katalin mellett másik meghatározó mesterük, Timár Sándor képviselt. Ezért aztán – szabadidejük rovására – műhelymunkába kezdtek, korábbi mesterük vezetésével. Itt végre tájegységi táncokból készült koreográfiák készültek, a hozzájuk illő zenével.) A műsorban szereplő eleki román táncban nekem jutott a klarinészszólam, dobon pedig nem más, mint maga Mesti kísért. Teljesen zöldfülként segítséget kértem, hogy honnan tudom majd, mikor kell ardeleanából mânânteauaba váltani. „Hát, amikor a fiúk guggolófigurája lesz, a dallam végén.” Igen ám, de az előadáson igyekeztem a Corvin téri közönségnek játszani, csak félszemmel figyeltem a táncosokat, s egyszercsak valamelyikük, talán Puma, mintha leguggolt volna. Szerencsére a dobosom, úgy is mint a koreográfus, nem hagyta magát...

*

Indokolatlannak tűnhet, hogy a táncművészt egy zenész köszönti 95. születésnapja alkalmából. Mesti – hiszen róla van szó! – szerteágazó szakmai pályája során mind a kiterjedt gyűjtőmunkát, mind a néptáncpedagógiában meghonosodott Timár-módszer kidolgozását táncművészi-koreográfusi kiteljesedése jegyében végezte el. Mindezeknek van azonban egy csodálatos „hordaléka”, a Timár Sándorhoz szorosan kapcsolódó városi táncházmozgalom. Ez a közös pont talán érthetővé teszi, hogy a táncházasok nevében éppen én fogalmazzam meg verbális virágcsokrunkat a Táncházas Egyesület tiszteletbeli elnökének szánva.

A városi táncházas genézisének, mozgalommá alakulásának igen szép az irodalma. Tudható, hogy 1972-ben az első három budapesti táncházas Novák Ferenc „Tata” tanítványai, úgymint Foltin Jolán, Lelkes Lajos és Stoller Antal „Huba” kezdeményezték, a Széken átélten eleven táncházas folklór élményétől inspirálódva. Nem elhanyagolható Martin György szerepe sem, aki a tudományos hitelesség biztosítása mellett a zenészeket is – Halmos Bélát, Sebő Ferencet és Éri Pétert – kommandálta. Az is tény, hogy a kezdetben többé-kevésbé zártkö-

rú eseményeken részt vevő táncgyüttesek (Bartók, Bihari, Építők, Vasas) közül egyedül a Timár Sándor vezette Bartók Együttes érzett magában annyi erőt és késztetést, hogy kinyissa a táncházas kapuit. Amely mozgalmat a társ művészeteket képviselő, a költő Csoóri Sándor nyomán elnevezett „nomád nemzedék” tagjai is segítettek kibontakozni.

Sok évtizedes népzenei, majd kulturális szervezői pályám során szerencsém volt a fent említett alkotókkal sokszor és mélyrehatóan együtt dolgozni. Tapasztalataim szerint őket kevésbé érdekelték azok a – többnyire a holdudvarukból gerjesztett – viták, amelyek egyfelől a városi táncházmozgalom „kitalálói”, másfelől az „autentikus zenei és táncos megoldások” versus „az alkotói feldolgozások” valamelyikének egyedüli létjogosultságát kívánták eldönteni. Mert ennek az alkotói generációnak a tagjai bizony nem fröcsögtek, hanem ismerték és tisztelték egymás munkásságát, sőt, hatottak is egymásra, még ha egyes korszakaikban mást és mást gondoltak is a népművészet felhasználási módjairól alkotói útkeresésük során.

Timár Sándor személyiségétől különösen távol áll a mások degradálásán keresztüli önfényezés. Nincs is rá szüksége, hiszen bátran kijelenthetjük, az ő nagy „emberkísérlete” nagyszerűen sikerült. A Timár-módszer, az anyanyelvi szintű néptáncstudáson alapuló stílushű rögtönzés igénye és gyakorlata, a táncházas gondolkodásmód a néptánc mai világában általánossá vált, mind az amatőr és hivatásos néptáncgyüttesek, mind az alsó-, közép- és felsőfokú művészetoktatási műhelyek munkájában. Amihez természetesen szorosan kapcsolódik ugyanennek a szemléletnek a zenei vetülete.

*

A ma már nem aktív Timár Sándor szellemi-művészeti örökségét a családja által működtetett Timár Együttes, a Csillagszeműek és a Timár Táncaadémia gondozza és viszi tovább. A 2025-ös jubileumi évben sokféle izgalmas formában került és kerül terítékre Timár Sándor megkerülhetetlen életműve. A sor márciusban a felnőtt Néptáncantológiával kezdődött, majd április elején az idei Táncháztalálkozón, májusban az MMA-ban és a Magyar Táncművészeti Egyetemen folytatódott. Előttünk van a Nemzeti Táncszínház „Timár 95” gálája (szeptember 26.), konferencia az MMA-ban (október 2.), valamint Timár Sándor köszöntése a Magyar Állami Népi Együttesben (november 8.).

Berán István

Címlap: Dresch Mihály – fotó: Orbán Miklós

„Mindenféle kacskaringókkal jártam a magam útján”

Interjú Dresch Mihállyal

Dresch Mihály 1955. július 10-én született, s a kerek évforduló jó alkalom arra, hogy megkérdezzük zenéjéről és hatásokról, a népzeneéről és a saját zenéjéről a Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas érdemes és kiváló művészt, a fuhun nevű különleges hangszer létrehozóját.

– *A te zenédre az „etnojazz” címkét szokták ragasztani, de vajon mi a saját meghatározásod a saját muzsikádra?*

– Én ma úgy vagyok ezzel, hogy már teljesen mindegy, mit mondanak rá. De az én meghatározásom talán mégis más, hiszen nekem egy személyes utam van. A tanulmányaim alapján jazz zenésznél volnék, a Bartók Konziban jazz tanszakot végeztem szaxofon szakon. A szívem mélyén pedig mindig ott volt a népzene szeretete. Nagyon fontos szerep jut a hagyományos, autentikus dallamoknak, és annak a világnak, amiből egyre kevesebb marad az idő múlásával. Volt és van ehhez a világhoz közöm, akkor is, ha mára egyre inkább „városi ficsúr” vagyok. Régebben sokat jártam Gyimesbe, voltam sokszor Széken, többször még lakodalomban is.

Jól ismertem például Halmágyi Mihályt, megesett, hogy nála buliztunk. De olyan is volt, hogy a gyimesközéploki Szent Mihály napi bálban játszhattam: amikor Misi bácsi elfáradt, akkor odaszólt nekem, hogy „Na, Misike...!”. Arra már nem is emlékszem, hogy ki gardonozott nekem, talán Sára Feri. Én meg szaxofonnal fújtam a lassú magyarost, a sebes magyarost, héjszát... És utólag mondhatom, nagy hatással volt az ottani népekre, mert nem hallottak még ilyesmit. A szátlejeseket nyomták föl a színpadra, annyira tetszett nekik. Persze, a repertoárom nem volt még bőséges, de azért egy jó rendet lenyomtam nekik, és sikerem volt.

– *De visszatérve a műfaji kérdésre...*

– Én saját utat járom, a szívemben van ez az egész, igazában nem tudom, miként kellene ezekre hivatkozni. Az én szempontomból ez nem etnojazz, hanem saját út. Zenéltem fekete zenészekkel, akik azt mondják: „Játszd el a saját blues-odat!”, ami csak annyit tesz, hogy a saját történetedet játsszad. Isteni kegyelemként tekintek arra, hogy végigjárhattam a saját utamat, mesélhettem zenében a saját történetemet, a saját kicsi világomat, amiben helye van Halmágyi Misi bácsinak, és még sokaknak.

– *Mesélj nekem azokról a népzenei hatásokról, amik a világodban helyet kaptak!*

– Az első népzenei hatások egészen aprócska koromra nyúlnak vissza. Hajdú-Bihar megyében, Földes községben nevelkedtem. Keresztanyám, akinek nem volt gyereke, nagyon szeretett engem és sokszor vitt lakodalmakba. A lagziknak ő volt az avatott szakácsnője, mert megvolt az a képessége, hogy sok emberre tudott jól főzni. Nagyon élveztem ezeket az alkalmakat, jó volt a hangulat, mindenki szeretett mindenkit, muzsikáltak a helyi paraszzenekarok... nekem akkor, gyerekként az volt „a zene”, ami ott szólt. S akárholnan nézem, az bizony népzene volt.

Aztán, amikor a nyolcvanas években először jártam a Molnár utcai táncházban, akkor rácsodálkoztam: nekem az a közeg nem idegen, amit hallottam, megérintett. Gyönyörű élmény volt, széki lassúkat énekeltek karéjba összekapaszkodva, s azt éreztem, hogy ez az én világom. Aztán legalább húsz évig jártam táncházba. Mondjuk, táncolni csak kicsit tanultam meg, a széki tempót elsajátítottam, s volt bennem annyi virtus, hogy amikor meghallottam, akkor megmozdult a lábam. A széki ritkát is nagyon szeretem... mindig eszembe jut róla az a híres filmfelvétel, amit 1969-ben készítettek Martin Györgyék a széki református templom kertjében. Szabó Varga György is énekel benne... Például hozzá a barátaimmal elmentünk Székre valamikor a '80-as években. Bonchidáról bicikli-

vel indultunk neki hatan, s ahogy beértünk Szamosújvár felől Székre, bal oldalt, az első ház előtt ott állt egy asszony. Köszöntünk, mondtuk, hogy Budapestről jöttünk, s kérdeztük, merre keressük Szabó Varga Györgyöt. Erre az asszony: „Hiszen az itt lakik, én vagyok a felesége.”. Mari néninek hívták... Ez Ceaușescu uralmának az az időszaka volt, amikor – büntetés terhe mellett – nem szabadott magánháznál megszállni. Mari néni mondta, hogy menjünk föl a domboldalra, ott verjük fel a sátrunkat, ahol legeltetik a bivalyokat, s Gyuri bácsi majd jön... Aztán, amikor lement a nap, akkor az öreg behívott minket a házba, kaptunk friss bivalytejet és házi kenyeret is. Énekelt nekünk Gyuri bácsi, akinek már az apjától gyűjtött Lajtha László. Az öreg elővett egy füzetet, amiben folyóírással voltak a dalszövegek. Odaadta, hogy „Na, olvassál!”. Először nem tudtam a kézírást elolvasni, ő meg rám csodálkozott: „Maga pesti ember, oszt nem tud olvasni...?”. Aztán csak belerázódtam, s az volt az érdekes tapasztalat, hogy neki a „kód” a szöveg volt, felolvastam az első sort, és elkezdett énekelni. Van erről egy kazettám, mert bár szisztematikus gyűjtést nem folytattam, de azért ezt a felvételt gondosan megőriztem...

– *Az, ami a népzeneből a muzsikába beépült-beépül, elsősorban emberi kapcsolatoknak köszönhető vagy volt olyan, hogy tudós ember módjára kutatásokat végeztél?*

– Amikor elkezdtem táncházba járni, az olyan volt, mint egy népfőiskola, ott néhány év alatt magamba szívtam, hogy milyen tájegységek vannak, milyen dallamok, milyen szokások... Szinte magától feltérképeződött a tudás, amit, azt hiszem, sokkal nehezebb lett volna könyvekből elsajátítani. Figyeltünk egymásra, beszélgettünk, boroztunk, táncoltunk, és így tanultunk. Nagyon szép időszak volt. Én a jazz-zel is sokat foglalkoztam, s nem mondhatom magam autentikus népzeneésznek, mint Kerényi Robi, vagy Juhász Zoltán, vagy Agócs Gergely, aki igazi tudós ember... ők erre szánták az életüket. Én meg mindenféle kacskaringókkal jártam a magam útján, nem is tudnám megmondani, hogy mi, hogyan és miért került bele a saját zenémbe. Az én utam elsősorban nem a tudatosságról szól.

– *Jól gondolom, hogy a zenéről való gondolkodásod szimbóluma a saját fejlesztésű hangszered, a fuhun?*

– Azt hiszem, ez az állítás megállhatja a helyét. A hangszer hangzása nagyon hasonlít a nagytestű furulyákra, vagy a kavalra. Tegnapelőtt, május 14-én volt egy nagy koncertünk az összes működő formációval. Ott, amikor a gyimesi prímással, Lukács István „Luki”-val – aki egy gyimesbükkői születésű agykutató, és Zerkulától tanult hegedülni – muzsikáltam, a fuhunt vettem elő, mert furulyával nem lehetett volna lekövetni a hegedűjátékát. A fuhunnal meg lehet ezt csinálni, mivel azzal bármilyen hangnemben lehet muzsikálni. A hallgató nem veszi észre, hogy ez egy kromatikus hangszer. Mert az, ami megszólal, egy ősi hangzás. Szóval azt hiszem, jó gondolat, hogy a fuhun – a maga furcsaságában – tükrözi a „dolgoimat”.

– *A fuhun kifejlesztését úgy kell elképzelni, hogy te magad firtál-faragtal, s bibelödtél a matériával, amíg egyszer csak megszólalt?*

– Az elsőt egyedül készítettem, Salföldön vannak gyalogakác bokrok, amik nagyon hasonlítanak a bodzához. Jó kemény a faanyag, de a bele szívacsos, így gyakorlatilag vezeti a fúrót... Első szándékom szerint akartam csinálni egy nagyfurulyát. Kedvem volt, időm

Dresch Vonós Quartet
Fotó: Orbán Miklós

volt, s készítettem egy nagyjából hatvan centiméter hosszúságú hangszert, ami C-hangolásra sikeredett. Tetszett a hangja, de szerettem volna invertitákat is játszani rajta, amihez hiányzott egy-két hang. Ezért elkezdtem segédbillentyűket szerelni a hangszerre, aminek az lett a vége, hogy sok év alatt felépült egy kromatikus hangszer, ami igazán a kedvemre való volt. S gondoltam, ebből már érdemes lenne egy igazán jót készíteni. Vigántpetenden van egy Batka Ervin nevű hangszerész, akivel közösen összefabrikáltuk azt a hangszert, amin mai napig is játszom. Ez már egy nemes fából készült instrumentum, komoly billentyűzettel!

– Most, amikor beszélgetünk, már majdnem hetvenéves vagy...

– Mit tudok vele csinálni?!

– ...nem sokkal?

– Dehogynem, de szembesülni kell a törvényekkel. El kell fogadni... Fáj a lábam, érzem, hogy elhasználódik a testem, de ezzel együtt is próbálok örülni mindennek, ami elélem kerül.

– A zenélésben nem zavar a korod, vagy az, ami ezzel jár?

– Nem, sőt... A tegnapelőtti két és fél órás koncerten is helyt álltam, végig tudtam csinálni próbákkal és mindennek együtt. Most még bírom, de azt hiszem, az ilyesmi azon múlik, hogy kapsz-e kegyelmet. Hogyan, miért, meddig... Persze, rajtunk is múlik, de azt hiszem és látom, nem csak rajtunk múlik. Kosztolányit, a *Hajnali részegséget* idézve, ki vagyunk szolgáltatva: „Bizony, ma már, hogy izmaim lazúlnak, / úgy érzem én, barátom, hogy a porban, / hol lelkek és göröngyök közt botoltam, / mégis csak egy nagy, ismeretlen úrnak / vendége voltam.”

Hiszek abban, hogy körülöttünk és felettünk egy nagyobb, tágasabb és gazdagabb világ van, mint amit mi érzékelünk. Ott mindent látnak és tudnak. És ez így van jól, mert van miért hálásnak lenni.

Magamnak mondom, és senkire nem erőltetném: hálás lehetsz azért, hogy ehetsz-ihatsz, megkapod a betevődöt, még pénzt is keresel, kapsz energiát, hogy tedd a dolgodat... A dolgodat, ami rád van szabva, vagy legalábbis azt hiszed, hogy rád van szabva. És ez így nagyon jó.

Minden politikai kurzustól függetlenül hálás vagyok, hogy itt születtem, hálás vagyok, hogy magyar vagyok, ebben az országban kiteljesíthettem a magam tehetségét, senki nem szólt bele. Díjakat kaptam, ahogy én érzem: érdemtelenül. Szerintem ez így szép.

– *Időről-időre fellángol a vita azok között, akik a „tisztá forrást” fel-tik és azok között, akik a „saját zenéjüket” építik a népzene felhaszná-lva...*

– Sokszor merül fel az a kérdés, hogy szabad-e, miként szabad az autentikus zenéhez, a „tisztá forráshoz” hozzányúlni. Én azt gondolom, hogy a különböző muzsikák jól megférnek egymás mellett ebben a tágas világban. Persze, értem azt is, ha valaki a legtisztább zenének a népzene-t tartja. S igaza is van, mert, mondjuk a gyimesi népzene tényleg egészen elképesztő: ha egy lassú magyar menetet elkezdnek muzsikálni a régi mesterek, akkor, nincs mese, az gyönyörű. Vagy akár Netti Sanyi bácsi muzsikája, amit akkor hallottam meg, amikor először átjött az FMH-ba... vagy egy széki táncrend... ezek vitathatatlanul patinás, ősi dolgok. Nagyon fontos, hogy vannak, akik ezt őrzik, s az is fontos, hogy ez ma már tájegységekre, vagy akár településekre lebontva őrződik meg elkötelezett muzikusok által. Ugyanakkor, ha valaki úgy érzi, hogy a saját zenéje kapcsolódik ezekhez, akkor miért ne tehetné a sajátjává ezt a zenei kincset? Persze, van, amikor ezekből valami bugyuta üzleties dolog sül ki, ami igazán kellemetlen. Sőt, megeshet, hogy vannak, akik engem is ilyennek gondolnak... Mégis, mindenki muzsikáljon úgy, ahogy az számára fontos, aztán majd letisztulnak ezek a kérdések!

Persze, értem én, hogy a „tisztá forrás” bartóki gondolatával kezdeni kell valamit! Én, talán menekülés gyanánt, ezt úgy értelmezem, hogy zenélheti valaki akár a legtisztábban a gyimesit, de, ha minden nap elveri a feleségét vagy a gyerekét, akkor hol van a tisztá forrás tisztasága?! Abban hiszek, hogy mindannyiunknak van egy belső magja, amihez viszonyíthatja a saját cselekedeteit. És ez a tisztá forrás, ez az, amihez vissza kell nyúlni. Van valami nem megfogható, és nem is nagyon megfogalmazható szent dolog, amihez képest megmérítettünk. Szerintem ez a tisztá forrás. A régebbi generációk, mondjuk, a kétszáz évvel ezelőtti emberek úgy beszélgettek egymással, hogy azt az Isten is hallhatta. Ma már erre nem vagyunk képesek, hiszen a világunk telis-tele van mindenféle felesleges információval, mindenféle ostoba sarlatánok által keltett dolgokkal. Keveredik a jó az ócskasággal, és legtöbbször nincs időnk és lehetőségünk szétszálazni mindazt, ami ránk zúdul.

– *Mik a fontos pontok most a zenében, mik a terveid?*

– Van nekem többféle formációm, ezek egyike egy „vonós banda”, amiben ifjabb Csoóri Sanyi „Süendi” brácsázik, Bognár Andris bőgőzik, Zimmer Ferike cimbalmozik, és én „tülkölök”. A velük készített lemezem a napokban jelent meg. S hogy a terveim? Soha nem voltak nagy terveim, mindig hagytam, hogy jöjjenek a dolgok, felkínálkozzanak a lehetőségek.

Grozdits Károly

Arany Piroska: Kendőmesék

Magyar Kultúra Kiadó, Győr, 2008

ASSZONYKÉZ – ARANYKÉZ

(Bakó Samu története)

A fodrászületbe négy lépcsőn kellett felmenni. Ha fújt a szél, mindig nyikorogtatta a kétszárnyú külső ajtót, amit Bakó Samu reggelenként kiakasztott két rozsdás, régi vas-kampóhoz. Évek során a kampók kilapultak, meg kellett volna szorítani, ékelni valahogy. De Samu – szakember helyett – csak ráütögetett a kitámasztó fadarabbal. Ami nem javított rajta semmit, csak Samu érezte úgy, hogy megtette, amit tudott. A belső ajtókat üvegét színe-hagyott, valaha kék virágos batiszt függönyök takarták. Samu minden reggel gondolta, na, ezeket is ki kéne már cserélni újakra. De aztán elfelejtette, mert akkor Ilonka, az újságos, behozta a reggeli lapokat. Abba temetkezett, míg az első vendég be nem nyitott hozzá. Az is csak úgy tíz óra felé. Ez a fodrászat, itt a falu vége felé, nem ment valami fényesen. Ám Bakó Samu megélt abból, nem vágyott vagyoni.

A berendezés még az apjác, azelőtt a nagyapjác volt, lehetett már akár százéves is.

A bejárat fölött megzöldült a régi réztányér, nem törődött azzal sem Samu. Ha eddig kibírta, jó lesz ezután is.

Odabent, a valaha sárgára festett falakon a török időköt idéző komor csatajelenetek megbarnult nyomatait nézegethette a várakozó vendég, és a sarokban kötelezően elhelyezett köpöcsésze látványától sem lett vidámabb a képzelet. Tükrökből, forgószekekből, kettő várta a szépülni vágyókat, de Bakó Samu egyedül is győzte a munkát.

Az erre lakók csak haját vágatni jártak hozzá. A borotválkozást maguk is elvégezték otthon, a konyhaablak párkányára támasztott kis tükörben. A hajvágást ritkán, inkább ünnepek előtt eszközölték. Igaz, ilyenkor elidőztek a fodrászatban, beszélgettek, pipáztak, barátokoztak a vendégek. Néha-néha az asszonyok elhozták haját vágatni bozontos üstökű, méltatlankodva rúgkapáló csometéiket. Leginkább az ősi iskolakezdés, karácsony idején, vagy a húsvéti locsolkodás örömeért.

Ilyenkor felkapta, forgószekebe ültette a tiltakozó gyereket, megcsattogtatta az ollóját: – Mit parancsolsz? Füledet is vágjam, vagy csak a hajadat?

A legényke szepegett: – Csak a hajamat – felelte ijedten és elcsöndesedve tűrte, míg végigcsipkedte tarkóját a fel-alá taszigált életlen hajnyíró gép.

Mégis, ha voltak, Samu vendégekére leginkább a kocsmacimborák közül kerültek ki.

Mert az üzlethez közel állt a Kám Laci kocsmája. Ide járt át napi rendszerességgel Bakó Samu. Ha kiolvasta az újságokat, és elment az egy-két vendége, benyitott a kocsma. Felhajtotta napi vörösboros fröccsét, míg elszív-

ta a cigarettáját, leült az ablak mellé, ahonnan láthatta, keresi-e valaki a fodrászatában. Alig egy-két háznyira kellett csak Bakó Samunak átmenni, ha megszomjazott, vagy társaságra vágyott. Ilyenkor nem zárta be a két külső fajtáblát, csak az üveges ajtó zárját egyszer rákulcsolta. Azzal a mozdulattal már meg is fordította az örökké ott fityegő keménypapír táblát: RÖGTÖN JÖVÖK! Ment Bakó Samu az utcán. Volt benne valami, tán a kevés-szavúsága – ami tekintélyt kölcsönzött neki. Soha se látták sötétkéz zakója, fehér ingén pöttyös nyak-kendője nélkül. Lehet, hogy volt a szekrényében másik, ő mégis csak abban a sötétkéz, keskeny-csíkos nadrágjában szeretett mutatkozni. Ragyogóra fényesített fekete lakkcipőjének elvékonyodott talpa tette-e, hogy olyan megfontoltan lépkedett? Ki tudja? Az már biztos, hogy Bakó Samu jelenség volt. Egy negyvenen túli, hallgatag agglégény. Viselkedése, magatartása egy magányos lélekre vallott.

Az is volt. Társtalan. Így szoktatta az anyja. Féltette a nőktől ezt az egy szem fiát. Ha megnősülne, jaj, nem ő lenne a fia számára a legfontosabb. Ha Samu szóba állt egy lánnyal, máris nevetségessé tette: – Az a görbe lábú? Az a nagyszájú? Ugyan, fiam!

Ha takarosra, csinosra talált? Annak meg csak a piperén jár az esze, nem a munkán.

– Dolgos asszonykéz! Az kellene! Manapság? Jaj, fiacskám, ne higgyél te, egynek se.

Így maradt az anyja élteben is, halála után is Samu egy megálmodott feleség nélkül, végképp egyedül.

Estéknél nem járt ő sehová máshova, mint hetenként egyszer a polgári kör dalárdájába. A férfikórusba. Ez volt a szórakozása. A híres mély baritonjával a régi dalosok között érezte jól magát. Legtöbbje nő ember, heccelték, viccelték nőtlenége miatt. Amúgy férfias nyersséggel gúnyolták a félnépszerűségét. – Héj Samu, te gyáva, öreg legénynek is való még a május! – Nem mernéd megropogtatni a menyecske derekát, igaz-e, Samukám?

Ilyenkor Bakó Samu savanyú mosollyal annyit mondott: – Jó ez nekem, így, ahogy van, ti meg irigykedjétek csak! – Ezzel nyugtázta, mint aki tréfára veszi a beszédüket.

Pedig ünnepnapon, karácsonyeste, a dalárdai éneklés után egyedül hazamenni a templomból a hideg házba, na, ez az, amit nem kívánt. Ilyenkor hazamenet, vágyakozva próbált beleszólalni a mások kivilágított függönyös ablakán. Milyen jó nekik!

Fenyőillat, foszlós kalács, gyermekzsivaj...

Később, az ünnepek után? Elhessegette, hártotta a nősülés gondolatát. Majd. Mikor? Maga se tudta. Majd egyszer.

Az a menyecske, akire a cimborák célozgatnak, nem volt már olyan nagyon friss-ropogós derekú fehérnép. De a kötényét, a blúzát, azt ropogósra vasalva hordta. Minden úgy állt rajta, mintha ráöntötték volna. Varga Anna takaros özvegyasszonyként éldegélt, lassan már két esztendeje. Az urára, a kőművesre rádőlt a fal, amikor egy istállót bontottak. Azóta Anna egyedül, magányosan viselte a sorsát. Gyermekek nem született, most meg már se ura, se senkije, sokszor úgy érezte estéknél, hogy megbolondul a csöndben. Itt a nagy ház, istálló, kert, jószágok, meg a csönd. Nem jól van ez így! A szemben lakó Dobosné egyre csak azt mondogatta, úgyse akarsz te már férjhez menni, te Annus, hozzá egy gyermeket a lelemből. Nem leszel magadban. Ha növéget, még jó is lesz erre-arra, lendít rajtad valamit.

Addig-addig beszélt, hogy Anna vette a bátorságot, és megnézte, milyen gyermekek vannak ott. Előbb lányt akart. Egy szép, szelíd kislányról ábrándozott. Amikor belépett, azonnal meglátta Gyurikát. Na, amikor meglátták egymást, nem volt mit tenni. Tudta, hogy ez lesz az a gyermek. Olyan hatéves forma, kis mokány gyerek. Éppen büntetésben volt. A sarokban állt. Verekedésért. Csapzott szőke haja, bánatos, hű kutya tekintete megfogta Anna szívét. Nem gondolkodott azon, hogy másikat válasszon. Ez volt útjában az első, nem lehet ez véletlen. Akinek születik, az se választ.

Odament hozzá, megfogta a kezét és megkérdezte a vezetőnőt, hogy ezt a kisfiút lehetne-e elvinni. Lehetett. Akkor elhozta magával, hogy szeresse, soha el ne eressze. A gyermek bizalommal adta, tartotta aprócska kezét Anna tenyerében.

Ki gondolt sorsra, végzetre, amikor másnap Varga Anna behozta Bakó Samuhoz Gyurikát haját vágatni? Már ott ült a székben Csató Pistabácsi. Annak a haját vágta – ollóját csattogtatva, a világ sorsát meghányva-vetve, beszélgetve – a mester. Így azután volt ideje Varga Annának, meg a kisgyerekeknek, hogy szemügyre vegyék a hajvágás mesterének művészetét. Nem járt addig Anna férfifodrászatban soha. Mit keresett volna ott? A gyermek haját eddig az intézetben nyírták, neki is újdonság volt a szokatlan környezet. Nem is maradt ülni, odament a mesterhez, elbűvölve nézte, amint zsonglörködik az ollóval, fésűvel, hajkefével. Na, Gyurika nem sírt, nem félt, amikor rákeült a sor. Inkább nagyon is igyekezett, amikor Bakó Samu felültette a magas székbe. Anna maga is odaállt, hátha tiltakozik a gyermek.

De az csak nevetgél, amikor megkérdezte a mester, hogy a füledet, vagy a hajadat vágjam?

– Majd én a magáét! – rikkantotta az, szemtelenséggel, a felnőttek csön-des derűjét látva.

– Nana, csak ne izegj-mozogj azért! – figyelmeztette anyai hangon Anna.

– A magáé? – kérdezte Bakó Samu a gyermekre mutatva. – Nem is tudtam, hogy fia van – tette hozzá.

– Tegnap óta az enyém – mondta Anna, és mikor a gyermek ránevetett, hozzátette: – Ha jól viseli magát!

– Csakis! – a mester megértően, helyeslően bólogatott.

Míg járt az olló, Anna a gyermek nyakába terített, valaha fehér borbélykendőt nézegette bíráló szemmel:

– Szokott magára mosni-vasalni valaki? – kérdezte csendesen.

Bakó Samu az asszony közelségétől egyszerűen felélénkült. Ismerős érzés volt, mintha valaha egyszer már átélte volna.

Nem sértődött meg a gyanús tisztaságú kendőre való célzás miatt.

Egy kis önérzet érződött azért a hangján: – Hja, ha volna valaki! Régen keresek egy takaros, rendes asszonyt, aki megtenné.

Ő is csendesen szólt, de közben mosolyogva sandított az asszonyra, mit mond erre a beszédre.

Anna ezt is sorsszerűnek érezte. Mik is történnek övele?

Az öztvegység után ez a gyermek, most meg ez a borbélymester, ezek a ráváró tennivalók! Nahát!

Nem lehet ez véletlen!

Így hát azt felelte, hogy a jövő hétre szedje össze Bakó úr a mosnivalót, majd ő a kisgyerekekkel eljön érte.

Mit mondhatott volna most már erre egy lovagias férfiú, mint azt, hogy ne fáradjon, Anna asszony, majd én elviszem, meg vissza is hozom a ruhát.

Meg is lepődött a saját szavaitól. De már nem szívhatta vissza.

Így kezdődött.

Ősz lett. Akkorra már sokszor kicserélődtek a két ház között a patyolatásra mosott-vasalt borbélykendők. Megegett egy-két vasárnapi, Anna főzte remek ebéd, amire persze Samu is hivatalos lett. Az a tyúkhúsleves, rántott kaja, rétes, fehér abrosz, ragyogó tányérok, tiszta konyha. Otthon ez, igazi, a javából. Ez tán még anyámnak is tetszene, – gondolta Samu azzal a belerögződött második énjével, mert úgy megszokta, hogy az anyja szemével is nézen.

Később ugye – most meg már csakis a gyermek kedvéért, egy-egy kiserdői séta, ó, még a cirkuszban is voltak. Látták őket sokan, amint hármásban találkozgattak. Anna, a kisgyermek, meg Samu. Nem marad itt semmi titokban. Estéknént a dalárdában cinkos mosollyal kérdezték a dalnokok: – Na-na, csak nem készülz valamire cimborá?

Húszévesen se, amikor ideje lett volna – hát még most, nem tudta Bakó Samu, hogyan kezdjen hozzá –, soha nem volt ő udvarlós fajta.

Így azután, anélkül bizony, hogy addig egyszer is megölelte volna – egy vasárnapi ebéd után a maga módján kérte feleségül Annát.

Gyurika már az udvaron játszott. Anna az ablakhoz lépett, kíváncsi volt, mit csinál odakinn a kisgyermek. Bakó Samu akkor felállt az asztaltól, lassú léptekkel Anna mellé állt.

Olyan közel, hogy Anna nem is tudta mire vélni. A megkezdett mozdulatból annyi lett, hogy Samu is – mintha a gyermek érdekelné – kifelé nézett az ablakon...

Amikor megszólalt, nem az asszonynak, a csipkefüggönynek mondta: – Szeretném, ha maga is úgy gondolja, ha összeházasodnánk. Mit szól hozzá?

Anna csak bólintott. Magában mosolygott az igyekezeten, ahogyan Samu gyűrögeti-fonogatja a függöny rojtjait. Átérezte az agglegény-férfiú tétovását. Ő sem mondta ki hangosan az igent.

Arra gondolt, hátha igaza lesz a szomszéd-asszonynak, aki szerint Anna csak nyűgöt vesz a nyakába ezzel a „kupcihérrel”.

Kupcihér? Léhűtő? Egy rendes borbély ez. Hát, még ha ő ráncba szedi! Akkor nézze meg akárki! Meg aztán, mit tudhat arról Dobosné, mit érez egy asszony, ha két üres év után, egyszerűen kettőt – egy kis szökét, meg egy öszülő barnát –, ha két férfit tudhat maga mellett?

Mit tudhat arról Dobosné, mit jelent Annának, hogy szeretheti őket? Némely asszonyok már csak ilyenek. Tudják, mit akarnak. Felnevelnek csupa imádatból egy gézengúz lurkót és hozzámennek – érdeme latolgatása nélkül – ahhoz, akit megszeretnek. Szereti? Szereti. Hozzámegy? Hozzámegy. És a gyermek sorsa is! Ilyen apja? Ilyen apja a vér szerinti se lenne Gyurikának.

Mostanában hideg szelek, őszi esők járnak. Nagy szerencse, hogy ma mégis süt a nap. Süthet, világíthat. Benézhet már a Bakó fodrászatba. Anna kezét dicséri ott minden.

Ragyog az ablak, új függönyök, fényes tükrök várják a vendéget. A frissen meszelt falakról Anna számúzta a sötétre pácolódott csataképeket, helyettük jól fésült filmsztárok fotói villogtatják mosolyukat a belépőre.

Nem nyikorog már a korhadt bejárati ajtó, kicserélték azt simán gördülő, bár igaz, hangosan recsegő redőnyre. Ja, ez aztán Gyurikát játékra csábítja, húzogatná le-fel, ha kell, ha nem.

Az ajtó fölött a tisztas mesterség réztányérja kiszidolozva kápráztatja a törzsvendég bámuló szemét. Az öreg Csató elismerően hümmögi: – Aztán, láddé' ecsém, asszonykéz – aranykéz!

Most lép ki a fodrászata ajtaján Bakó Samu. A kulcsot egyszer ráfordítja, a RÖGTÖN JÖVŐK! táblát megfordítja.

Megy Bakó Samu az utcán. Sétálva, mint egy úriember. Úgy is néz ki. Fekete télikabátját Varga Annától kapta, annak az uráé volt, nagyon kár lenne a zsbogón elköttyavetyélni. Éppen pászol Bakó Samura. Fekete kalapja, na ugye, hát az is onnan olyan ismerős! Miért, hogy mégis csak azt az ócska, keskeny csikos

nadrágját hordja? Vékony talpú lakkcipőjére a régi megszokott meleg kamásliját gombolta. Hja, kicsi lett, nem ment fel a lábára Varga Anna urának az ünneplős csizmája. Azért, – bánja a fene –, ha csizmába nem is, csak megy Bakó Samu az utcán az ő régi nadrágjában, lakkcipősen, kamáslian.

Eszébe jut az anyja. Ha látná, hogy Samu a paphoz indul?

Elveszi Varga Annát. Mit mondhatna arra, hogy elveszi Varga Annát?

De ha szólna is, már hiába, már elszánta magát. Megesküsznek.

Megy, megyeget. Akarja, de mégis, mintha valami visszahúzná. A régi aggályok.

Hátranéz vagy kétszer. Nem sikerül jó okát találni, amiért késlekedjen, lemaradjon.

Ment pedig ő már esküvőre. Na igen. A máséra. Nem a magáéra. Ötvenévesen?!

A kutyafáját! De bolondot tett.

Szabad madár kalitkában?! Megbolondult?

Márpedig ezt nem tudja visszacsinálni. Ha idáig eljött? Ez itt az iskola, itt meg már a sarok, idelátszik a parókia. Innen már nem fordulhat vissza. Kinevetetté magát a dalárdai cimborákkal. Célozgatnának a menyecske át sem ölelt derekára.

Visszamenni? Ajaj! Mit szólna Gyurika! Aki már az ő reménybeli kisinas!

Hej, ha ez a Gyurika nincs, sose lesz belőle nős ember.

Befordul a parókia ajtaján. Ott várja már Varga Anna a kisgyerekekkel, meg a két tanúval. Amikor valóságosan meglátja őket, váratlan megkönnyebbülést érez.

Nagyot lélegzik. Megnősülök! Nem olyan borzasztó ez. Sőt! Büszkeség fut át rajta, de nem mutatja. Komoly képet vág, majdnem szigorút. Titkolná, hogy belül reszket, ki akar ugrani a szíve. Sose tudta, nem hitte volna ezt, még az előbb, még idejövét se, hogy ilyen boldog lesz. Ezzel az Annával. Hej, ha most itt lehetne az anyám! Ez ám egy asszony! Ni, milyen szépen felöltözve, sötét kosztümjében, fehér blúzában csak néz rá, mosolyogva.

Úgy néz Samura, mint egy feleség. Egy rég megálmódott feleség.

Egy igazi, aki lám, most odalép hozzá: – Hát megjött? – kérdezi lágyan. Néz a szemébe, és megigazítja völegényi nyakkendőjét. Úgy igazítja, igazgatja lassan, hogy közben a kezével, az ujjja hegyével akarva-akaratlan megsimítja Bakó Samu nyakát. Egy múlt pillanatig.

Amitől Samu érzelmei meglódnak.

Balga, bohókás ifjú sejtések ébrednek, rezegnek át rajta. Nyakától az elgyöngülő térdéig lüktetnek. Micsoda kéz! Asszonykéz!

Lehet, hogy ami rá vár – a kalitka –, néha selyemmel-bársonnyal lesz kibélelve?

Gyurika rángatja a kezét: – Jössz hát, vagy levágjam a füledet? – a gyermek kérdezi incselkedve, és húzza befelé, a paphoz.

– Most már akár a fejemet is, kiskomám! – mondja megadóan Bakó Samu, míg átlépi a küszöböt, és restelli, hogy reszelősen reszketeg az a híres baritonja. ■

A KASSÁK-KLUB VENDÉGEI

Sebő Ferenc sorozata

Ilka Gyuri

A Kassák-klubban a költők, képzőművészek mellett alkalmanként megjelentek tanítómestereink, a népművészek is. Történeteink kezdete gyakran arról szólt, hogy miként tudtunk Erdélyben a még működő nagy prímásokhoz eljutni. A hírhedt határátkelésekkel súlyosbított, félig-meddig titkolnivaló küldetésünk célja a hagyományos népzene technikájának megfigyelése és eltanulása volt, hiszen Magyarországon se népzene, se historikus zenét nem oktattak sehol. Nagy élményt jelentett nekünk az élő hagyománnyal való találkozás – bár a tanulás vágyát mindig a milícia elől való bujkálás árnyékolta be. Nem kívánatos érdeklődésünk nem is annyira ránk, mint inkább a vendéglátóink fejére hozhatott bajokat. De egyelőre ezt a helyzetet is vállalni kellett, mert nemigen volt más lehetőség a hagyománnyal való találkozásra. Még örülnünk kellett, hogy legalább mi mozoghatunk, és így eljuthattunk, Székere, Visára, Palatkára, Magyarszovátra, Mérára. Akkortájt elképzelhetetlen volt, hogy egyszer majd az ottani zenészek is kiutazhassanak Budapestre, ahogy a Patria felvételek idején történt. Évekig tartó tortúra, megalázkodás és tetemes baksis volt az ára egy-egy Magyarországra szóló utazási engedély megszerzésének.

De lassanként engedett a szorítás, s a '70-es évek második felétől egyre jobban kinyíltak a határok, s megindult az erdélyiek áramlása Magyarországra. Legelőbb a szemfüles székiek jelentek meg. Őket hívogatta föl az utcáról a Bartók együttes próbatermébe Timár Sándor, hogy ellesse tőlük a széki tánc még nem ismert fortélyait. De aztán jöttek a többiek is, megtelt a Moszkva tér és a Váci utca a népművészet mezőiségi és kalotaszegi kézműipari termékeivel. Legutoljára a kereskedelemmel nem foglalkozó és amúgy is nehezen mozduló zenészek jöttek.

A széki prímások közül a mindenki által jól ismert Moldován György, azaz közismertebb, amolyan „művésznévén”: Ilka Gyuri. Sokan gyűjtöttek tőle, sokan emlegették, sokan játszották a darabjait Budapesten, de amikor adatokat kerestem róla, egy sort se találtam, kivéve Konkoly Elemérnek a széki bőgőről szóló tanulmányát. Ebből a Lajtha-stílusú rövid életrajzi összefoglalásból megtudhatjuk, hogy az 1927-ben született Ilka Gyuri gordonosként kezdte. A „maga feje után” tanult meg muzsikálni, nem tanította senki. Kezdetben nagybátyja, Moldován György 'Lurcsi' zenekarában bőgözött, majd 1945-től kontrázott, később prímásnak tanult, és 1952-től hegedült, 1983-ban bekövetkezett haláláig. Más mestersége nem volt. Zenekarában a felesége, Lénuca bőgözött, s fia, Moldován Gyurika kontrázott. Moldován György ugyanis mindkét fiát megtanította muzsikálni, s erre büszke is volt.

Amikor 1983-ban Budapesten járt, sokfelé megfordult. Elsőként Martin György terelte be a kis széki zenekart a Népzene kutató Csoport alkalmi stúdiójába. Ilka Gyuri és Lénuca nagy lelkesen, felelősségük teljes tudatában muzsikáltak nekünk, de a kontrás, a kamaszodó Gyurika nagyon unta az egészet. Ő leginkább a lányok

Moldován György „Ilka Gyuri”, Martin György, ifj. Moldován György „Ilka Gyurika”

után kóborolt volna Budapesten. Akkor nem hittem volna, hogy olyan remek prímás lesz belőle, mint ahogy ez a későbbiekben kiderült. A bőgős, a csodálatos mosolyú Lénuca kitűnően tartotta a tempókat, de a harmóniákkal nem sokat bajlódott. Ezért az első felvételeket – széki lassút, majd csárdást – bőgő nélkül rögzítettük.

Ilka Gyuri budapesti tartózkodását mi is kihasználtuk, és meghívtuk a Kassák-klubba vendégnek. Kivételes alkalom volt ez, a klubtagok valódi széki muzsikára táncolhattak. A kíséret, azaz a „segítség” ránk hárult, úgyhogy be kellett bizonyítanunk, hogy méltóképpen el tudjuk látni ezt a feladatot egy igazi széki prímás mellett is. Örülök, hogy volt türelmem beállítani a magnót, mert így – Ilka Gyuri hegedülése révén – hiteles zenei folyamatokat sikerült rögzíteni, méghozzá eredeti funkcióban, azaz táncval. Sokat beszélünk manapság arról, hogy milyen fontos zenei feladata a prímásnak a dallamok egymás után fűzése, a hangnemi átmenetek megteremtése, az egész folyamat rögtönzött megkomponálása. Ezt a kezdeti – főleg dallamokra koncentráció – gyűjtéseink ritkán dokumentálták.

A magyar vagy négyes tánc során a székiek énekelni is szoktak, mégpedig csak a fél dallamra – a másik dallamfelet meghagyták a zenekarnak. Ez praktikus megoldás volt, hiszen az intenzív körforgás igencsak kivészi az emberből a szuszt.

A csárdás után következtek a németes táncok: a *porka* és a *hétlépés*, amelyeknek dallamai akár Bach *Parasztkantátájában* is megállnák a helyüket. Táncházi muzsikálásaink során sokszor elsütöttük a poént, hogy a Bach témát játszottuk be („*Üdv rád és házad népére*”) két széki dallam közé. Soha senki nem vette észre a csalást! Ilka Gyuri persze nem foglalkozott ilyesmivel, neki csak úgy sorjáztak elő vonója alól a jobbnál jobb dallamok. Sem ő, sem mi nem gondoltuk, hogy ez az alkalom volt az utolsó, amikor együtt zenélhettünk. A következő évet már nem érte meg.

A nagy széki mulatság után, kis hűtözést követően leült körénk a társaság, és énekelt verseket játszottunk. Ez alkalommal – a felvétel tanúsága szerint – éppen Szécsi Margit verseit. ■

Holecz Istvánné Kanyó Margit

(1945. május 4. – 2025. május 16.)

Tisztelt gyászoló közösség, megjelenetek, és kik a távolban most velünk együtt gondolnak Margitkára, küldik általam őszinte részvétüket, a Palócföldi Népi Iparművészek Egyesület tagjai, néptáncosok, népzeneészek, a Magyar Művészeti Akadémia akadémikusai!

„Csillag, csillag, de messzire utazol...” – volt kedvenc éneke.

Margitka a Nógrád vármegyei palóc népzenei és néptánchagyományok egyik legjobb ismerője és előadója volt. Tudását szerencsés módon egy olyan falusi közösségben sajátította el, ahol a népszokások és a folklórhagyomány az 1960-as évekig viszonylag elevenen élt.

A rimóci verbunkot és csárdást főleg az ő és táncospárjai előadása alapján ismerhette meg és sajátíthatta el a néptáncmozgalom. Margit nénit a falu dalos pacstirtájának is nevezték, élete összeforr az énekléssel, ami nagy örömet adott neki a mindennapokban. Már gyermekkorában megmutakozott kivételes tehetsége az éneklés és tánc iránt – ez a szenvedély végigkísérte egész életét, és meghatározta mindennapjait.

„Mindig víg voltam én, víg órában természetem én” – vallotta.

Gyönyörű szép hangjával, táncával emberek ezreinek szerzett örömet. Az 1970-ben általa alapított asszonykórussal szerepelt a neves „Röpülj, páva!” televízióműsorban, ahol szólóénekesként bejutott a döntőbe, majd különdíjat kapott mint Rimóc dalospacstirtája. Később táncosokkal is kibővítette a népdalkört. Felkereste a háború előtt működő Gyöngyösbokréta együttes tagjait, akik közül többen csatlakoztak hozzájuk, így a nevüket is Gyöngyösbokréta Hagyományörző Egyesületre változtatták.

Margitka negyven éven át vezette a csoportot, közben pedig egyre többször állt közönség elé szólóénekesként. Nem csak tolmácsolta, hanem gyűjtötte is a helyi dalokat. Margitkát emellett a különlegesen gazdag helyi palóc népdalok, népviselet őrzőjeként és továbbvivőjeként is ismerhettük.

1970-ben megalapította a Rimóci Asszonykórust, majd 1981-ben a Rimóci Hagyományörző Együttest, amelyet vezetőként formált, emelt országos hírnévre.

Elhivatottságát, munkásságát 1999-ben a Népművészet Mestere címmel ismerték el – méltán, hiszen amit tudott, azt nemcsak megőrizte, hanem tovább is adta a következő nemzedékeknek.

„Mindig boldogság tölt el, amikor énekelek” – vallotta. Édesanyja halála előtt, a

Fotó: Akamata84

betegségánál azt mondta: „Édes lányom, ne gyászolj sokáig, énekelj, mert az a te világod! Fent az égben is büszke akarok lenni rád.”. Szavai erőt és hitet adtak néki.

A faluja, de egész vármegyénk is büszke lehet rá. Átvethette az Arany Páva nívódíjat. A megyei önkormányzat 2004-ben Nógrád Megyéért díjban részesítette. A sok elismerés között szerepel a Vass Lajos Nívódíj és a Szeder Fábrián-díj is.

Margitkát a Palócföldi Népi Iparművészeki Egyesület is örömmel bevásztotta soraiába. Számos lemezfelvétel őrizi hangját, dalait.

A zene, az ének a tánc szeretete öröklődött a családban és a mi közösségünkben is.

Az elmúlt években betegsége miatt kevesebb fellépést vállalt, de azért egy-két meghívásnak így is eleget tett, többek között énekelte a budapesti táncszínházalkotókon is.

Kedves Gyászoló Gyülekezet!

Ma fájó szívvel, de mélységes hálával állunk itt, hogy végső búcsút vegyünk Holecz Istvánné Kanyó Margittól, Margitkától, egy olyan embertől, aki nemcsak a családjá, hanem a közössége számára is pótolhatatlan.

Távozásával olyan űrt hagy maga után, amit nem lehet betölteni. Hiányát érezni fogjuk a csendben, egy-egy régi dalban, az ünnepeken, a hétköznapiakban – mindenhol, ahol ő eddig jelen volt. De emléke, öröksége és példamutatása velünk marad, irányt mutat és erőt ad a folytatáshoz. Margit néni! Margitka! Hála érted! Hála mindenkéért!

„Lelked mint fehér galamb,
csendesén messzire szállt,

Hiába keresünk könnyes szemmel,
már többé nem talál.

De tudjuk, hogy a csillagok között,
a legfényesebb Te vagy,

Utat mutatsz, mert szívünkben örökre itt
maradsz.”

Isten veled, drága Margitka! Köszönünk mindent. Nyugodj békében, és őrizd meg dalban a lelkünket odafentről!

Török János,
a Palócföldi Népi Iparművészeti
Egyesület Elnöke

Gondolatok az Olsvai-kötet kapcsán

A „*Fújnak a fellegek Somogy megye felől...*” címmel, „*Olsvai Imre népzenekutató öröksége – Válogatott írások, interjúk és méltatások*” alcímmel megjelent kötetet a *Hagyományok Házában* mutatták be 2025. május 21-én. Az alábbiakban Sebő Ferenc ott elhangzott előadását közöljük.

Sok szó esett már a táncházmozgalom indulásáról, és abban már megegyezhetünk, hogy a siker sok ember együttműködésének gyümölcse. Ezek közül szerintem a legfontosabb volt az a tudós csoport a háttérben, melynek Olsvai Imre is a tagja volt. Összegyűjtött írásainak megjelenése talán kellő apropó, hogy emlékéet felidézzük. Ehhez viszont vissza kell hátrálnunk a kezdetek történetéhez.

A Magyar Televízió első népzenei tehetségkutató versenye 1969-ben nem várt sikert hozott és egyben új folyamatokat indított el a népzenehez újszerűen forduló fiatalok megjelenése. Megjelentek a szólóban, természetes hangon éneklő lányok, patinás moldvai dalokkal. De az is különlegesnek számított, hogy Halmos Béla például gitárral kísérte magát.

Amikor a szakma felhőrdült a népdalok gitárkíséretén, mondván, hogy a gitár nem autentikus népi hangszer, Vargyas Lajos összehívta a Népzene Kutató Csoportot, és eljátszatta velünk élőben a teljes akkori repertoárt. Mikor mi ezt nagy sikerrel megtettük, odafordult a kollégáihoz és azt mondta: „Na, most pofázzatok, ne a sajtóban!”.

Az élő előadás varázsa úgy látszik működött, mert attól kezdve olyan lelkes támo-

gatókra leptünk, ami nélkül az egész további kibontakozás nem lett volna lehetséges.

A népzenei osztály akkoriban a nagy népzenei gyűjtemény különféle elveken alapuló rendezésével, illetve a Népzene Tára szerkesztésével volt elfoglalva. Az új szeleket hozó szemléletváltás a Táncosztályon történt meg Martin György és társai vezetésével. Ők már nem csak begyűjteni és rendezgetni akarták a hagyomány megőrzése anyagot, hanem elsajátítani is. Andrásfalvy Bertalan elmondása szerint a hatvanas évek második felében azért mentek Kallós hívására Erdélybe, hogy átéljék az időutazás élményét, de kamerát is vittek magukkal, hogy minden táncot lefilmezzenek, azokat megtanulják és mindenkinek megtanítsák. Gondolom, valójában ez a tánc ház valódi ötlete.

Minden szakmabeli megjósolta, hogy az eredeti paraszt táncokkal nem lehet messzire jutni. Azok túl bonyolultak, nehezen értelmezhetők, hosszas tanulási folyamatokkal járnak, és az emberek különben sem szeretik, ha kioktatják őket...

Csak a „TUDOMÁNY” makacszkodott. Martin György, aki hosszas és eredményes gyűjtőmunkával a háta mögött magabiztosan állította, hogy ezeket a táncokat lehet szeretni, csak *legalább a velük foglalkozó*

Olsvai Imre, 1956

(forrás: nemzetikonyvtar.blog.hu)

szakembereknek meg kellene őket ismerni és horribile dictu megtanulni, évtizedeken át állandó ellenállásba ütközött. Koreográfusaink is rendre naturalizmusnak minősítették az eredeti táncok hiteles megközelítését, valami olyasminak, amivel igazi nagy formátumú művész nem foglalkozik.

Eközben sajnos – nem kis szerénytelenséggel – Bartókra hivatkoztak, ami enyhén szólva is felháborító. Ő ugyanis egész életében azon dolgozott, hogy minél jobban megismerje a népzene, és soha életében nem tett olyan értelmű kijelentést, mint amelyet én saját fülemmel hallottam vezető koreográfusunk szájából, hogy „engem a néptánc maga nem érdekel, csak ami eszembe jut róla”. Ezek után minden botcsinálta ideológust kellemetlen hideg zuhanyként ért a „tánc ház” sikere, amely bizony munkán alapult mind a szervezők, mind a résztvevők részéről.

A szakma legfőképpen az állam által finanszírozott művészeti pozíciókat féltette a népzene – Olsvai Imre kifejezésével – a „maga élete formájában” való használatától és a néptánc újbóli társastánc helyzetben való megjelenésétől. Pedig erre semmi oka nem volt. A táncok egyre terjedő tudománya semmi kárt nem okozott az együttes munkában, hacsak az nem számít bajnak, hogy az ország majd minden együttese megtanult rendesen táncolni. Mindezek ismeretében talán jobban megérthető a táncszakmai körök felhőrdülése, amikor Csóóri Sándor leírta a híressé vált mondatait:

Sebő Ferenc és Vavrincez András a könyvbemutatón (forrás: *Hagyományok Háza*)

„A néptánc történetének két fontos történelmi pillanata volt: az egyik, amikor a néptánc fölkerült a színpadra, és a másik, amikor a színpadról újra visszakért a földre. Nem művészeként, hanem azért, hogy tánc maradjon, mint ahogy szél a szél, eső az eső.”

A most megjelent Olsvai kötet mozgalmi kapcsolatokat tárgyaló fejezetében megtaláltam Imre összefoglalását az emlegetett korszakról, mely egyben arra is bizonyíték, hogy ez a tudóscsoport az elvont kutatás és rendszerező munka mellett milyen intenzíven vetette bele magát a népművelői tevékenységbe is, tanácsadással, zsűrizéssel stb.: „Az a mozgalom, amelyet Halmos–Sebők ének-zenélése és Budai Ilona, Faragó Laura, Duga Ilona, Ferencz Éva éneklése indított el [...] szinte váratlanul tört felszínre. Am mégsem teljesen semmiből támadt, szerény előzményei kb. 1966–1968 óta érlelődtek, erősödtek. Gondolok itt baranyai, tolnai, somogyi, kecskeméti folklórtalálkozókra, szolfézs- és népdalversenyekre, amikor egészséges, tisztult, nem hatásvadász hangvételi fiatal énekesekre figyeltem föl, akik rátaláltak egy természetesebb, őszintébb, nem rádiós, nem népi együtteses, hanem parasztibb (mégsem naturalista), egyszerűbb hitelesebb, értékeesebb hangra. Ez az 1966–1968 táján kezdődő »előjáték« akkor lett hirtelen erős és nyilvános, amikor a tévé »Röpülj, páva!«-ja a szerkesztők elképzeléseit jócskán túlszárnyalva olyan fiatalokat hozott felszínre, akik valóban a »forrás« hangját szóltatták meg. Kétségtelen, hogy ennek az ifjúságnak nagy részét közvetlenül a velük egykorú »megszállott« fiatalok nyerték s nyerik meg a mozgalomnak. Legtöbbjükre Sebők hatnak, meg az ő követőik, tehát a táncval és hangszer-

rel, meg valamilyen többszámú kísérettel kiálló előadók. De a kíséret (és tánc) nélkül, csak énekszóval kiálló szólóistákra is teljes odaadással figyel az ifjú közönség, mert meghallja a belső azonosulást, az előadásmód őszinteségét is.”

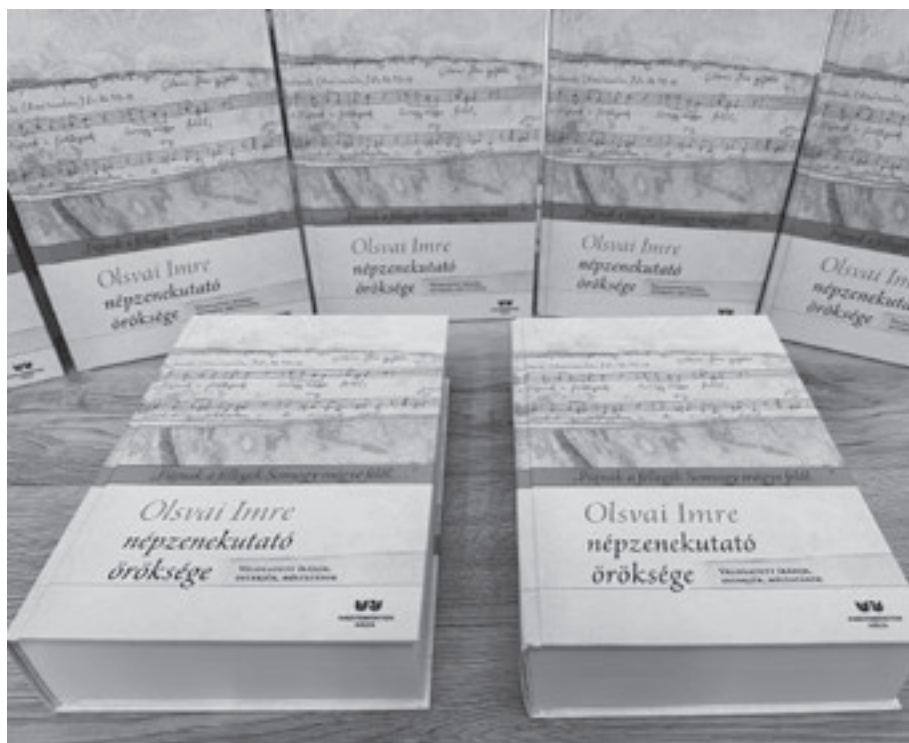
Amiben mi, zenészek – különösebb konzultációk nélkül – teljesen egyetértettünk a tudósokkal, az az, hogy ezt az örökölt zene- és táncgyagyományt nem őrizni kell, mert nem rab, nem ápolni, mert nem beteg, hanem egyszerűen tovább csinálni, mert jó. Azt már mi, zenészek vettük észre, hogy ehhez, mint minden régi zenéhez, egy történetileg kialakult előadástechnika is tartozik, amelynek megfigyelése és elsajátítása nélkül a muzsika nem fog úgy megszólalni, ahogy kell. Tehát fölösleges és haszontalan az ősi, hősi népzene körüli misztikum kavarása, hogy ez a zene megtanulhatatlan, nem is érdemes próbálkozni vele. Ilyen alapon Mozart zenéjének eljátszását sem volna szabad megkísérelni, mert az egykori kulturális és társadalmi környezete a barokk parókavisélettel együtt elavult. Mégis korszerű kultúránk részesévé tettük, beépítve mai életünkbe. Akkor miért éppen a historikus popzenét tekinténék tabunak, valami megközelíthetetlen, megtanulhatatlan őscsodának? Nem, nem és nem. Mivel olyan szerencsénk volt, hogy az idejében megkezdett gyűjtések mellett még tanúi lehettünk e hagyományos kultúra eleven életének, megmeríthettünk benne, zenészeivel, táncosaival – tanítványként szegődve melléjük – konzultálhattunk, s működését városi közegben is kipróbáltuk, ezért joggal állíthatjuk, hogy nem újraélesztünk, rekonstruálunk valami

holt kövületet, hanem egyszerűen folytatjuk a hagyomány használható részeit. Nem kötelességtudatból, nem szemforgató hagyománytiszteltetből, hanem azért, mert jó, mert segít nekünk, mai embereknek is, élni. Le kell tehát szögezni, hogy mint minden más, ez a nyelvezet is megtanulható, nem elsajátíthatatlan ördögösség, nem, csak akar-ni kell, s ha a jó szándék nem hiányzik, meg lehet és meg is kell rendesen tanulni.

Olsvai Imre valamennyi társánál többet vállalt a közösségi munkákból. Elképesztő mennyiségű időt szánt a kibontakozó zenei mozgalom támogatására. Zsűrizései alkalmával részletekbe menő elemzéseket adott, praktikus tanácsokat. Egy ilyen értékelésből származnak a következő gondolatai a népzene megtanulásáról – amelyben maga is hitt – annak lépcsőfokokként való meghódításáról: „A hagyományművelés egy kisgyermek fejlődéséhez hasonló. [...] A kisgyermek is először utánozza a szavakat, melyeket a felnőttektől hall, azokat pontosan úgy próbálja kimondani. Csak később jut el oda, hogy ezekből a szavakból önálló új mondatokat alkotson, hogy saját mondanivalójának hordozójává tegye őket. Tehát az első osztály, amit jól el kell végezni, hogy másodikba lehessen lépni, az a mezősegi, kalotaszegi, Szamos menti és a gyimesi zene (részben meg a moldvai csángó énekes zene is). Nehezebb tananyagú a második osztály, mert ehhez már közvetlen helyszíni gyűjtőélmény nem adhat támpontot. Az a zeneanyag, hangszerkultúra és előadásmód tartozik ide, ami a nép élő gyakorlatából már kivesszett, de fonográf-, gramofon- és magnetofon-felvételekről még elsajátítható. Legnehezebb a harmadik osztály: ez pedig a csak kottafejekből megtanulható hagyomány. [...] itt kell a legtöbb erőfeszítés, a legtöbb alkotófantázia és fegyelem, újra meg újra való megrágása-vajúdása annak, hogy az a kottafej-sorozat úgy szólaljon meg torkunkon és hangszerünkön, mintha azt még gyűjtöttük volna ott a helyszínen, hallottuk volna Tinódi, Kájoni mellett ulti.”

Befejezésül következzenek ismét Olsvai Imre megszívlelendő gondolatait: „Szerintem, a mai ember sok dimenzióban igyekszik maga mögé tekinteni és önmagába belenézni. Meg akarja ismerni, amit régi kultúrák s amit Európán kívüli más jellegű kultúrák teremtettek, főleg pedig, amit a néphagyomány alkotott, mert ez mind, mind hozzá tartozik az emberhez, a nagybetűvel írandó Emberhez. Úgy válnak mind tökéletesebb, műveltebb, emberebb emberré, ha önmagunkról, környezetünkről, őseinkről minél többet s minél jobban megismerünk, és magunkévá tesszük azt az érzelme- és gondolatvilágot, amit a néphagyomány sajátos művészi nyelven kifejezett.”

Sebő Ferenc

Murguly Lajos, a Népművészet Mestere

(1949–2025)

Tisztelt gyászoló közösség, táncostársak, barátok, ismerősök! Murguly Lajostól búcsúzunk, az egyik utolsó magyarországi „autentikus” táncostól, aki nem próbatermekben sajátította el a táncot, hanem beleszületett ebbe a kultúrába.

Tehetségére nagyon korán felfigyeltek. 1955-ben, hatévesen már Budapesten szerepelt Dancs Lajos *Nagyecsed lakodalmás* című szokásfeldolgozásában.

1975-ben kapta meg a Népművészet Ifjú Mestere, 2023-ban a Népművészet Mestere címet. Ezek a címek többet jelentenek, mint egy kitüntetés, azokat az elismert, környezetükre hatást gyakorló, mintaadó egyéniségeket illeti a díj, kiknek tudása a magyar szellemi örökség része.

Lajos gazdálkodó, kulák családba született, olyan családba, ami minden agitáció ellenére sosem lépett be a tsz-be. Nehéz, küzdelmes élete volt, fiatal korától kezdve átélte a paraszti élet minden nyomorúságát.

Táncában őstehetség volt! Szenvedélyes, kirobbanó, elsőprő, sodró. A tánc jelentette számára az életet! A táncban érte el országos, sőt, nemzetközi sikereit, hihetetlen népszerűsége.

Számtalan találkozás emléke merült fel bennem, amikor értesültem a kórházba kerüléséről. Ezek a találkozások rövid beszélgetésekből álltak, tömören, hirtelen kimondott szavak, melyek egyszerűen és lényegre törően fejezték ki gondolataidat táncról, emberségről, az életről.

Amilyen volt a beszéded, olyan volt lobbanékony természeted, és ez jellemezte a táncodat is: műves mozdulatok, játékos figurahasználat, dinamikai árnyalások, felszabadult mozdulat-improvizáció. Mindnek a Mestere voltál!

*„El kell menni, ha jesik is,
Bár, ha nehezen esik is,
Nehezen esik a járás,
Töled, babám, a megválás”*

– mondja a híres nagyecsedli nótá. Fájdalmas, hogy immár mind elmentek: Molnár „Lasa” Lajos, Bulyáki „Pokróc” Gergely, „Rákóczi” Kovács Gusztáv, „Oláh” Murguly Sándor, „Oláh” Murguly Lajos, most már teljes az égi verbungos kompánia.

„Oláh” Murguly Lajos kivételes tehetségű paraszttáncos volt, aki önzetlenül bocsátotta közkinccsé zenei és táncos tudását.

*A búcsúbeszéd elhangzottak 2025. augusztus 12-én,
a nagyecsedli református temetőben. (Fotó: Orbán Miklós)*

Élete végén is a legnagyobb örömet az jelentette számára, ha megszólalt a zene és büszke mosollyal a szája szögletében, dicsérte a gyerekeket, akik az ő verbunkját táncolják.

Magánéletében nem volt sikeres. Önmagával sem volt békességben, feszültségekkel terhelt életében, változó hangulataiban keserűségét az ital sem tudta feloldani. De az élete megszépült a táncban!

Családot, támaszt az együttesben talált. 1980-tól a nagyecsedli hagyományörző együttesben szerepelt, fellépéseiken mindig velük volt, csak úgy, mint a Muharay Szövetség programjaiban. Ahol megjelent, vitathatatlanul ő volt a sztár, s néhány ütem után vastaps kísérte táncát.

1972-ben ismertem meg. Ekkor készítette Timár Sándor a *Szatmári táncok* című koreográfiáját. A Szegedi Dóm tér Nemzetközi Néptáncfesztiválján, a Bartók Táncgyűttes tagjai között ott táncolt mint vendég a huszonhárom éves adatközlő, Murguly Lajos.

1972 az én életemben is fordulópont, ekkor kezdtük el a közös munkát Timár Sándorral, Sebő Ferencsel, Martin Györggyel. Első közös progra-

munka a budapesti Rózsavölgyi Parkszínpadon bemutatott *Arra alá messzire...* című műsor. Ez volt az első olyan nyilvános néptáncelőadás Budapesten, amelyben közös műsorban szerepeltek adatközlők Nagyecsedről, Elekről, Méhkerékről, sőt Erdélyből is, és a fiatal táncosok, a Sebő, a Délibáb együttes, a Rác testvérek és a fiatal énekes lányok.

Az ezerkétszáz fős, főleg fiatalokból álló közönség kitörő tapsal ünnepelte az adatközlőket köztük az ecsedieket, de nagy érdeklődéssel jelentek meg a programon a budapesti néprajzosok, néptáncutatók, zenészek. Martin György akkor fedezte fel Murguly Lajost és beszélte rá, hogy induljon a Népművészet Ifjú Mestere címért.

Már nem emlékszem, ki töltötte ki a jelentkezési lapját, megszületett a dolgozat is, és 1975-ben az első között kapta meg a címet.

Azóta táncol, róla elmondhatjuk, hogy táncolt egy életen állt, táncolt, amíg élt.

Búcsúzzunk Murguly Lajostól, de éltsük a táncát!

Nyugodjék békében!

Héra Éva

Hatéves kora óta különböző bemutatókon kápráztatta el a közönséget virtuóz mozdulataival. Többször megörvendeztetett tangóharmonika játékaival, mellyel féktelen nótás jókedvét tudta belemuzsikálni hallgatóságába. Négy kontinensen tanulják, táncolják, éltetik az általa párban járt – csendes, csárdás és ugrós motívumait, valamint a szólisztikusan járt magyar verbungját, melyet a lábain keresztül napjainkig átszótt a reformkor szele. Ő az az egyetlen paraszttáncos, aki a Népművészet Ifjú Mestere és a Népművészet Mestere díj birtokosa is lett egyszemélyben. Az előbbit huszonhat évesen 1975-ben, az utóbbit 2023-ban, hetvennégy évesen érdemelte ki. Táncra nem csak a Zenetudományi Intézet filmtekercein maradt fenn, hanem a fiatal táncosok lábán él tovább, melyet két évente a Nagyecsedli Verbunk Versenyen, most már nélküle fognak eljáráni.

A táncmozgalom táncosai és zenészei nevében köszönjük, hogy megismerhettünk, hálások vagyunk a barátságodért és a lehetőségért, hogy töled, az utolsó mohikántól leshettük el azt a tüzet, amikor a primás a „rézhúr” fordította a vonót, és testeden életre kelt a magyar verbung. Egyedi, máséval össze nem téveszthető figuráid, karakteres gesztusaid bevésődtek a lelkünkbe. Viszünk magunkkal!

Mindent köszönünk! Nyugodj békében! Soha nem felejtünk!
Busai Norbert

Fotó: Incze László / Néprajzi Múzeum

Szelencék, kulcslyukak és türelemüvegek – titkok a Néprajzi Múzeumból a szünidő végére

A Néprajzi Múzeum Méta terében és a tavaly ősszel átadott gyűjteményi kiállításban bármi kinyílhat, még az is, amire nem is számítanának. A szelencék titkokat és játékokat rejtnek, a kulcslyukak mögött csintalan állatok leselkednek, a türelemüveg, pedig a legkitartóbb felfedezőket is próbára teszi. Egy tér, ahol a kíváncsiság a legjobb belépő, és ahol gyerekek, családok, barátok közösen élhetnek át új kalandokat.

Mit rejtnek a szelencék? Mi látható a kulcslyukakon át? Ki tudja próbára tenni magát a türelemüvegnél? A Néprajzi Múzeum Méta tere és gyűjteményi kiállítása olyan interaktív megoldásokkal egészültek ki, melyek révén nemcsak szórakozhatnak, tanulhatnak a legfiatalabb látogatók, hanem egészen új nézőpontokból fedezhetik fel a tereket.

Kicsik és nagyok egyaránt bebaráncolhatják a rejtett zugokat, bepillanthatnak a láthatatlanba és saját ügyességüket is próbára tehetik. A szelence eredetileg egy kisebb méretű, zárható doboz vagy tartó, amelyet a múltban különféle apró tárgyak, értékek és emlékek megőrzésére használtak. A népi kultúrában gyakran fából, fémből vagy csontból készült, és a mindennapok mellett ünnepi alkalmakhoz is kapcsolódhatott. A Néprajzi Múzeum gyűjteményi kiállításában a szelence új értelmet nyer, itt nem tárgyakat őriz, hanem élményeket rejt. A szelencék varázsa a több mint 3000 négyzetméteres kiállítás minden egységében újra és újra megnyílik a látogatók előtt. Ezek az apró ajtók izgalmas játékokat és érdekes információkat ta-

karnak, amelyek az adott kiállításrész témájához kapcsolódnak és segítenek megérteni a látottakat.

A kulcslyukak mögött *Barka cica és Buga kutya kalandjai* elevenednek meg, az ő csintalanságaikra épül az egész játék. Amikor a látogatók bekukucskálnak a kis lencsékbe, különböző helyzetekben, a kiállításban található tárgyakkal láthatják őket mókázni. Míg a felnőttek a kiállítás részleteit figyelik, a gyerekek titkos világokat fedezhetnek fel, ahol egy-egy apró mozdulat is más-más történetet mesél el. A két állatfigurát ráadásul egy megvásárolható mesekönyv illusztrációi is életre keltik, amelyben Keresztesi József versei mentén követheti az olvasó a két huncut karaktert.

A türelemüveg viszont már a kitarást és a logikát teszi próbára a Méta térben. Eredetileg olyan üvegtárgyról van szó, amelynek belsejében aprólékosan megmunkált, miniatűr jelenségek, templomok, hajók vagy hétköznapi tárgyak kaptak helyet, és amelyeket az üveg szűk nyakán keresztül rendkívüli ügyességgel és türelemmel állítottak össze. Bár a feladat a múzeumban kipróbálva egyszerűnek tűnik, a

gyakorlatban azonban mindez stratégiai gondolkodást igényel. A türelemüveg nemcsak szórakoztat, hanem fejleszt a problémamegoldó készséget és szemet gyönyörködtető látványt nyújt.

Mindezek a fejlesztési elemek egy interaktív felfedezőtúrává formálják a gyűjteményi kiállítást és a Méta tere, ahol a látogatók aktívan kapcsolódhatnak a kiállítás anyagához, új perspektívákat ismerhetnek meg, és személyes élményeken keresztül mélyíthetik tudásukat. A Néprajzi Múzeum ezzel a különlegességgel bizonyítja, hogy nemcsak a Méta tér, hanem a gyűjteményi kiállítás is olyan hely, ahol minden korosztály a saját nyelvében találhat rá a neki szóló élményre.

A Néprajzi Múzeum gyűjteményi kiállításához folyamatosan bővülő múzeumpedagógiai kínálat is kapcsolódik. A látogatóba érkező óvodások, általános- és középiskolások korosztályonként differenciált foglalkozásokon kalandozhatnak el a néprajz világába, ismerhetik meg a múzeum rejtélyeit és saját szokásaikat is egy új szemszögből, a néprajz lencséjén keresztül vizsgálhatják. ■

Három Red Dot díjjal gazdagodott a Néprajzi Múzeum

2025-ben a neves *Red Dot Award: Brands & Communication Design* díjjal illették a Néprajzi Múzeum gyűjteményi kiállítását, az ott alkalmazott multimédiás megoldásokat és a *ZOOM* kiállítás vezetőjét. Több magyar múzeumi projekt kapott a múltban *Red Dot* díjat, de információink szerint ez az első múzeumi kiállítás az országban, amely kiérdemelte a zsűri pozitív értékelést.

A 2024 októberében nyílt, nyolc tematikára osztott gyűjteményi kiállítás a múzeum történetének legnagyobb állandó kiállítása, mely 3000 négyzetméteren 3600 műtárgyat tár a látogatók elé. A több szövegben mesélő tárlat nem kiemelt műtárgyak ragyogására épül, hanem arra törekszik, hogy a látogatók kreatív és részletegazdag eszközökön keresztül felfedezhessék a tárgyak és történeteik egységét, melynek megvalósításához jelentősen hozzájárulnak a kiállítást tervező *art1st desing studio* egyedi megoldásai. Az *art1st* tervezte kiállításnak és a multimédiás eszközök alkalmazásának nemzetközi viszonylatban való elismerése az idén elnyert *Red Dot* díj.

A gyűjteményi kiállításához kapcsolódó *ZOOM – Perspektívaváltás* című tárlat történetileg változó nézőpontokat ismertet meg, kortárs értel-

mezések újszerű lehetőségeit vonultatja fel, alaposan körüljárva, elemelve egy-egy problémát. A Berta Zoltán tervezte kiállításkatalógus nem csak tükrözi, hanem tovább is viszi ezt a koncepciót, és szokatlan megközelítésben mutatja be a gyűjtemény válogatott darabjait. A sajátos tartalmi struktúrának köszönhetően az olvasók különböző, egyedi módon fedezhetik fel a tartalmat a *Red Dot* díjas kiállításvezető segítségével.

A *Red Dot Design Award* története egészen 1955-ig nyúlik vissza, amikor is megrendezték az első formatervezői versenyt. Az egyesület célja, a „jó design keresése” azóta változatlan, a díj pedig világszerte a kimagasló design egyik legkeresettebb minőségi jelölése.

2025-ben számos további díjjal és jelöléssel tüntették ki a Néprajzi Múzeum kiállításvezetőit, katalógusait, projektjeit és kiállításait. Ilyen például a *Luigi Micheletti* díjra és a *CIMAM Kimagasló Múzeumi Gyakorlatok* díjra való jelölés, a gyűjteményi kiállítás nyerte *IF Design Award*, a *ZOOM* kiállításkatalógus *A' Design Award* és *Indigo Award* díjazása, az *Éjszakázz a múzeumban!* projekt *Children in Museums* díjra való jelölése a finalisták között, továbbá a *Szép Magyar Könyv* versenyen nyert elismerések. ■

Ceranko Istvánné Mihók Margit, magyarbódi hagyományőrző élete – II. rész*

A magyarbódi karikázó

Az északkeleti körtánc három fajtáját ismerhetjük meg Martin György: *Énekes körtáncok* című könyvéből: 1. A szűkebb értelemben vett énekes leánykörtánc. 2. A párvalasztó körtánc. 3. A kör-csárdás.

Amint Martin György írja, az északkeleti területen a karikázókat általában csárdás dallamokra járták, amelyek az énekes körtáncok új stílusát bizonyítják. Egy magyarbódi karikázó szerkezetileg lassú sétából, csárdás lépésekből, forgásokból és dobogásokból áll. Ezek a táncrészek egy táncfolyamatban többször ismétlődhetnek (kivéve a lassú sétát, mert az csak a körtánc elején, esetleg a végén fordul elő). Tehát egy karikázó több kis ciklusból épül fel. Egy ilyen ciklus viszonylag rövid ideig bontakozik ki, mindössze három-öt dallamstrófa alatt zajlik le.

A főbb szerkezeti típusokon belül többféle körmozgást ismerünk: balra haladó ingamozgás, szűkülő-táguló körmozgás balra haladással, helyben mozgás (kopogós motívumokkal), balra haladó nyitó-záró lépés. Legjellemzőbb mozgás a balra haladó forgás. A magyarbódi karikázó minden előforduló táncrészt magába foglal: egy lépés, kopogó, gyors forgás, az elütő jellegű válltánc és a ki-be ringó belépő is megfigyelhető egy-egy körtáncban.

Ritkaságnak számít északkeleti karikázók között a válltánc. A válltáncot általában egy fentebb említett ciklus lezárásaként járták, vagy a teljes karikázó folyamat végét is jelentheti. Ilyenkor a hagyományos kör közepe felé irányuló összekapaszkodási forma (a test mögötti hátul kereszt kézfogás) megváltozik. Helyette egymás vállát fogják meg és menetirányba fordulva, sétálva vagy futólépésekkel haladnak. A kör haladásának irányát fél fordulatokkal megváltoztatják, mialatt tapsolnak.

Érdekes még, hogy Magyarbódon két különböző tempójú vagy témájú dallam között rövidebb-hosszabb szünetet tartanak. Az ének egy rövid időre leáll, de a tánc folytatódik tovább.

Erősen érezhető a szlovák hatás. Ez azzal is bizonyítható, hogy a Magyarbódon és Györkén is közkedvelt menyecskeforgatás dallam szlovák lakodalomban is gyakran játszott nóta (*Hej, menyecske...*). Alátámasztja ezt az a tény is, hogy az 1950-es évektől a magyar énekek között megjelenik egy-két szlovák dal is, amelyeket ugyanarra a dallamra énekelnek, amelyre a magyart.

*„Hej, menyecske, menyecske!
Hej, menyecske, menyecske!
Miért vagy olyan szépecske?
Azért vagyok szépecske,
Mert a szemem kékecske.”*

(A menyecske és a férj közös tánca alatt énekeltek a lakodalomban.) Adatközlő: Ceranko Margit, 2015

Ceranko Margit elbeszélései szerint a magyarbódi fiatal lányok korábban szívesen gyűltek össze közös éneklésre, karikázásra és táncra. Ha vasárnap nem rendeztek bált, a lányok a falu alsó részéből indultak dalolva a rétet, vagy a falu központja felé. Az énekszó hallatán a többi lány gyorsan elkészült, és csatlakozott hozzájuk. Idővel már tudni lehetett, mikor indulnak el, így Margit néni is gyakran felöltözve várta az ablakban a többieket. A falu közepén leültek a

farönkökre, ahol énekeltek, amíg csak kedvük tartotta. Néhányan felálltak és karikázva folytatták az éneklést, majd visszaültek pihenni. Hamarosan a fiúk is csatlakoztak, együtt daloltak és néha táncra is perdültek. Az este során sokáig kint maradtak, hazafelé is énekeltek, mindenki a saját házában búcsúzott el.

Később, a kultúrház megépítésével az új közösségi tér vette át a korábbi szabadterei helyszínek szerepét. A lányok azonban továbbra is szívesen jártak karikázni a hídra vagy a szőlőhegyre, amelyet „pietyegőnek” neveztek. A karikázót mindig egy közös sétával kezdték és zárták le, így őrizve meg a közösségi éneklés és tánc hagyományát. A „karikázni” kifejezés helyett gyakran használták a „Gyerünk körbe!” vagy „Gyerünk körbe táncolni!” kifejezéseket. Ha nagyobb létszámban gyűltek össze, több koncentrikus kört is alkottak. Előfordult, hogy két lány lépett a kör közepére, ahol táncoltak, majd egy másik pár váltotta őket. A tánc típusa, például a dobogó vagy a forgás, a daloktól függött. A karikázás befejezése nem volt előre meghatározott: vagy a zenész, például a cigány kezdett csárdást húzni, vagy a lányok maguktól fejezték be. A lányok számos népdalt ismertek, és akár egész nap énekelhettek volna.

A zene és a tánc szerves részét képezte mindennapjaiknak. Szombatonként gyakran mentek az Ósva patakhoz fürdeni és énekelni. A fonóban is énekeltek, de ott ülve dolgoztak, nem karikáztak. A falu lányai több kisebb csoportba szerveződtek, és Margit néni is egy hétfős csoportra emlékezett, akikkel mindenütt együtt voltak. Együtt fontak, iskolába jártak és a patakra is együtt mentek. A fonóhelyek általában valamelyik lány házában voltak, és ezek a közös dalolás legfontosabb helyszínei. A lányok a falu aljától indultak és fölfelé haladtak, később csatlakoztak hozzájuk a fiúk. A fonó gyak-

* A tanulmány első részét 2025/2. lapszámunk 38–39. oldalán közöltük.

ran egész éjszakán át tartott, november elejétől karácsonyig, majd a farsang végéig szinte minden este.

*

Többszólamúság

A többszólamúság kérdése a magyarbódi hagyományos éneklés egyik érdekes és sajátos vonása. Amikor a falusi asszonyokat a több szólamban való éneklésről kérdeztem, arról számoltak be, hogy ez a gyakorlat generációról generációra öröklődött, és már nagyanők is terceltek, amit az őseiktől tanultak. A szlovák hatás valószínűsíthető, mint a többszólamúság kialakulásának egyik tényezője.

Egy olyan jelenségre szeretném felhívni a figyelmet, amely talán sokak számára meglepő lesz, de fontosnak tartom, hogy szó esszen róla. Az utóbbi időszakban egyre többször találkozhatunk olyan színpadi előadásokkal, ahol a magyarbódi karikázók és népdalok nem az eredeti, hagyományos formában jelennek meg. Az énekek többszólamúságának különlegessége gyakran túlságosan is kiemelkedő szerepet kap, olyannyira, hogy sokszor eltávolodnak a hagyományos előadásmódtól. Ezt egy konkrét példával is illusztrálni kívánom.

Megkértem egy primás barátomat, hogy jegyezzen le két változatot egy magyarbódi dallamról, hogy bemutathassam a különbségeket. Az első felvétel (1. sor) a *Új Pátria* sorozat *Kassa vidéke* című lemezén található, amely 2001-ben készült a Fonó Budai Zeneházban, ahol Ceranko Margit és Kocák Jolán éneklék az *Ej, a titkos szerelem...* című dalt. A másik (2. sor) egy interneten talált felvétel, amelyen két fiatal lány éneklé ugyanazt a nótát. A videót 2008 márciusában töltötték fel a világhálóra.

Még azok számára is egyértelmű a különbség, akik nem rendelkeznek kottaismerettel, hogy a két előadás között számos eltérés figyelhető meg. A legszembeütőbb különbség a második sorban mutatkozik, ahol világosan látható, hogy a magyarbódi asszonyok egyáltalán nem énekelnek más szólamban, csupán az alapdallamot adják elő. Ezzel szemben a másik felvételen a két fiatal lány a dallamot négy különböző helyen is díszíti.

*

Örömmel tapasztalom, hogy a felvidéki kis falu tánca és éneke már ilyen széles körben elterjedt a néptáncmozgalomban. Ugyanakkor fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy egy koreográfia, karikázó vagy ének elkészítése előtt mindig szükséges a mű alapos, mélyreható vizsgálata, elemzése és tanulmányozása. Szerencsére napjainkban már könnyen hozzáférhetőek olyan felvételek, amelyek autentikus hagyományörzők előadásait tartalmazzák, és amelyek hűen tükrözik a hagyományokat szerte a Kárpát-medencében. Kiemelten fontos, hogy az ilyen apróságok iránti igényességet is fenntartsuk, hiszen a hagyományok pontos ábrázolása és tisztelete alapvető a kultúra megőrzésében.

Zárásul szeretném hangsúlyozni, hogy Magyarböd táncélete, ahogyan azt Ceranko Istvánné Mihók Margit elbeszéléseiből megismerhettük, nem csupán a helyi hagyományok ápolását jelenti, hanem a közösségi élet és a kultúra mélyebb, érzelmi kötődését is. Az éneklés, a tánc és a közösségi események minden egyes résztvevő életében meghatározó szerepet játszottak, és a mai napig meghatározzák a falu kulturális örökségét.

Ceranko Margit néni visszaemlékezései és élettörténete egy igazi kincs, amelyet fontos átadni a jövő generációinak. Az őszinte és hiteles beszámolója segít megérteni, hogyan formálták a közösségi táncok és énekek a mindennapokat, és miért olyan fontos ezek megőrzése a modern világban is. A tánc és ének egy-egy pillanata nem csupán szórakozást, hanem összetartozást, szeretetet és közösségi felelősséget is sugall, amely örökségként kell, hogy továbbéljen a felvidéki falvakban, és szerte a Kárpát-medencében.

Kupec Zsófi

KISJANKÓ BORI-DÍJAK

Fotó: Dusa Gábor

A 2025-ben immár 31. alkalommal megrendezett Kisjankó Bori Országos Hímzőpályázatra idén rekordszámú pályamű érkezett, 102 alkotó 409 munkája. A népi kézművesség egyik legrangosabb szakmai eseményének számító megmérettetés kiemelkedő színvonalon zajlott. A legkiválóbb pályaművek alkotói különböző kategóriákban – köztük Hagyományos Mesterremek és Modern Míves Termék – részesültek elismerésben.

A pályázat története 1962-ig nyúlik vissza, amikor a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya és több országos szervezet hívta életre az országos hímzőpályázatot Mezőkövesd híres matyó hímzőasszonya, Kisjankó Bori emlékére. Az első kiállítást 1963-ban rendezték meg, azóta a kezdeményezés a magyar népművészet megújulásának egyik legfontosabb fóruma lett.

A zsűri döntése alapján idén Kisjankó Bori-díjban részesült **Marton Jánosné**, a hagyományos matyó viselet kiváló rekonstrukciójáért és lakástextileken való igényes továbbéltetéséért. I. díjat kapott **Beréti Béláné** a bukovinai székely szedett ingvállak magas színvonalú kivitelezéséért, valamint **Kovácsné Pócza Ágnes** népi iparművész, aki a hőveji hímzést finom eleganciával alkalmazta modern ruhadarabokon. Ugyancsak I. díjat nyert **Radácsi Piroska**, a Népművészet Mestere, az úrihímzés kevésbé ismert motívumainak technikai tökélyű feldolgozásáért. **Borbély Csabáné** a felvidéki eredetű vászon tüllrátét motívumkincs kimagasló megjelenítéséért, **Fiser Józsefné** pedig a Heves megyei fehérhímzés korszerű lakástextileken való szép alkalmazásáért részesült elismerésben. Kiemelkedő kollektív teljesítménnyel nyert I. díjat a **Petőfi Sándor Magyar Művelődési Központ Kézi Hímző Szakosztálya**, Zuberec Vera népi iparművész vezetésével, akik több régió hímzőkultúráját egyesítették technikai és esztétikai magas színvonalon.

A pályamunkák idén is kivételesen magas technikai és esztétikai színvonalat képviseltek. A hímzők nemcsak megőrizték a különböző tájegységek hagyományos mintakincsét, hanem kortárs szellemiségben újragondolt formában is bemutatták, különösen a modern öltözködési és lakáskultúrában. A díjazott alkotásokból épült kiállítás kurátora, Benedek Krisztina szerint az ideji válogatás jól példázza, hogy a népi kézművesség ma is élő nyelv. „A tárlat üzenete, hogy a népi díszítőművészet nem csupán múltidézés, hanem egy kortárs alkotói nyelv, amely képes reagálni a jelenkor esztétikai és közösségi igényeire is” – fogalmazott a megnyitón. A kiállítás megtekinthető szeptember 30-ig két helyszínen Mezőkövesden: a Matyó Múzeumban és a Községi Házban. ■

TASNÁDI ISTVÁN: TÖRTÉNETEK A KÉK HÁZBÓL

Ma meglátogattuk a szüleimet, és ha már ott voltunk, megmutattam valakinek a régi szülői, tulajdonképpen nagyszülői házat.

Azért mindkettő, mert édesapámnak is szülői háza, és nekem is, mivel oda hoztak haza születésem után, pár évig. Amíg felépült édesapámék háza, ott laktunk. Eredetileg egygenerációs, tapasztott, porondos földű volt a két szoba, egyikből a másikba nyílt az ajtó. Mikor apám meg-nősült, akkori szokás szerint az átjáró ajtót beépítették, és másikat nyitottak a tornácból. A fiatalok kátránypapírt tettek a földre, ez már haladás volt. Nemrég a felújítás során megtaláltam. Később linóleum került rá. Időregegek. Meglett az új ház, elköltöztünk, de nemsokára újra ott aludtam. Meghalt a szikár, barna, kötélizmú mindent kibíró nagyapám. Az agyvérzés erősebb volt nála. Este még hazahozta a mezőről az utolsó fuvar málét, tolt a szekeret a sáros emelkedőn, hogy a tehenek bírják húzni. Reggel felkelt, megkérdezte, hogy mennyi idő múlva lesz kész a puliszka, majd visszahajtotta a fejét és többet nem szólt. Nekem is nagy döbbenet volt, de a kicsi, vidám, gondtalan nanóm teljesen összetört. Mindenben a nagyapámra támaszkodott, tudta a világ rendjét, nem döntött, nem töprengett soha, hiszen ott volt az ő embere. Hirtelesen egyedül maradt, és mert állítólag félt egyedül aludni a házban, hát odaköltöztem. Tőzsomszédok voltunk, könnyű volt, és amúgy is szerettem nanót, semmibe nem szólt bele, mindkét oldalán megkente ízzel a kenyeret, és annyit olvashattam amennyit akartam, nem talált ki állandóan valami dolgot nekem. Szóval jó volt nagyon, szívesen voltam ott. Valami nagy csend és nyugalom volt a házban, ma is ezt érzem mikor ott vagyok. Valahogy lelassult a világ a kék falak között. Csak az egerek kasmatoltak néha a stelázsin, de azt meg lehetett szokni. Így volt ez addig a bizonyos éjszakáig.

Sokáig olvastam a kis elemelő mellett, éjfél is elmúlhatott mire elálmosodtam. Félálomban hallottam, hogy nagyanyám felkél az ágyból, és kimegy. Az ajtócsikorgásra kiment az álom a szememből. Vártam vagy egy fertályórát, amíg nagyanyám bejött. Magában beszélt, ahogy gyakran szokott, félhangon. Mondom: Hol volt, nanó, minek ment ki?

– Kiáltott az én emberem, bapód, hogy Zsuzsi, gyere ki egy kicsit! Kimentem, de már nem volt ott, elmentem a kert végéig is, hátha ott van a kútnál, de ott sem volt. Még vártam egy kicsit, hátha visszajön, de nem jött.

– Álmodott nanó, hogy kiálthatta, hiszen tudja...

– Tudom, de tisztán hallottam, nem képzeltem. Sok minden van a világon, amit nem értünk.

– Nem félt? – kérdem

– Dehogyan félt, kitől? Bapódtól?

Rájöttem, hogy nem azért kell ott aludnom mert fél. Csak a magány ellen. Nem félt ő, de én akkor igen. Azon éjjelen azt álmodtam, hogy nagyapám megmozdult a falon függőképen, és valamit mondani akart. Hogy mit, azt nem tudom, mert zihálva felébredtem. Évekig nem tudtam rá nézni borzongás nélkül arra a képre.

Más idők voltak. Másképp, lassabban telt az idő, és tán még az elmúltak is visszajöttek néha. Később, még furcsább eset történt a kútnál, egyszer tán elmondom. Volt időnk élni, és emlékezni.

Ma rohan a világ, nincs időnk észrevenni az élet, nemhogy a holtat. Rosszul mondom, nem a világ rohan, hanem a mi generációnk, és főleg az utánunk jövőök. A világ csak túri, de ha bemész egy ilyen régi, kék házba, és annak a kicsi ablakán keresztül nézel ki a világra, rájössz, hogy a világ ugyanaz. Benne az ember dühüdt meg, ahogy régen mondták.

Ha éjszaka nézel ki azon az ablakon, tán még az elmúltakat is láthatod, és ha olyan füled van, mint nagyanyámnak, amit nem fertőztek meg az idegen hangok, szólítanak is, meglehet!

*

Anyai nagyapám két osztályt végzett, vagy tán annyit sem. Az egész élete munka és katasztrófák elegye. Szegény nagycsaládban született, szegény nagycsaládból való lánnyal nősült. Ahogy kora kívánta. Napszámából éltek, abból kezdtek otthont alapítani. Mire sikerült volna, kitört a második világégés. A Kicsi Magyarország négy évének legelején áttelepültek Boncnyíres faluba, magyarítandó a helyet. Nem csoda hogy elcsábultak, telket, szerszámokat, jószágot kaptak. Nagy szó volt ez. Negyvennégyben menekülniük kellett, kicsi gyerekekkel, nagyanyám terhesen, a kis ruhákkal a hónuk alatt. Itthon semmijük nem volt.

Nagyanyám imádkozott. „Csak látja az Úr hogy semmink sincs, csak elveszi ezt a gyereket!” Nem vette el. Ő lett az édesanyám, nagyszüleim legfőbb támasza Rózsai néni mellett. Újra kezdték a napszámába járást. Spóroltak, kuporgattak, vettek egy kis telket. Erre egy kis szobát húztak, aztán idővel házzá nőtt, szép házzá. Megvették a szomszéd üres telkecskét is, így már teljesen normális életük kezdett lenni. A gyerekek nőttek, besegítettek, lett már tehén, szeker, eke, borona, földcsékek, szóval minden, ami az élethez kell falun. Álom volt, teljesült álom, de rövid. Jöttek a kommunisták, és államosítottak mindent. Nagyapám fogatos lett a térszében, a saját teheneit hajtotta, a saját szekerébe fogva, de már a közösbén. Nem is úgy mentek azok!

Kiderült idővel, hogy a térsz egy vakvágány, elment építkezésbe. Öt évet és huszonöt napot dolgozott, aztán elérte a nyugdíjhatárt. Nyolcvanhét éves koráig élvezte azt. De a föld szeretetét nem felejtette, mindene, ami volt és amit élvezett abból származott. „Olyan málém van, hogy lúhát-rúl se lehet kiláncani belülre” – mondta még nyolcvanhét évesen is. A nyugdíj csak kiegészítő volt. Mindenét egy darab vassal szerezte, azzal, és olyanul amilyen a tőle való fényképen van. Nagyapám utolsó kapája. Ereklje és mementó. Ha valaki elkeseredett, vegyen egy darab vasat. Segít talpraállni. És ne mondja senki, hogy ma már nem kapálnak. Nem is az eszköz a fontos, hanem az erős motiváció. Mindenképpen mindent túlélni! Hogy van is a kezében valami, az csak olyan, mint kötél-táncos kezében a rúd. Egyensúlyban tart. És ebben az egyensúlyát vesztett világban jut eszembe nagyapám bölcsessége. Aktuális, mint mindig. A kapa kopásán is látszik.

„Kicsi fíjam, ha valaki az életben azt mondja, hogy mindkét felére egyformán tud kapálni, akkor vigyázz vele, az az ember egyik felére sem tud rendesen!”

*

Furcsa az emberi lélek. Egy-egy illatról, zenéről, rezgésről olyasmiről ugrik be, amit már nem is tudtunk, hogy bennünk van. Ma például megcsapott a kéményből kiáramló, és a nyomott idő miatt lenn szálló füst illata. Mert illat az, nem szag! Pont olyan amit akkor is éreztem mikor édesanyám felrángatott a könyv mellől, és elküldött a szomszédba, ánygóhoz.

– Húzd ki már a fejed abból a papírból, mert megbüdosödsz itt bent! Eriggy át ánygóhoz, és kérjél tőle csombordot, hátha neki több kelt. Mondd neki, hogy egy marékkal adjon, az enyém nem elég a káposztához és a dísnóvágháshoz is. Filepsáriánygóhoz menj, neki biztos van. De szépen kérjed, és ügyelj, nehogy megbotolj, mert a fejed megint ki tudja hol jár!

Széken eszméltem fel, itt élek 1966 óta, amikor megszülettem és vagyok tanúja egy világ elmúlásának. Írásaimmal nem szépirodalmi babérokra török, csak szavakban próbálom megőrkíteni azt, amit a fotós fényképen, a zenekutató magnón, és a legtöbb ember a lelkében tárol. A múltnak nem csak képe és hangja van, hanem íze, illata és

lelkülete is, és erre egyedül a szó a megfelelő erős eszköz, az egyszerű, tiszta, salakmentes beszéd. (Tasnádi István)

El dugtam a könyvet, mert többszörösen veszélyben volt. Nem takarítottam volt ki a malac kifutóját, már akkor tűzre volt szánva. Nem hittem, hogy tényleg megtenné, de biztos, ami biztos. Elindultam hát, nem volt messze, csak a kanyar után a második ház. Hogy szépen kérjem, azt csak megszokásból mondta. Jól voltunk mi nevelve. Nem csak a szülők, rokonok, minket szó szerint mindenki nevelt.

– Fordítsd meg a kalapodat, te gyerek, sze' szarvasbogár vagy! Ki fia vagy, apád nem tanított meg köszönni?

Ilyen és még ilyennek hangzottak el, ha az ember gyereke sokat járt az utcán. És mi sokat jártunk. Elindultam tehát, zacskót húztam a kalapomra a szemerkélő eső miatt, a kis posztókabát kibírja addig, nem ázik át. Kopogok illedelmesen, ángyó ki is nyitja hamar, pont az előszobában bajmólódott valami magokkal. Magosasszony volt, tavasszal a piacon ebből pénzelt, nyáron meg a kis kertjében magnakaló növények nőttek.

– Sári néni, küdett ide anyám... – kezdtem én, mire ő röviden rám mordult.

– Én nem vagyok Sári néni!

– Akkor Zsuzsi néni! – kezdtem volna én, mert az a legsűrűbb név nálunk pedig szinte biztos voltam, hogy Filepszáriágyó csak Sári lehet.

– Assé vagyak! Se Rózsi, se Mari! Na eriggy hamar haza és kérdezd meg anyádtól ki vagyok én!

Hazafelé lassabban mentem. Mi a csudát rontottam el? Ki ez a vénasszony, tán az anyja, mert hasonlítani igen hasonlított. Anyám először értetlenkedve hallgatott, aztán kibuggyant belőle a nevetés.

– Ángyó, te buta, ángyónak kell híóni, nem vagy te idegen, hogy nevén szólítsd! Na menj hamar vissza, kell az a csombord!

Szégyenkezve kopogtam megint.

– Ángyó! – kezdtem, erre elmosolyodott.

– Na így már más, gyere bé, kicsi Pista. Ide anyád mit csinál? Olyan rég nem volt itt, pedig itt laktok a szomszédba'. Hiába, a mai fiatalok elvárják, hogy az öreg menjen látogatóba, ha rokont akar látni. Várjál, veszem a hárszt, aztán ketten viszünk csombordot. Lássuk mit akar veled! Eltelt több mint negyven év, szerencsére édesanyám is él még, ángyó is. Ha legközelebb meglátogatom édesanyámat megkérem küldjön el csombordot. És Sári nénihez szólítom, lássuk változott-e valami?

*

Ma, egy „nem volt időm” kapcsán jutott eszembe a régi fűrészem. Édesapámtól kaptam a házasságom után. Nagyfogú, jól nyitott, fakeretes fűrész volt, nagyapámé lehetett, mert a két fogantyújánál kilapított kanálból volt pótolva, nyitólással, persze. Szóval kipróbált öreg darab volt, de egy új háztartás nem lehet fejsze, fűrész, és pár másik alapvető szerszám nélkül. Akkoriban nyolcméter hosszan hozták a fát az erdőből, és ősrégi favágó masinával vágatták rönkökre, ha ki tudta várni a sorodat, és a kurbliás is sikerült. Fiatal voltam, energiám volt, időm is, úgyhogy kézi fűrészsel vágtam fel az egészet. Télen más dolog nem sok volt. Aztán jött az új világ. Láttuk, hogy más már láncfűrészsel vágja, szinte pillanatok alatt. De jó is volna, mennyi időt spórolnék veled! Megadattott. Távolabbi, de jól fizető munkahely, harmadik fizetésből meg is vettem. Benzint

hosszá, olajat, reszelőt, mindent, ami oda jár. Vágtam is veled valamennyit, de menni kellett dolgozni, messze van Budapest! Aztán hegesztőt vettem, hogy ne nyitljak, sarokcsiszolót, hogy hamarabb reszeljek, minden szerszámot. Koptak, romlottak, alkatrészcsere, más szerszám. Megöregedtem, mikor rájöttem, hogy a nagy időspórlásból csak egy nem származott, mégpedig a lényeg. A több idő. Mintha minden szerszám kompresszor lett volna, összesűrítette az éveket. Most, mikor már ha tárgítanám is, emberi mértékkel túl sok nem lehet hátra, akkor veszem észre annak az ócska fűrésznek az értékét. Mellette még volt időm! Gondolom, sokan dolgoznak olyan találmányon, ami meghosszabbítja az éveket. Ha megjelenne sem vennék. Lehet, már ki is találták, csak annyi idővel kell fizetni érte, hogy a feltalálónak publikálni sem volt ideje! Felakasztom az öreg fűrészre a falra, mementónak a gyerekeim számára. Benne a dédnagyapjuk ideje, a nagyapjuké, az apjuké, hátha megértik, hogy ne motorizálják az életet, mert akkor gyorsabban halad...

*

Gondolom, minden településnek megoznak a maga érdekes emberei. Olyanok, akik nem a mindennapok mércéjével vannak mérve. Ha eléggé gyengék, akkor bolondoknak vagy szerencsétleneknek vannak titulálva, ha kicsit módosabbak, akkor csak érdekes emberek. Szemerkél az eső, szürke ősz van, és ahogy kinéztem az utcára, egy régi mozdulat ugrott be valamiért. Egy süketnéma ember mozdulata, ahogy kezét kinyújtva érzékelni próbálja, hogy esik-e még. Néha felnéz az égre, gyerekes reménnyel, mert látni lát, és ennek nagyon tud örövendeni. Tapsi Miklós. Kortalan, mindig ugyanígy nézett ki az én szememben. Öreg, de nem abból a fajtából, akitől tartunk, mert kötelező tisztelni. Priccses nadrágban járt mindig, ám valami furcsa volt benne. A priccses nadrágnak talpalója van, ami nem hagyja a nadrágot felcsúszni. Ez kétoldalt fel van varrva, mint valami fordított húzentróger. Neki viszont egyik oldalon volt felvarrva, és körbetekerve, ahogy csak az ünneplő harisnyánál szokás. Talán, mert mezítláb járt, nem volt miből kicsúsznia a nadrágnak. Vagy leszakadt, és így oldotta meg. Rövid karikalábain furcsán állott a priccs, kalmukkabátja néha kicsúszott belőle, ügyetlenül próbálta visszanyomogatni, kevés sikerrel. Még abban a felettebb munkás világban sem volt befogható semmire, értelmi képessége kizárta, hogy hosszabb ideig valamire koncentráljon. Valamire mégis jó volt. Kihozta az emberekből a jót. Néha köszöntek neki, ő meg tapsolt örömeiben. Tapsolt, ha kisütött a nap, tapsolt, ha kapott valakitől egy kóttas palacsintát, és tapsolt, mikor mi gyerekek abbahagytuk a bosszantását, lökdösését. Mivel mezítláb járt, szerette mikor elállt az eső, és kezdett felszáradni a sár. Szép fényes ösvény alakult ki ilyenkor az agyagos utakon, élvezte a talpával a lágy simogatást. Kevesebb érzéke volt, mint másnak, ezért, gondolom, mélyebben átélte. Vigyázott nagyon az éles kövekre, üvegszilánkra. Mikor egyet talált, gondosan fölvette, és áthajtotta az út másik oldalára. Visszafelé jövet újra oka volt a tapsra. Rokonok tartották el, zokszó és segély nélkül. Na meg a környezete, a társadalom, amiben élt. A szalonját zöldhagymával különösen szerette. Markába szórt sóba mártotta a hagyma zöldjét, annyiban zavarta csak, hogy tapsolni csak a végén tudott. De akkor bepótolta. Olyan érzés ült ki az arcára tapsolás közben, hogy néha komolyan aurát láttam a feje fölött, mint nagyanyám katolikus kiadású Bibliájában Szent Péter fejénél. Aztán meghalt, ugyanolyan csendben, mint ahogy élt. Nem is emlékszem a temetésére, csak egy idő után kezdett hiányozni. Nem mondom, hogy meghatározó személyisége volt a környezetének. Azt sem, hogy szobrot kellene neki állítani. Azt viszont tudom, hogy az embereket jobba tette azzal, hogy segíthették, vidámbbá a tapsával, és emberebbé azt a társadalmat, amelyik eltartotta. Akkor kevés eltartandó vezetőnk volt, és több rászoruló. Szívesebben tartott el az ember egy rászorulót, mint egy olyat, aki kötelez az eltartására. Bizony mondom, Tapsi Miklós emberileg is és hasznosságában is megérte a mai vezetőink több mint felét! Szobra nem lesz, de álljon ez a pár sor az emlékére. Büntelen volt, Isten nyugtassa! Hányunkról lesz ez elmondható? ■

ELISMERÉSEK

2025. AUGUSZTUS 20. ALKALMÁBÓL

MAGYAR ÉRDEMREND TISZTIKERESZT POLGÁRI TAGOZAT

DR. BEREZCKI IBOLYA néprajzkutató, muzeológus

MAGYAR ÉRDEMREND LOVAGKERESZT POLGÁRI TAGOZAT

DR. JAKAB ALBERT ZSOLT néprajzkutató

VAJDA LÁSZLÓ tűzkovács

VÉGH ANDOR népzeneész, népzenekutató, hangszerkészítő

NÉPMŰVÉSZET MESTERE

CSAPÓ ANGÉLA kézi szövő, takács

EGRI ISTVÁN fafaragó

JÓKAI MÁRIA pedagógus, néprajzkutató

LÁDÁS JÓZSEF néptáncos, hagyományörző, mesemondó

MÁTHÉ DEZSŐ néptáncos, hagyományörző

NAGYNÉ TÖRÖK ERZSÉBET fazekas népi iparművész

SEBŐK VALÉRIA hímző népi iparművész

SENYO JOLÁN énekes

SZUPERNÉ BOHUS JUDIT hímző népi iparművész

VARGA ZSUZSANNA EMÍLIA néptáncoktató, hagyományörző

MAGYAR ARANY ÉRDEMKERESZT POLGÁRI TAGOZAT

APPELSHOFFER JÁNOS táncművész, néptáncpedagógus

BUKOVICS JÁNOS mesemondó

DR. LIMBACHERNÉ DR. LENGYEL ÁGNES etnográfus

LIPTÁK DÁNIEL népzene tanár, muzikológus

LUKÁCS LÁSZLÓ néptáncpedagógus, koreográfus

KENYERES SÁNDORNÉ népművelő-könyvtáros

MUSZKA GYÖRGY koreográfus, néptáncoktató

MUSZKA ILONA ENIKŐ néptáncoktató, hagyományörző

ORAVECZ EDIT néptáncoktató

SÜTŐ LEVENTE LEHEL bútorfestő-asztalos, fafaragó

SZÜCSNÉ URBÁN MÁRIA néptáncpedagógus

TÓTH BÉLA JÓZSEFNÉ csipkekészítő, viseletvarró

VARGA JÁNOS „BOXOS” koreográfus

MAGYAR EZÜST ÉRDEMKERESZT POLGÁRI TAGOZAT

BESE BOTOND zenész, hangszerkészítő, zenetanár

BÍRÓNÉ MARSI ANDREA néptáncpedagógus

BONCSÉR GÁBOR népzeneész

BRUGÓS SÁNDOR-CSABA táncművész, koreográfus

DARMOS ISTVÁN néptáncpedagógus, etnográfus

DÁVIDNÉ GYARMATI ZSUZSANNA szövő

FARKAS ERZSÉBET, a KÓTA szakreferense

HANUSZ ZOLTÁN népzeneész, kulturális menedzser

JUHÁSZ GYULA népzene- és népi kultúra-tanár, népzenekutató

KARÁCSONY TAMÁSNÉ BAJZIK ÉVA JUDIT népzene tanár

KOMJÁTHI TAMÁSNÉ szövő, díszítőművészeti oktató

LAKATOS ISTVÁN fafaragó

SAMU ZOLTÁN népzeneész, népzene tanár

SZOLANICS ELVIRA keramikus

TAPOLCZAI-ZSURÁFSZKY LILLA mesekönyvszerző, énekes

MAGYAR BRONZ ÉRDEMKERESZT POLGÁRI TAGOZAT

BENCSEK MÁRTA szalma- és csuhéfonó

BENEDEK KRISZTINA MÁRIA népi énekes, néptáncpedagógus

BENKO PÁL népi kézműves

BENKO TÜNDE népi kézműves

BOGDÁN GÁTU KLÁRA népdalénekes, néptáncoktató

DÓRA FRUZZSINA etnográfus

HÁCSKÓ IMRÉNÉ szövő

HUTKAI LÁSZLÓNÉ, a népi játék és kismesterségek oktatója

KOLUMBÁN NORBERT táncművész

KONRÁD VIKTOR népzeneész, hangszerkészítő

MEZEI BALÁZS táncművész

PÁLFFY ZOÁRD táncművész

PAPP KORNÉL villamosmérnök, médiatechnikus

SZABÓ LÁSZLÓ táncművész

TURÓS ISTVÁNNÉ népiékszer- és csipkekészítő

VERBŐCZI DOROTTYA szakadminisztrátor

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY-DÍJ

DÜVŐ ZENEKAR

DR. GAUG ÁGNES művészetszervező

MARTIN GYÖRGY-DÍJ

KISNÉ PORTIK IRÉN néprajzkutató, szakíró

LÁNYI GYÖRGY népzeneész, népzene tanár

DR. RATKÓ LUJZA néprajzkutató

TÖTSZEGI TEKLA néprajzi szakértő

NÉPMŰVÉSZET IFJÚ MESTERE

BERKÓ CSUVÁRDITY TAMARA mesemondó

DEMJÉN DOROTTYA nemezkészítő

SÁNTA MÁRTON fazekas

SZALAI FATIMA ESZTER népi énekes, főiskolai oktató

SZÉL GÁBOR néptáncos

MINISZTERI ELISMERŐ OKLEVÉL

FABOTÓ CITERAZENEKAR

KALLÓS ZOLTÁN KÜLHONI MAGYARSÁGÉRT DÍJ

ILOSVAI SELYMES PÉTER NÉPTÁNCCEGYÜTTES

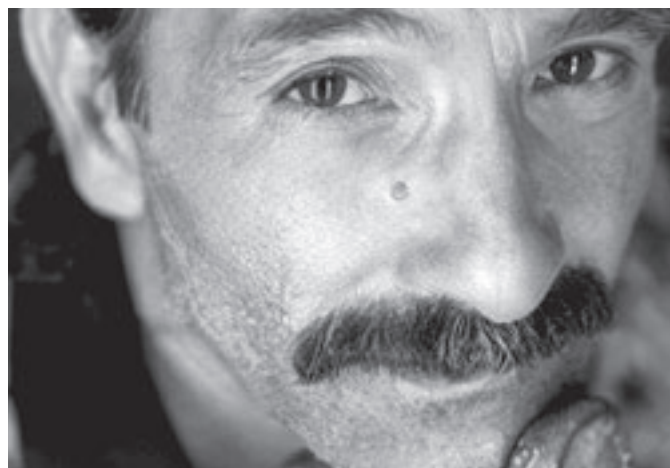
GOJMA-DÍJ

ORSZÁGOS ROMA NÉPTÁNC KATEGÓRIÁBAN MEGHIRDETETT FÉRFI SZÓLÓTÁNCVERSENY

A díjat Kovács Antal „Gojma”, a roma közösség közismert és elismert roma táncos halálának huszadik évfordulója alkalmából alapította családja, Kovács Antal (Gojma fia, a Romano Drom zenekar vezetője), Kovács Antal Máté és Kovács Krisztián (Gojma unokái). Az eseményt 2025. július 2-án tartották meg először a Magyar Zene Házában. A díjjal, az alapítók Gojma táncának szeretnének emléket állítani és elismerni azon táncosokat, akiknek a tánca a legközelebb áll az ő dinamikus, improvizatív táncához, egyéniségéhez. A díjjal hagyományt kívánnak teremteni, és szándékuk szerint minden év július 2-án megtartani. Az országos táncverseny több célt is szolgál: Gojma táncának továbbörökítése és életben tartása, továbbá a roma kultúra számára újabb tehetségek felkutatása, tehetséggondozása, ezzel hozzájárulva a roma tánc magas színvonalú színpadi megjelenítéséhez.

A közel kétszáz jelentkezőből a döntőbe jutott legjobb tizenhat táncosból magas színvonalú szakmai zsűri választotta ki a győztest.

A zsűri tagjai: Marina Pommier (nemzetközi zeneipari szakember, programszervező, menedzser, a Sziget Fesztivál Romasátor, Világzenei Színpad, Global Village színpad és a Vidor Fesztivál programszervezője, a Romano Drom együttes egykori menedzsere, Gojma barátja); Berecz István (Örökös Aranysarkantyús táncos, koreográfus, a Prima Primiissima díjas Fonó Budai Zeneház művészeti vezetője); Both Miklós (zenész, zeneszerző, néprajzkutató, a Hagyományok Háza főigazgatója); Farkas Zsolt (cigány táncos, koreográfus, a Népművészet Ifjú Mestere,

Kovács Antal „Gojma”
(forrás: Magyar Zene Háza)

2025 Táncház Díjasa, a Khamoro Budapest Band vezetője); Kovács Antal (a Gojma-díj kezdeményezője, egyik alapítója, nemzetközileg ismert zenész, zeneszerző, kulturális programszervező, a Romano Drom alapítója, vezetője, az Athhe Sam Festival egyik főszervezője)

A gálaműsor fellépői, Gojma egykori zenésztársai: Balog József „Jocó”, Rostás „Mazsi” Mihály – Lakatos Mónika, Farkas Róbert, Lakatos János „Gusztí”, Balogh Gusztáv, Romano Drom

A Gojma-díj 2025 győztese: Makula Zoltán; különdíjasok: Bulyáki Zoltán és Mir Dávid Hessami.

*

GOJMA

Kovács Antal „Gojma” 1953-ban született Budapesten, tradicionális collár cigány családban. Ősei a romániai Csík-szereda területéről származó házaló, kereskedő romák voltak. Édesapja, id. Kovács Antal „Burrá”, aki a cigányság körében elismert táncos volt, Gojmát már négy-öt éves korában elkezdte a cigánytáncren tanítani, megtanítani saját egyedi táncát, amelyben a cigánytáncot sztepp tánclepekkel is vegyítette. Gojma, tehetsége és apja szigorú, kemény tanítási módszerének köszönhetően már egészen fiatalon kiemelkedő, egyedi táncossá vált és tovább fejlesztette apja táncát, tudásával kivívta a roma közösségek elismerését, tiszteletét. A mai napig elismerően beszélnek róla. Színpadi pályafutását 1985-ben kezdte, amikor azért, hogy fiára vigyázzon, belépett az Ando Drom együttesbe. Az Ando Dromban hamar kiderült, hogy énekhangja, énektudása pont olyan különleges, egyedi, mint a tánca, így énekesként és táncosként is koncertezett az együttesrel Európa szinte minden országában. 1998-ban megalapították fiával, Kovács Antal „Anti”-val és Lakatos János „Gusztí”-val a Romano Drom zenekart, amellyel mintegy negyven országban koncertezett. Több ezer előadást tartottak, világzenei és népzenei fesztiválokon, színháztermekben, klubokban. Gojma haláláig közel kétezer koncerten több százezer emberrel ismertette meg a cigánytáncot. Akkor volt a legboldogabb, ha táncolhatott az embereknek, tánca az életöröm, a büszkeség, a dinamika, a tánc szeretete és a legmélyebb tradíció ötvözete volt – a megelenedett a múlt. ■

Makula Zoltán a tróféával
(fotó: Seres Flóra)

„BÚTORZATI NÉPZENE”

Milyen zene vesz körül bennünket?

A zene évezredek óta jelen van az emberiség életében, azonban az elmúlt száz évet leszámítva zenét csak akkor hallottak eleink, ha azt valaki vagy valakik élőben, ott helyben hozták létre. Természetesen az egyén elvonultan is megénekelhette örömét vagy fájalmát, de a közösségi zenés alkalmakon a hallgatóság mindig maximálisan a zenére fordította a figyelmét: legyen szó valamely természeti nép rituális eseményéről, a templomokban felhangzó vallásos tárgyú zeneműről vagy éppen egy operaházi színdarabról. Zenét tehát csak meghatározott helyen és időben hallhattak, és mindenki tudta, hogy a zene hallgatása emelkedett lelki és érzelmi állapotba hozza az embert, befolyásolja hangulatát, közérzetét. Ez utóbbi gondolat indította a híres francia zeneszerzőt, Erik Satie-t (1866–1925) arra, hogy megalakossa a *bútorzati zene* (*musique d'ameublement*) fogalmát. Ennek lényege, hogy egy nyilvános helyen felhangzik valamilyen zene, de nem azért, hogy azt koncertszerűen meghallgassuk: csupán halljuk a zenét, körülvesz bennünket, de nem figyelünk rá, szinte észre se vesszük. Mégis hatással van a hangulatunkra, mentális állapotunkra. Akárcsak egy ismeretlen szobába való belépéskor, ahol a berendezés által keletkezik összbenyomásunk a helyiségről anélkül, hogy a bútorokat behatóan tanulmányoznánk. Erik Satie 1917-től kezdődően öt ilyen művet komponált különböző alkalmakra, és azok bemutatásakor külön el kellett magyarázni a jelenlévőknek, hogy nyugodtan társalogjanak tovább, és hagyják, hogy háttérzeneként szóljon a kompozíció.

Az elmúlt száz évben azonban gyökeresen megváltoztak a zenével való találkozás színterei. A hangtechnikai eszközök fejlődésének és széles körű elterjedésének köszönhetően napjainkban már az esetek túlnyomó részében nem élő zenét hallunk, hanem rádióból, CD-ről, internetes zenemegosztókról sugárzott zene jut el hozzánk. A Satie-féle bútorzati zenén már senki nem lepődik meg, hiszen bármelyik nyilvános szórakozóhelyen, bevásárlóközpontban folyamatosan szól a háttérzene, a háttérzaj, amely megnyugtathat, lelkesíthet vagy éppen bosszanthat minket. Egy biztos: attól, hogy nem figyelünk rá oda, mégis hatás van ránk. De vajon kik és mi alapján döntenek el, hogy milyen zene szóljon éppen, mit tolnak akaratumkon kívül a fejünkbe?

Hosszú évek óta járok folklóreseményekre és népművészeti fesztiválokra, és mindig meglepődöm azon, hogy egy-egy színvonalas népzenei koncert előtt és után milyen zenét tesz be a hangtechnikus. Sokszor még fülünkben cseng a zenekar utolsó dallama, akkordja, amit kíméletlenül kimos egy rögtön felhangzó rockzenei műsorszám vagy valamilyen modern nemzetközi sláger. Kicsit ahhoz hasonlítanám, amikor még számban van a legfinomabb utolsó falat, de azt egyből egy cukros üdítővel vagy rágógumival váltom fel. Miért nem hagyják, hogy még keringjen a fejünkben az imént hallott zenekar muzsikája, hogy kicsit tisztuljon a fül és a fej? És ha már szükségszerűen megszólal a gépi zene, akkor miért nem a folkfesztivál jellegének megfelelő népzene csendül fel?

Mivel ez évek óta nagyon zavar, több ilyen esetben megkérdeztem a hangosító pult mögött ülő technikust: miért nem hagy némi kicsengést, csendet a koncert után, vagy miért nem népzenei zenét tesz be a lejátszóba? A válaszokból az derült ki, hogy a fesztivál zenei kínálatától függetlenül a hangtechnikus gyakran a kedvenc zenéjét sugározza, ráadásul legtöbbször nincs is népzenei felvétel a tarsolyában. Ez utóbbi történet például ta-

val novemberben a Bécsi Táncszínház előadásán, ahol az esti gálaműsor előtti holtidőben felhangzó rockzene miatt mentem oda a két technikushoz. A nagyterem tele volt a magyar népzene és néptánc iránt érdeklődőkkel, így semmi nem indokolta, hogy két népzenei program között amerikai popsztárok vegyes színvonalú számait kellene hallgatni. A technikus srácok megértették a kérésemet és készséggel leváltották az általuk betett zenét a tőlem kapott népzenei felvételekre. A magyar népművészet és közművelődés kategóriában évente kiosztott Junior Prima díj ünnepélyes átadóin már évekkel ezelőtt elláttam a technikusokat népzenei lejátszási listákkal, így ott már fel sem kell hívni a figyelmet arra, hogy az esemény jellegéhez illeszkedő „bútorzati népzene” szóljon az élőzenei produkciók között. Úgy tűnik tehát, hogy némi odafigyeléssel jelentősen javítható ez a helyzet.

A fesztiválszervezőket tisztelettel arra kérném, hogy a programok szervezése mellett legyen arra is figyelmük, hogy lássák el minőségi népzenei munkát végző munkatársakat! Kedves népzenei előadók, beszéljétek meg előre a hangosítóval, hogy milyen háttérzene szóljon közvetlenül a koncertek előtt és után! Megfelelően kommunikálva többségük biztosan tolerálni fogja ezt a kérést. Napjainkban az előadóművészek erőteljes munkát végeznek annak érdekében, hogy lemezeik, hangfelvételeik minél több emberhez eljussanak és a koncertjeikre minél többen eljőjenek – emellett használják ki a „holtidőket” is, jusson arra is figyelem, hogy milyen zene szól a színpadi produkciók közötti időben! A könnyűzenei műfaj egy-egy befutott zenekara komoly mérlegelés után választja ki az előzenekarát: ki az, aki megfelelő hangulatba tudja hozni a közönséget. A népzenei műfaj előadói is jobban érvényesülhetnek, ha a fellépés előtti percekben várakozó csend vagy a produkcióhoz illeszkedő halk aláfestő zene befolyásolja a közönség hangulatát. Jelen voltam Ravi Shankar indiai szitárművész 1988-as budapesti koncertjén, ahol a koncert egy félórás hangolással kezdődött – de valójában nem csak a hangszerét hangolta a zenesz, hanem a közönséget hangolta rá az indiai klasszikus zenére! A koncert végeztével pedig hagyjuk, hogy a zene még tovább éljen a hallgatóban: hadd emlékezzen a friss zenei élményre, a dallamokra! Véték ezt egy attól gyökeresen elütő zenével drasztikusan kitörölni az emberek fejéből.

Végezetül hadd említsek két jó példát, ami már bizonyította ennek hasznát és létjogosultságát! A Hagyományok Háza egyik legnagyobb decemberi rendezvénysorozata az *Ünnepváró forгатag*, amikor az intézmény egész hétvéges kirakodóvásárt és programsorozatot kínál az érdeklődőknek. A különböző műsorok közötti időben csak gondosan válogatott, az adventi időszakhoz kapcsolódó igényes népzenei és világzenei felvételek szólnak, és a látogatók visszajelzései azt igazolták, mennyire emelkedett és nyugodt közeget sugároz ez a zenei háttér. A Budai Várban minden augusztusban megrendezendő *Mesterségek Ünnepén* a Hagyományok Háza udvarán szintén csak válogatott népzene szól a különböző kézműves foglalkozások alatt vagy a koncertek közötti átállási időkben. Őszintén bízom benne, hogy a jövőben egyre többen ismerik fel ennek jótékony hatását és erejét, és nem csupán a környezetünk fizikai állapotán, hanem apró lépésekkel a minket körülvevő zenei áradaton, ezáltal a rezgésszinten is javíthatunk.

Árendás Péter

IV. FolkPark Táncházfesztivál
Budapest Park, 2025. július 10.
Moldvai táncok
Berka együttes és Gyurka Fábián
Fotó: Orbán Miklós / Táncház Egyesület

IV. FolkPark Táncházfesztivál
Budapest Park, 2025. július 10.

Magyar táncok

Szalonna és Bandája, Busai Norbert és Zsuzsa

Fotó: Orbán Miklós / Táncház Egyesület

*IV. FolkPark Táncházfesztivál
Budapest Park, 2025. július 10.
Nagyecsed-i cigány táncok
Khamoro Budapest Band, Farkas Zsolt és Balogh Mariann
Fotó: Orbán Miklós / Táncház Egyesület*

Az Angyalföldi Vadrózsa Táncegyüttes

2024. évi amerikai turnéjáról – II.

Személyes beszámoló Szanyó Gábortól (volt KCSP-ösztöndíjas, együttesi képviselő, táncos)

NEW BRUNSWICK – HUNGARIAN AMERICAN ATHLETIC CLUB – NEW JERSEY

Turnénk utolsó állomása New Brunswick volt, ami többünknek olyan, mintha hazajöttünk volna. Ismertük a színpad összes négyzetcentijét, ugyanis Molnár István és Balogh Lili jött utánunk KCSP ösztöndíjasként az itteni közösséghez. Gyorsan összeraktuk a színpadot, díszletet és hangosítást, ebben segítségünkre volt Bott-Varga Denisa, a magyar klub vezetője és férje, Varga Pisti.

Október 31-én egy óriási halloweeni buliban vettünk részt a Bereczki család meghívására, ami fantasztikusan sikerült. Bár nem egyszerű egy ötvenfős társaságot sem ellátni, de még a fogadó családokat is meghívták, így egy több mint százfős buli kerekedett! Bár mi Magyarországon annyira nem tartjuk a halloweent, részt vettünk és be is öltöztünk, így igazi közösségi élményben tudtunk kapcsolódni a fogadó családokhoz. Illetve új értelmet nyert az „uccu, rajta Bereczki!” csujogatásunk is!

November 1-jén kimentünk több családdal az óceánpartra, és az elszántakkal még fürödni is tudtunk!

Másnap jött a műsor, amire már jó előre elfogyott az összes jegy. Török Melinda a helyi Csüddögölő Táncegyüttest vezeti, Varga Chilla pedig a helyi szervezeteket fogja össze. Az ő szervezésüknek köszönhetően több mint négyszáz fő látta a műsort! Plusz élő videót is kellett indítani azoknak, akik nem tudtak személyesen eljönni.

Az előadáson látszott minden táncoson, hogy most legalább százhusz százalékon szeretne teljesíteni, és ez sikerült is. Többszöri ismétlések után felköszöntöttük a New Jersey-i beli magyar közösségből származó turnémenedzserünket, Hajdu-Németh Ildikót, aki nélkül ez biztosan nem jöhetett volna létre! Örökre emlékezetes marad mindannyiunk számára Ildikó meghatottsága, hogy újra a saját közössége előtt táncolhatott!

Itt igazi ünneplésben volt részünk: megvendégelt bennünket a helyi közösség, ezután pedig közös táncház kezdődött, aminek a kiemelt része volt, hogy miután a tánctanítás leállt, azután is néptáncra folytatódott a mulatság. Számomra a csúcspont a születésnap köszöntésem volt. Hihetetlen volt látni, hogy ezek az emberek igazán egy csapatként énekelnek, az USA-ban, New Brunswickban, magyarul, az Angyalföldi

Vadrózsa és a helyi Csüddögölő, valamint a közösség minden tagja.

*

A TURNÉ SZÁMOKBAN

A turné sikeresen, nagyobb zökkenők nélkül valósult meg.

Személyesen több ezer, döntően amerikai magyarhoz jutottunk el a műsorok, közösségi események, táncházak során.

Stabil és a jövőre nézve előremutató, további céljainkat megalapozó kapcsolatot építettünk a diaszpórában élő magyarság kiemelt közösségeinek vezetőivel, valamint a Washingtoni Nagykövetség és a kulturális életet szervező Liszt Intézet New York munkatársaival.

A közösségi médiabeli elérésünk a vártnál is magasabb lett. Ezt erősítette, hogy bármerre is jártunk a New York-i Times Square-től kezdve, a Niagara vízesésen át, a Washingtoni Obeliszkiig, rögtönzött fellépésszekkel (flashmobokkal) leptük meg az arrajárókat. Ennek eredményeként több mint másfél millió emberhez jutottak el rövid videóink, a Times Square-en készült tartalom a Facebookon jelenleg nyolcszázötvenezer, a TikTok-on hatszázötvenezer megtekintésnél jár! Számos barátság, ismeretség született táncosaink és a fogadó családok, közösségek tagjai között.

Résztevők: negyven táncos, az Angyalföldi Vadrózsa Táncegyüttes tánckara; öt zenész, a Zagyva Banda és vendégei; két művészeti vezető: Fundák Kristóf, Fundák-Kaszai Lili; egy turnémenedzser: Hajdu-Németh Ildikó.

Öt államban, összesen hét egész estés (vagy kamara) előadást adott a Vadrózsa, továbbá öt alkalommal táncházat is tartottunk a helyi magyar szervezetekkel, táncegyüttesekkel közösen.

A turné húsz napig tartott, ez alatt országon belül háromezerháromszáz kilométeret tettem meg a táncosok.

A húsz nap alatt négyszer szálltak meg hotelben, kétszer fogadó családoknál, Clevelandben és New Brunswickban huszonegy család szállásolta el a negyvennyolc fős delegációt. A projekt sikeres megvalósulásának elengedhetetlen feltétele volt a közel egyéves előkészítési, szervezési feladatok koordinálása. Közel húsz ember társadalmi munkában végzett feladatainak magas szintű elvégzése, a tengeren túli diaszpóra-magyarsággal való szoros emberi és szakmai kapcsolatok, a stabil és kiemelkedő tánc-

szakmai alapokra épülő művészeti munka, a jelentős önerőre alapozott, de a széleskörű támogatói réteggel megerősített finanszírozási keret megerősítése. A turné összegzése alapján megállapíthatjuk, hogy ilyen magas művészeti színvonalú, a diaszpóra-magyarság kiemelt közösségeihez eljutó, ekkora (nem hivatásos táncosokból álló) delegáció az elmúlt években nem utazott az Egyesült Államokba. A kivétel nélkül pozitív visszajelzések mellett felemelő és megtisztelő élmény volt az 1956-os forradalom és szabadságharc hősei előtt tisztelegni, sok esetben az akkor az USA-ba menekültek lezármazottjai előtt.

*

Ez a turné sokkal több volt egy szokványos fellépéssorozatnál: személyes és közösségi zárandoklat volt. Hihetetlen az a vendégszeretet, amit az egész turnénk alatt átélünk.

Az Angyalföldi Vadrózsa Táncegyüttes 2024-es amerikai turnéja több volt fellépések sorozatánál: híd volt nemzedékek és kontinensek között, amire most már bátran rálephetünk. Megerősítette bennünk, hogy a magyarság nem helyhez, nem nyelvhez, nem országhatárhoz kötött, hanem szívben él tovább, bárhol is legyen az otthonunk a világban.

Minden találkozás, minden taps, minden közös tánc erősítette azt a hitet, hogy amit örököltünk, azt nekünk kell továbbadnunk – örömmel, alázattal, és a közösség erejével.

Hálás szívvel köszönjük mindazoknak, akik segítettek, befogadtak, szerettek és ünnepeltek velünk. Egy közösség vagyunk – itthon és a nagyvilágban. **ÖRÖKSÉGÜNK ÉL – LEGACY LIVES!**

*

Márai Sándor „Hol vagyok?” című versét a Brunswicki cserkészcsapat vezetőjétől, Bereczki Istvántól kaptam. Nekem ez sokat segített a diaszpóralét megértésében.

Ülök a padon, nézem az eget.

A Central Park nem a Margitsziget.

Milyen szép az élet, – kapok, amit kérek.

Milyen furcsa íze van itt a kenyérnek.

Micsoda házak és micsoda utak!

Vajon, hogy hívják most a Károly körutat?

Micsoda nép! – az iramot bírják.

Vajon ki ápolja szegény Mama sírját?

Izzik a levegő, a Nap ragyog.

Szent Isten! – hol vagyok?

■

Az ifjúsági „szervezetek” – II.

Írta: Nagy Olga

Nagy Olga: *A törvény szorításában – Paraszti értékrend és magatartásformák*
(Gondolat Kiadó, Budapest, 1989, 128–148. o.)

BEVEZETÉS A SZERELEMBE

„Jaj, de bajos a szerelmet titkolni” – így kezdődik egy közismert, Széken igen kedvelt népdal. Nemcsak bajos, de Széken nem is lehet és nem is kell a szerelmet titkolni. Itt nincs magánügy, mindenki szerelme a közösség szeme láttára kezdődik, fejlődik, bonyolódik.

A szerelem első fázisa az ismerkedés. Ehhez nagymértékben hozzájárul egy fonóbeli játék, melyet a székiek így neveznek: „Csináljunk kilenc órát!”. Ezt kiáltja valaki a fiúk közül, mire mások odaugranak a lámpához, s vagy elfújják, vagy lehúzzák. Az ifjúság így marad sötétben egy negyedórát, félórát, esetleg még többet. A sötétben a legények helyet változtatnak, mindenki a mellé a leány mellé ül, akit szeret. A sötétben sugdosódnak, ölelgetik, csókolgatják egymást. Így bizonyosodnak meg egymás szerelméről. Ilyenkor van alkalma a legénynek kitudni a leány szándékát és érzéseit, hogy próbálkozhat-e nála udvarlással. Az este folyamán kétszer, sőt háromszor is elfújják a lámpát, s a legény esetleg más-más lány mellé ül, így puhatolódzik.

Miután a legény kiszemelt magának egy lányt, s hosszas vizsgálódás után megbizonyosodott a szerelme felől is, így szól a barátjához: „Hívd ki nekem Botos Zsuzsit!”. Azzal kimegy a fonóból. A barát erre odaül Botos Zsuzsi mellé, és miután kis ideig enyeleg vele, de csak úgy, ahogy pajtásokhoz illik, előadja: „Né, te, hivat Fodor Márton, kimész-e véle?”. Botos Zsuzsi, ha szereti a legényt, és óhajta az udvarlását, azt feleli: „Kimegyek”. Azzal már veszi is a guzsalyát, és megy ki. Kint már várja a legény, aki hazakíséri, s esetleg még aznap vagy a legközelebbi „polgárestén” már bemegy a házba, az „első házba”, s ott enyelegnek a késő éjjeli órákig.

Ez a bizonyos kihívás Széken annak is bizonyossága, hogy a fonóban azonnal elterjed a hír: „Hallottátok? Fodor Márton hívta Botos Zsuzsit!”. Mindjárt meg is tárgyalják a dolgot. Latolgatják, lesz-e belőle házasság, vagy sem. Alig várják a másnapot, hogy a lányok Zsuzsival, a fiúk meg Mártonnal közöljék a véleményüket, tetszésüknek adjanak kifejezést, vagy lebeszéljék őket.

Az olyan leány, aki „nem ad a tisztességre”, a „lánybecsületre”, már szedheti is a sátorfáját, nincs több helye a fonóban. Pedig azt a bizonyos lánybecsületet nem is könnyű megőrizni. A legényre nézve kötelező, hogy „tisztessegesen” viselkedjék, s ne menjen túl a megenge-

dett határon, tudniillik a csókon és az ölelgetésen. Ha a legény erőszakoskodik is, a leány erénye az, hogy védekezik. A széki leány nagyon jól tudja, hogy a legény próbára teszi erényességét, s ha nem bizonyul elég erősnek, esetleg otthagyja.

S hogy mennyire közügy Széken a szerelem, azt egy sajátos, tudomásom szerint másutt ismeretlen szokásmozzanat bizonyítja. S mert kérdésünk elemzését gazdagabbá teszi, közlöm úgy, ahogyan az ötvenes években ráleltem:

A kibúcsúzás a szerelmi viszony betetőzését jelenti. Ha a két fiatal elhatározza, hogy rátér a „páros ílet” útjára, akkor felkérnek egy legényt, hogy vállalja el a „vőfi” tisztességét, búcsúztassa el őket a fonó fiatalságától. Ez tartalmában és lefolyásában is hasonlít a lakodalmas kibúcsúzkodáshoz, ahol majd vagy ugyanaz a vőfély, vagy egy másik elbúcsúztatja a családjától a menyasszonyt s a vőlegényt.

A kibúcsúzás a fonó jelentős eseménye, és ünnepélyes keretek között történik. Aznap este a fonóban tánc van. Tánc közben – esti órában – a vőfély megállítja a cigányt a muzsikálásban. A fiúk, lányok körbe állnak, a fiatal pár és a vőfély köré gyűlnek, a legények levett kalappal, a lányok ünnepélyes arccal hallgatják a vőfély rigmusait, aki elmondja, hogyan kezdődött a szerelem a két fiatal között, és miért határozták el, hogy együtt „páros íletet” kezdjenek. Majd a menyasszony és a vőlegény nevében külön-külön arra kéri a fiatalokat, hogy: „Megengedjétek kedves legény- és leánybarátaim, ha ittlétemben valamelyiteknek vitettem.”

A vőfély külön-külön búcsúztatja el a menyasszonyt és a vőlegényt. A búcsúztatás után a menyasszony, illetve a vőlegény sorra megy mindegyik legényhez és leányhoz. A legényektől kézfogással búcsúzik el, a leányoktól pedig (a menyasszony) csókkal. A menyasszony is, leánybarátai is keserves sírásra fakadnak. Ez illendő és kötelező. A nép babonás hiedelmet fűz a menyasszony sírásához: ha nem sír a menyasszony, nem terem szilva abban az évben.

A kibúcsúzással a jegyesek végképp otthagyják legény-ségüket, illetve leányságukat a fonóban. Az egész fonó utánuk megy, élükön a cigánnyal, aki a Rákóczi-induló népi változatát húzza.

*

SZERELEM ÉS KONVENCIÓ

Minden faluban konvenció írta elő, hogy a legény mikor, milyen körülmények között, milyen feltételek mellett formálhatott jogot arra, hogy a lányt meglátogassa. Függetlenül attól, hogy ezt a legtöbb helyen *vizitának*, illetve Széken *polgárestének* nevezték, mindenképp csak bizonyos napokon történhetett: kedd, csütörtök, péntek és vasárnap este. De konvenció szabályozta a fiatalok különböző együttléteit, szórakozását is. Persze különbségek is voltak aszerint, hogy az egyes faluközösségek a fiataloknak több vagy kevesebb szabadságot engedélyeztek, ez pedig attól függött, hogy a falu hagyományosabb vagy polgárosultabb volt. Érdekes módon a szigorúbb erkölcsöt a polgárosodó s egyben egyházi hatás alatt álló közösségek képviselték, míg az archaikusabbak, mint például a széki, egy „világibb” modellt követtek, s ezért a házasság előtti szerelem tekintetében engedékenyebbek voltak.

Az alábbiakban bemutatok néhány modellt, amelyekből jól kitűnik nemcsak az, hogy az egyes közösségekben milyen eltérő konvenciók alakultak ki, mennyit engedélyez a közösség, és mit tilt meg, hanem az is, hogy ez a szigor is enyhült az idők folyamán.

*

HAVADI SZIGOR

A múltbéli szigorról a nyolcvanhat éves Bodoni Györgyöt kérdeztem:

– Mikor, milyen napokon kereste fel a legény a leányt?

– Az én legénykoromból, amikor udvaroltunk, hát szombaton, szerdán este. Nyáridőben, munkanapokon, kétszer egy héten. Vasárnap a szeretőnkkel úgyis együtt voltunk. Mezőn napközben találkoztunk, munka közben. Például én magamról beszélek. Akinek én udvaroltam, a birtokuk a harmadik parcella volt a miénktől. De úgy intéztük, hogy együtt jöhessünk haza. Fajtalanságról szó se lehetett.

– A szerelmeskedés fajtalanság?
– Az. Akit szeretünk, megcsókoljuk, de tovább nem mehetett. Aki igazán szeretett valakit – én magamról beszélek –, annak az esze nem ott járt. Azért volt az ezelőtti szerelemben is hiba elég.

– Igaz, hogy régen olyan szigorúság volt, hogy ügyeltek a fiatalokra? – kérdeztem Bodó Ilona 40 évesétől.

– Ügyeltek, igaz. Engem is mindig úgy engedtek el, hogy kísérőnek jött a fiútestvérem, máskülönben nem voltam elengedve. Jöttek a fiúk is velünk. Fél évig voltunk jegybe’, de én soha itt nem jártam addig, amíg nem mentem férjhez. Ő jött oda hozzánk minden második este.

– Ma már együtt dolgoznak fiúk és lányok!

– Mégis az nem tetszik nekem, hogy (a lányok) bátrabbak a fiúkhöz. Nem kéne, hogy kimutassák. Az én leányomnak megmondtam, amíg jegyben nem lesz, addig a legényekhez ne menjen.

– A mai fiatalok nem hallgatnak az idősebbekre?

– A leányom is azt mondja, hogy én mennyit mondtam nekik, hát igen sokat mondtam, de azért megfogadták, na. De aki utána áll a gyermek után, az nem jó.

– A mai fiatal lányokra inkább kell vigyázni?

– Mindenki maga kell, hogy vigyázzon magára. Nem igaz? Ki hogy születik. A jót nem kell nevelni, úgyis jó. A rosszat mind ütheti. Engem akkor annyit vertek anyám és nagyapám, ahány hajam szála volt. Feltünk is, úgy, mint a tűztől.

Megkommentálják az embert – mondta egy fiatal havadi leány (19 éves), aki középiskolát járt, de otthon maradt a falujában. Így senki sem érzékeli nálánál erősebben, hogy a falu közvéleménye – amely még a régi szigort képviseli – milyen terhes. Hiszen ő városi iskolába járt, s már szeretne lazítani. Azt nehezményezi tulajdonképpen, hogy nincs magánélet, a falu még kinyújthatja a karját utána, magához húzza, visszahúzza. Ez azonban nemcsak teher, valamiképpen megtartó erő is.

A havadi legények és leányok, mivel az autóbusz is úgy van időzítve, azonnal hazajönnek a munka után. Így szabadidejük jó részét mégiscsak a faluban töltik. Ilyenformán a falu közvéleménye befolyásolja magatartásukat, viselkedésüket. Szórakozásaikat is otthon, a faluban kell megteremteniük, tehát a viselkedési normák nem vesztik el teljesen érvényüket.

– Táncon vagy baráti körben is mindig ott vannak a szülők, habár a mi szüleink már nem foglalkoznának annyira. Ötventől felfelé való korosztály már ebben nőtt fel, már nem foglalkozik, de mindig mondják: „Vigyázz, mert ott van Marcsa néni, vagy ott van Juliska néni, elmondja másoknak is, hogy ti nemcsak zsúroztok, mert még egyebet is csináltok”, s ilyen jelentések.

– Tánkra, semmilyen mulatságra sem engednek egyedül – panaszkodott egy leány –, nézik, hogy táncolunk. Meg kell tartani a tisztos távolságot, legalább egy lépés. „Hol tartja a kezit!” „Na, ennek a melltartója gombját fogták meg.” Ilyet is feltesznek. Vagy: „Ennek a fenekit fogta meg, és nem a vállát.” Ilyen kijelentések, sajnos, elhangzanak, nem úgy, hogy titokban. Egy ideig úgy volt, hogy elmondta Pista bácsi Mariska néninek, sajnos, most már hangosan is jönnek a kommentációk.

– A fiatalok hogy találkozhatnak?

– Csakis otthon. Mai szülők megengedik akármilyen időszakban, persze nem éjjel. Szüleim nem foglalkoznak

azzal, hogy ki jön oda; ha eljött, hát édes Istenem, eljöhet, mert hát lány vagyok. Mi tartjuk azt, hogy kedden, csütörtök, péntek este.

- Hogyan folyik le egy ilyen találkozás?

- Van, akinek nem szabad, csak a szülője jelenlétében lefolyják, ugyanakkor ez a társalgás nem lehet olyan felszabadult, úgy engem, mint a fiút feszélyeztetni. Mert ha nincs komoly szándéka, akkor mindig csak komoly dolgokról nincs mit beszélni. Valami ilyen vicc elhangzik köztünk, ezt ismét megkommentálják: „Biza nem volt szép egy leány előtt ilyen viccet mondani.”.

- Meddig marad a fiú a lánynál?

- Hogy ne kommentálják meg, tíz óráig illik maradni. Ez a szabály. Ha tovább marad, akkor már megkommentálható, hogy „itt ült reggelig”. Például 11, 12 óra utánig.

- Kikísérheti a leány?

- Kikísérheti, ugyanakkor ennek is megvan a maga ideje, hogy meddig ülhet kint, mert azt is megkérdik: „Mit tudtál ennyi ideig kint csinálni?”. A maximális idő tíz perc, mert ha ennél többet ül, akkor: „Kint ült egy hétfig.”. Ne is csókolózzanak, mert az nem szép dolog. Csak barátok legyünk, amíg nem vagyunk jegyesek, vagy nem vagyunk házasok.

- A lányok tiltakoznak?

- Tiltakoznának, és sajnos, a szülőnek kell legyen szava. Habár ha őrutánuk csinálnánk mindent, nem tudom, hova jutnánk. Mert ma nem lehet azokat alkalmazni, amiket régen alkalmaztak. Nem akarom őket elmarasztalni, de sok mindenbe nem kellene beleszóljanak. Sokszor hallom nagyanyámtól, hogy ilyeneket mond anyámnak: „Hát fiam, én téged így neveltelek fel? Te nem voltál ilyen, mert mikor a disznósorda jött haza, ha nem jöttél haza, én vettem a korbácsot, a táncból hazáig vertelek.”.

- Más faluban is megvan ez?

- Sajnos, itt a környéken megvan. Ezek a pletykák, s a szülők is inkább a nagyszülők hatására vannak, mindig tartanak attól, hogy nahát: „Ez édesanyám volt, s ezt mondta nekem, inkább nem a gyermeket veszem előnybe, hanem édesanyámat, mert ő nevelt fel engem.”. Ez a helyzet, ezért *vágyunk el a faluból*. Ha kimentem a faluból, engem nem ismer senki, és felszabadultabb lehetek. Talán ezért is van az a sok kellemetlenség, hogy ilyen szigorított *törvények alatt vagyunk*. Ez az elfojtottság.

- Biztos, hogy nincs „törvénszegés”?

- Nem tudok ezek szerint a törvények szerint élni, de sajnos, nem tudunk megélni a faluban, csak ha ezeket betartjuk, ezeket a szigorított törvényeket. Ha elkerülünk egy más környezetbe, mindjárt félszegnek érezzük magunkat, arra vagyunk kényszerülve, hogy ezeket a törvényeket megszegjük, mert ha nem, nem tudunk érvényesülni.

*

SZABAD „ÖSSZEERESZTÉS” SZÉKEN

Győri Klára több ízben is utal arra, hogy Széken a fiatalokat „összeeresztik”, hogy hiányzik a szülői felügyelet.

- A tizennégyes háború előtt megvolt itt Széken az a rossz szokás, hogy a leány külön aludhatott nyáron: vagy egyedül bent a szép, díszes első házban, vagy a tornácra egy gabonás ládára tett szalmazsák, lepedő, párna, s ott várja a leány a legényt. Polgárestéken öltözetében lefeküdvé a takaró alatt, s ha ment a legény, akkor csak a csizmáját húzta le, úgy feküdt be a takaró alá. Azt tudni lehet,

hogy ritka az a legény, aki helyesen viselkedik.” [Győri Klára: *Kiszáradt az én örömem zöld fája. Emlékezés*. Sajtó alá rendezte és előszóval ellátta Nagy Olga. Kriterion, Bukarest, 1975. 103. oldal]

Kali néni azt is érzékelteti, hogy ezt a kettősséget: egyrészt a fiatalok liberálisnak tűnő „összeeresztését”, ahogyan ő nevezi, másrészt a falu elvárását, hogy a leány „megőrizze a becsületit”, hogyan lehet összeegyeztetni.

- Én is sok legénnyel háltam, sok harcom volt emiatt, de szörnyen félttem az apámtól, mert sokszor mondta: „Vigyázz, csak valami rosszat vegyek észre felőled, abba a percbe’ fejbe lövetlek.”. [Uo.: 103. o.]

A lányok helyzetét súlyosbítja az a körülmény, hogy a legénnyel való viselkedésben is nagyon óvatosnak kell lenni. Ha ugyanis enged a fiúnak, akkor az maga megítéli, s azt mondja, hogy „ahogy nekem engedted, másnak is igen”. Ha pedig nem enged, akkor azt híreszteli a leányról, amit akar.

- De biza’ olyan szörnyű harcok, kínok történtek, hogy a leány, s én magam is, jobban kifáradtam a védekezésben, mint a hosszú napi aratásban. S ezért a leány nem küldheti el a legényt, mert hogy védekezik, azzal még nem űz olyan nagy truccot, a legény még remél. De ha elküldte, vagy csak egyszerűen bemegy a szüleihez, ahol szülei alusznak, a legény olyan nagy bosszút forral ellene, hogy estéli mulatságban, hol senki se látja, előbe, hátuljába úgy elrugdossa a szegény leányt. S még ez sem elég: az összes fiúkat addig ingerli ellene, hogy szegény leányt nem táncoltatják, nem beszélnek vele. Így szegény marad a megrugdosott becsületjével. S ezért a leány biztatja. A sok csókok közt telnek a gyöttrő éjszakák, s ezért jó a szülő szoros fegyelme: szigorúan éber legyen a lánya felett. Ezzel sok nehézségtől óvja meg. Van úgy is, hogy a leány is vágyódik, az alkalom is szolgál. Ott már megette a fene kanál nélkül a becsületet. [Uo.: 95. o.]

Ebben a szerelmi párharcban is feltűnő a leány kiszolgáltatottsága. A közvélemény, ha történik valami, őt sújtja igazán. Ha ugyanis engedett a „harcban”, nagyon nagy baj, de ha nem enged, az is nagy baj.

Viszolyogva olvashatjuk az asszonyi kiszolgáltatottság eme tanúbizonyosságát. Másfelől azt is tudnunk kell, hogy a falu csak azt nem bocsátotta meg, ha a lány „fűvel-fával” szóba áll. Egészen más elbírálás alá esik, ha valaki komoly szeretőjével házasság előtt él szerelmi életet. Ez esetben csak azt rótták volna fel a lánynak, ha pártásan akart volna esküdni, ahogy az a *Csillag Sári lakodalma* című elbeszélésből kiderül. [Nagy Olga: *Paraszt dekameron*. Válogatás széki tréfákból és elbeszélésekből. Magvető, Budapest, 1977. 140. o.]

A falu ugyanis nem csinál nagy ügyet abból, hogy házasság előtt „megtörténik”, ha utána meg is esküsznek. De ha a legény mégis otthagyná a leányt, akkor nem a legényt, hanem ugyancsak a leányt ítélik el.

A Maros megyei Szentgericén érdekes és a fentiekhez csak látszatra hasonló erkölcsi rend alakult ki. Itt a leány a „nagy szeretőjével” házasság előtt összefekszik. Ez szinte kötelező a lányra nézve. Ha ugyanis nem lenne hajlandó, a legény azzal gyanúsítaná, hogy még mással is élt. Valójában ez a legnagyobb szigor. Ez az összefekvés ugyanis a lány „vizsgálója”. Elképzelhető tehát, hogy milyen belső fegyelmézést jelent ez a lány számára, hiszen úgyszólván ettől függ a férjhezmenetele. ■

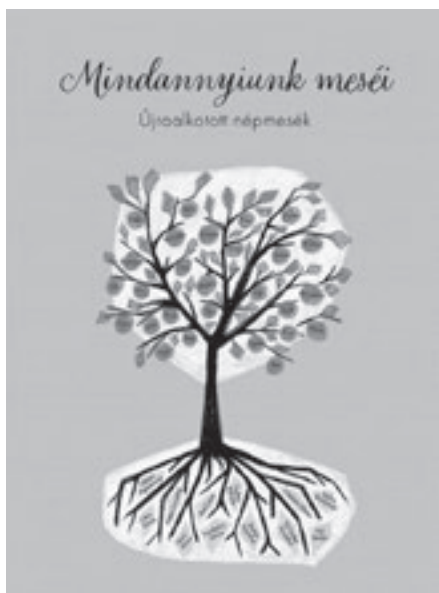
Mindenkit bátorít a *Mindannyiunk meséi*

„Hogy azt a szomorút is felvigasztalja!”

2024-ben tízéves fennállását ünnepelte a Meseszó Magyar Mesemondó és Szövegfolklor Egyesület, egykor a Hagyományok Háza népmesetanfolyamának volt hallgatóiból alakult, folyamatosan működő és fejlődő, mára sokféle ágazó tevékenységgel bíró mesemondói szakmai és érdekvédelmi szervezet. Olyan civil szervezet, amelynek „tagjai előszóban mesélnek, összetartó csapatként működnek, szakmai kérdésekben segítik egymást, és akik számára fontos a magyar nyelvterület elbeszélőhagyománya, azon belül is kiváltképp a népmesék és a mesemondás.” A jubileumi évben jelent meg a Hagyományok Háza és a Meseszó Egyesület közös kiadásában *Mindannyiunk meséi – Újraalkotott népmesék* címmel, Klitsie-Szabad Boglárka ötlete nyomán és szerkesztésében a huszonhét, mai mesemondók által mondott mesét és különböző néprajzi írásokat tartalmazó, felnőtt érdeklődőknek szánt kötet.

A koncepció bizonyos szempontból előzmény nélküli és kísérletinek mondható a hazai néprajzban, a Hagyományok Háza szövegfolklorral kapcsolatos kiadványozási gyakorlatában, ennek ellenére – vagy éppen ezért – az első kiadás példányai már el is fogytak, jelen ismertető idején már a változatlan utánnomlás folyamatai zajlanak. Mi lehet a kiadvány látható sikerének a titka? Részben a szerzőkre támaszkodva, a kötet adatainak, tartalmának, érdekességeinek ismertetésén túl felvetünk erről néhány gondolatot.

Az *Előszó*-ban Sándor Ildikó, aki mesemondóként maga is a Meseszó Egyesület tagja, a táncházak, a táncházmozgalom modelljéhez viszonyítja és hasonlítja a hazai mesemondó mozgalom formálódását, majd arról ír, miért nevezhető a kötet maga „kordokumentum”-nak, amely „sajátos pillanatfölvétel arról, hogy hol tart ma a népmese folklorizmusa”. Azt a szinte teljesen új vonását is kiemeli e vállalkozásnak, hogy a „klasszikus” egyéniségkutató folklorisztikai iskola módszereit alkalmazza a kortárs, revival mesemondók bemutatására és a szöveggözléshez (ez valóban örvendetesen úttörő vállalkozás, és remélhetőleg a jövőben nem lesz ennyire újszerű hazánkban ez a szemléletmód – de éppen a Hagyományok Háza kiadásában volt már próbálkozás e téren). Tehát, ahogyan például az ÚMNGY (*Új Magyar Népköltési Gyűjtemény*) sorozatában, úgy jelen kötetben is, a mai mesemondók

dási alkalmakon (mesekörön, minősítőn, stúdióban) elhangzott mesék szövegét szóról szóra, a felvételeket visszahallgatva-nézve, pontosan, még a tévesztéseket is jelölve, lábjegyzetben a gesztusokat is megemlítve írták le, a mesélő kiszólásait, a hallgatóság reakcióit, a mesemondóval történő szóváltásait is feljegyezték. Pedig e mesék elmondói természetesen nem adatközlők, nem, vagy nagyon ritkán saját családjukban vagy saját közegükben nőttek bele a mesemondásba – esetenként azért nagyszülőktől maradt emlékekre vagy éppen néprajzi tanulmányokra támaszkodhatnak –, hanem „a mesélés fortélyait elsősorban tudatos tanulás útján, tanfolyami képzés keretében sajátították el”. Az előszóban a körülményeket, a mesemondókat jól ismerő Sándor Ildikó az elméleti háttérből is fölillant néhány gondolatot a szóbeliség mai terepének értelmezéséhez, de bepillantást enged a munka konkrét folyamatába, a címválasztással, a szöveggözléssel, sőt a mesemondói fogásokkal kapcsolatos szakmai-baráti vitákba is, ezzel bevonja az olvasót a mesemondók világába, érzékeltetve e fiatal mozgalom belső dinamizmusát is.

Klitsie-Szabad Boglárka a *Szerkesztői előszó*-ban személyes hangvételben idézi föl a könyv ötletének megszületését elősegítő tényezőket (a 2017-es Skót Történetmondó Fesztivál élményeit, egy ott szerzett, mai skót mesemondókat felvonultató kiadványt), elhelyezi egyesületi munkájukat a nemzetközi storytelling-mozgalomban. Írásából kiderül, a legfontosabb célja az *előszó*-vas mesemondás mint jelenség bemutatása, a

népmese, a mesemondás mai művészi-szakmai eszköztárának a felmutatása, „egyfajta minta- és példaadás”, a mesemondók, szakmabeliek és érdeklődők bátorítása volt. Közérthetővé teszi, hogyan is oldódik föl az a látszólagos kettősség, amelyet voltaképpen már a címadással is fölvetettek: a *hagyományos* mesemondás és a *népmesék újraalkotása*. „Így is lehet, pontosabban ilyen sokféleképpen lehet egy-egy mesét elmondani, megváltoztatni és megtartani, alakítani és »gyúrni«, úgy, hogy a »nagy öregekhez«, a mesemondó mesterekhez kapcsolódjunk, tudásukat a magunk módján tovább éltesük és alkalmazzuk, kamatoztassuk, mégis elsősorban a ma emberéhez, a mai közösségekhez, a mai mesehallgatókhoz szólunk.”

Fontos hangsúlyozni, hogy az egész kiadvány, szemléletmódjában és konkrét részleteiben egyaránt, alátámasztja és kibontja, miben is áll az a mesemondói szabadság, amely a folklorizmus keretrendszerében is ugyanolyan, mint a régi mestereké, milyen tanulás útján és milyen eszközökkel éri el a mesemondó, hogy ne „prózaamondó” legyen, hogy „el tudja engedni a görcsös szövegűségeket”, hogy lehet az, hogy felnőttek sokaságának kedves szórakozása, önkifejezési formája lehet manapság is a mesemondás-mesehallgatás. Mind az elméleti írások, mind a jegyzetekben az egyes mesék jegyzeteinek leges-leggyakorlatibb megjegyzései, mind a mesemondóktól idézett válaszok a rögtönzés szabadságáról – a népmesei keretek és szabályok betartásával –, a *szóbeliség*, az *improvizáció* lehetőségeinek használatáról szólnak, tehát e kötettel, a szövegek kiadásával egyáltalán nem szóról szóra utánozandó modelleket állítottak elénk – hanem *alkotói eljárásokat*, utakat, az egyes mesékhez, népmesei alműfajokhoz, mesélői karakterekhez illő egyéni *megoldásokat*. A huszonhétféle példa alapján aztán ki-kik a maga gyakorlatához kaphat muníciót, ötleteket, bátorítást, de semmiképp sem kötelezően előírt receptet. Annál is inkább, hiszen többek szavai alapján is kiderül a mesékhez írt jegyzetekből, hogy az illető mesemondó éppen „kísérletezik” egy-egy szöveggel, meseszerkesztési eljárással, performatív elemekkel... Ahogyan régen is, a mai mesemondók is hatnak egymásra, nemcsak adatközlő mesterektől, néprajzi gyűjtésekből tanulnak, hanem egymástól is, de mindig *újraalkotnak, megtanulnak*, sohasem *betanulnak* meséket. A szövegek hangzóanyaga vagy videófelvevétele is talán részben ezért sem található mellékletként (a technikai egyenetlenségek mellett),

Mindannyiunk meséi. Újraalkotott népmesék. Szerk.: Klitsie-Szabad Boglárka.

Hagyományok Háza – Meseszó Magyar Mesemondó és Szövegfolklor Egyesület, Budapest, 2024.
Megrendelhető: webaruhaz.hagyomanyokhaza.hu/mindannyiunk-mesei-ujraalkotott-nepmesek-1010

Csoportkép a Meseszó Egyesület tagjaival

nehogy félreérthető legyen a dokumentálási szándék.

A szerkesztői előszóban Klitsie-Szabad Boglárka ír annak támogatásáról, fontosságáról – ami érzékelhetően egyik alapelve a Meseszó Egyesület elnökeként és a Hagymányok Házában végzett munkájában is –, hogy a „más-más tájnyelven vagy éppen köznyelven mesélő, más helyről származó, eltérő életkorú, különböző karakterű kortárs mesemondók megjelenjenek a kulturális térben”. Hogy például a nagy nyári folklórfesztiválokon éppúgy, mint művészeti iskolák programjain, könyvtári meseórákon vagy kistelepüléseken rendezett mesemondó versenyek zsűrijeiben bemutatkozhatnak és példájukkal hassanak az érdeklődőkre, a kezdőkre a sokféle tehetséges mesemondók.

Ez nagyon szép és fontos törekvés, szükség van nemcsak arra, hogy a mesemondók gyakorolhassák tudásukat, fejlődhessenek a megjelenési lehetőségek során, hanem arra is, hogy minél nagyobb nyilvánosságot kapjanak, hiszen a mai közművelődésben, a médiában még mindig rendre kiderül, hogy sokan nem tudják „hová tenni” a mesemondás hagyományos mivoltát, az „előszóban mesélés” még mindig sokaknak jó esetben a felolvasott népmesét, a színházi előadói stílusban megtanult mesét jelenti.

A szerkesztő is előrebocsátja, de az empátikus olvasó is hamar rájön, már a har-

madik-negyedik mese után (sőt a praktikus olvasó már a hátsó borító idézetét vagy a huszonhét nevet olvasva), hogy a válogatás egyik fő erénye – több értelemben is – a sokszínűség. A kötetben szereplő mesemondók életkorra, nemre, foglalkozásra, végzettségre nézve nagyon különböznek, a szerkesztőt idézve „van köztük óvónő, pszichológus, néprajzkutató, programozó, grafikus, tájépitész, nyelvtanár, műfordító, pedagógus, kézműves, logopédus, hivatásos katonna, hogy csak néhányat említsünk.”. Sokszínűek természetesen az itt megismerhető mesemondók egyéniség szempontjából is, a szövegekből és magyarázatukból kiderül, ki az, aki kissé visszafogottabban teszi hozzá saját stílusát, szavajárását a kapott meséhez, ki merészebb az előtanulmányokban, a meseszerkesztési módszerében vagy a pillanat hevében az előadói eszköztárban. És ezen a ponton derül ki, hogy nemcsak a Voigt Vilmos-féle szövegekészítési szabályzat betartása miatt volt fontos a precíz szövegekészítés, hanem még a különféle mesemondói karakterek és hallgatóságuk viszonyát, a különféle alkalmak hangulatát is érzékelteti a szöveg, illetve a lábjegyzetben közölt idézetek és magyarázatok együttese. Van, aki szereti, ha nemcsak a szemkontaktus jelzi, hogy a hallgatók követik a történetet, hanem folyamatos a szóbeli visszajelzés kérése is, sok kiszólást, szinte provokatív megjegyzést tesz

(a közönsége is). Van, aki nem „kérdez ki”, vagy csak néhány költői kérdést használ az interaktivitás eszköztárából. Ezért például találunk két olyan mesét is, ahol nyolcvan (!) körüli lábjegyzet tartozik a főszöveghez (ami azt jelenti, hogy ennyiszor reagált, szólt közbe, vagy válaszolt a hallgatóság). Van, ahol három-négy lábjegyzet akad, és van, ahol egy sincs.

Természetesen színes palettát kínál a válogatás a közölt mesék alműfajait, típusait, hosszát illetően is, vagyis olvashatunk állatmeséket, tündérmeséket, legendameséket, novellameséket, rászedett ördög meséket, tréfás meséket, hazugságmeséket és formulameséket. Változatosak a mesék elmondásának-felvételének 2017 és 2024 között zajlott alkalmai is, hiszen mesekörön, stúdióban, konferencián vagy éppen a Páva Népi Előadóművészeti Minősítőn elhangzott mesét is beválogattak.

Huszonhat meséhez Klitsie-Szabad Boglárka írt jegyzeteket, Boglárka meséjéről pedig Németh Richárd írt. A kis írások mindig meghatározott kérdések, témák mentén épülnek föl, tehát például tömören bemutatják a mesélő származását, életútját, motivációját, önművelésének állomásait, a meséléshez való viszonyát, meseválasztásának eredőit, leírják annak a mesemondási alkalomnak a körülményeit, amelyen az adott mese elhangzott, esetleges kapcsolódását a

kötet más meséjéhez, megvilágítják e kapcsolódás okát stb. Néhány esetben a jegyzet a forrásszövegből is idéz, hogy összevesse a szerző az adott mesélőnek a leírt szöveget meglevenítő, egyéniesítő, bővítő megoldásait. (Biztosan lesznek, akik egyetértenek az- zal, hogy minden esetben izgalmas lenne az egész mese összevetése, párhuzamos olvasása a forrásszöveggel vagy szövegekkel, az archív felvételekkel, de erre nyilvánvalóan nem volt lehetőség, akár terjedelmi okból, akár mert nem emlékezett már a mesemondó a forrására.)

Ezek a „jegyzetek” majdnem miniatűr esszék, szinte minden esetben találunk olyan tartalmakat, érdekességeket, összefüggéseket, amelyek túlmutatnak az egyes mesemondó „esetén”. Olyan folklorizmus-jelenségekről kapunk információt, mint a mai mesemondási alkalmak mibenléte és gyakorlata – ha éppen egy mesekörben vagy mesekocsmában ismerte meg az adott mesélő a kedves meséjét. A Meseszó Egyesület mentorprogramjáról is olvashatunk (melyben a tapasztaltak a Hagyományok Háza népmesetanfolyamán végzett kezdő tehetségeket várják és segítik) – ha úgy adódik, hogy az adott mesemondó szóba hozza, vagy ha az adott felvétel éppen a mentorprogram záróeseményén készült. A mesélők motivációiról írottak is különösen kedvesek vagy éppen meghatóak, mindenképp inspirálóak lehetnek az olvasóknak. Van, aki úgy állította magát szakmai kihívás elé, hogy nyolc (!) változatból gyúrta össze azt a mesét, amit most sajátjának érez. Van aki egy „nyúl farknyi”, húszmondatos ezópusi történetből fejlesztett tízperces, rádióműsorba való mesét, és van, akihez gyermeke egy múltbeli komoly betegsége idején nőtt hozzá egy bonyolult hősmese...

Ahogy a folklór „hatáiraival” és a történeti filológiával is foglalkozó kutatók számos esetben bemutatták, milyen komplex volt valójában, milyen sok forrásból táplálkozott a szóbeli hagyomány, Klitsie-Szabad Boglárka is fölillant néhány példát mesejegyzeteiben arra, hogy a szóbeliségben (újra)élő mesék ma (is) milyen szövevényes úton „találják meg” mondóikat és hallgatóikat. Egyetlen példa: a *Rebeka* című mese, melyet az 1970-es években mondott egy mezőbándi mesemondó, Nagy Olga folklorista publikációja után Zalka Csenge Virág nemrégiben keletkezett meseátírásai közé került, így jutott el kötetbeli mesélőnkhez...

A mesék és meséhez fűzött magyarázatok sora után az Egyesület két tiszteletbeli tagjának egy-egy írása is olvasható, mindkettő a maga módján „mélyfúrás” az adott témában, és betekintést ad a mesemondó mozgalom mögött álló elkötelezett szakmai háttér,

támogatás színvonalába. Raffai Judit *Meseszó – élőszóval* című rövid tanulmányában a hagyományos és a mai mesemondók identitásának, öndefiniálásának egyik kérdéséről, az „élőszavas mesemondás” kifejezés megszületésének és használatának (nem is túl régi) folyamatáról értekezik, mely folyamat többek között, ahogyan a szerző is megállapítja, éppen a Hagyományok Háza és a Meseszó Egyesület tevékenységének, média-megjelenéseinek volt köszönhető. Ez az elsősre talán kevésbé lényeginek tűnő téma nagyon is alapvető folklorisztikai problémára világít rá. Ugyanis míg a „klasszikus” folklór, a hagyományos mesemondás kutatásának kiforrott, egyezményes szakmai szótára van, a népmese-folklorizmus terminológiája még szemünk előtt alakult-alakul. Hallhatunk-olvashatunk *rögtönző, szüzséalapú, improvizatív, tradicionális, élőszavas* mesemondásról, *mai, revival, színpadi, városi, kortárs* mesemondóról, sőt, egyes hirdetésekben még „élőszavas mesemondó”-ról is.

A könyv egészéből kitűnik, hogy a magyar mesemondó mozgalom színterein milyen fontos tényező a tanulási folyamat mélyessége. Ehhez a gondolathoz kapcsolódik a másik tiszteletbeli Meseszó-tag is. Varga Norbert *„Akik a képből mindig kiesnek...”* című, nyolc hagyományos mesemondót megidéző esszéje egyszerre szubjektív, lírai felütésű, ugyanakkor mind a nyolc miniportréban egy-egy, az egyéniségkutatásban fontos részkérdéshez is kapcsolódik. Véleményét, hogy fontos megismerni a mesék egykori mondóját is, hogy e kötetben is emléket állítson a gyűjtőutak során megismert „néhány kiemelkedő népi elbeszélő egyéniségnek”, gazdag tereptapasztalat, sok gyűjtés, sok megőrzött emberi kapcsolat hitelesíti. Kedves és bölcs szavakat olvashatunk minden „régii öregtől” és öregről, van, akitől a hagyományátadási folyamat egy eleméről, a memorizálásról mondott szavakat idézi, van, akitől a tehetséges mesehallgató felismeréséről szóló emléket, van, akitől a rövid és hosszú meséket mondók versengését megőrkítő szóláshasonlatokat stb.

Balázs Ferenc mucsényi mesemondótól a virrasztóról való beszélgetéséből közli Varga Norbert az alábbiakat, amikor az a mesélő és hallgatósága egymásra hatásáról, a mese közvetett lélektani hatásáról szolt, nagy gyakorlatról és rendkívüli empátiáról téve tanúbizonyságot: *„Hát a jó mesemondónak hozzá kell alkalmazkodni a népekhez. Ő megnézi, hogy minő a környezet, oszt szépen, lassan felkészíti őket a nevetésre. Mer’ vannak olyan népek, hogy szomorúk, oszt nem mingyá fog nevetni. Szépen, lassacskán. Osztt mikor lássa má, hogy a másik nevet, oszt mondjuk egy-két mese alatt az a szomorú is elkezd nevetni.*

Osztt akkor má az a mesemondó beletesz olyan szavakat, hogy ő is nevéssen (...). Úgy mondja a mesét, hogy a szomorút is felvigasztalja.”

A Meseszó Egyesület egy ideje már azt a gyakorlatot követi, hogy évről évre fölajánlja a tiszteletbeli tagságot egy-egy olyan néprajzkutatónak, mesemondónak, akinek nagyra értékeli munkásságát, hozzájárulását a közös célokhoz. A kötetben ezért, a jubileumi gondolat jegyében a következő szerkezeti egységben a Meseszó Egyesület tizenegy tiszteletbeli tagjáról is olvashatunk rövid kis bemutatót.

Az olvasói tájékozódást segíti a kötet függeléke, melyben az egyesített szakirodalom-jegyzéket, a mesék nemzetközi típusszámok szerinti besorolását, a képjegyzéket és a kérdőívet találhatjuk. A kötetbe szabadon küldhettek mesét a felkértek tágabb köréből (így lettek véletlenszerűen huszonheten). Egy előre kiküldött kérdőívet kaptak, amelyre válaszolva önmaguk is közöltek tényeket, gondolatokat a meséjükéről és általában a mesemondáshoz való hozzáállásukról. A jegyzetek is részben ezen kérdőívre adott válaszadásokon alapulnak. Nagyon szerencsés döntés, hogy magát a kérdőívet, a mesemondó személyére és a mesére vonatkozó két kérdéscsoportot is közzétették a kötet végén, hiszen egyben elolvasva önmagában is képet ad, milyen pontok köré szerveződik egy mesemondó érdeklődése, repertoárépítése, a mesével való tudatos munkája.

Ahogy a könyvben is megfogalmazódik az egyik mese kapcsán, legtöbbször könnyebb a szóbeli meseátadás útján a tanulás, magyarul, könnyebb megjegyeznünk a hallott, mint az olvasott mesét. A *Mindenki meséi* után e huszonhét mesemondó nevét már kereshetjük is, hogy valahol meghallgatva őket, akár a kötetbe beküldött meséjük egy újabb variánsát, akár mást, tanuljunk tőlük!

Álljon is itt a nevük, akik a kötet anyagát adták: Bartók Ágota, Bartolf Zsuzsanna, Bellus Balázs, Borsos József, Bumberák Maja, Csíki Lóránt, Dóra Áron, Dósa Annamária, Fleckentstein Anna, Fuchs Péter, Gregus László, Hacs Panni, Illyés-Ser Gergely, Kertész Kata, Klitsie-Szabad Boglárka, Kiss Ágnes, Kiss Sára, Kovács Marianna, Molnár Enikő, Németh Richárd, Sándor Ildikó, Szeles János „Paga”, Szénási Veronika, Szilágyiné Szabó Judit, Szabó Ágnes, Tóth Kriszta, Uhrin Anikó.

Összegezve pedig azt mondhatjuk, rendkívül hasznos, tanulságos, és nagyon személyes, nagyon szerethető kiadvány született. Kívánunk a hazai folklorisztikának és a magyar mesemondó mozgalomnak még sok hasonló!

Dala Sára

Búcsú Árvai Sándor juhásztól

Tisztelt gyászoló család! Tisztelt gyászoló közösség!

Angyalszárny lett a cifraszűr...

Elhunyt Árvai Sándor juhász.

Korán, lábra eresztett gyermekként édesapja mellett bojtárkodott. Később így vallott ezekről az évekről: „Én az apámtól tanultam milyen tisztesség, becsület magyar juhásznak lenni.”. Már tizenegy évesen Kecskésen magatartí juhász volt. Negyvenhét év szolgálat után hatalmas tudás, tapasztalat és élményvilág birtokosaként vonult nyugdíjba.

Tőle is megtanulhattuk, hogy a pásztorok visszafogott, egyszerű, puritán életformája micsoda gazdagságot rejt magában. Igazán gazdag ember volt. Bőkezűen osztogatott mindent, amit könyvekben soha nem találsz meg. Pásztorosan nevelt és tanította a szavain csüngőket.

Mindegy volt neki, hogy meglátogattad Lénárddarócon, vagy pásztorünnepen találkoztál vele. Mindenkit tisztelettel fogadott. Mesélt birkákról, juhokról, szamarakról, vásárokról és pásztorok lábát kímélő okos kutyákról. Jóságok gyógyításáról, legeltetésről, elletésről, virtusról és szokásokról. Persze előkerültek csiklandósabb történetek is grófokról, garabonciásokról, szeretőkről és nem szeretőkéről vagy éppen zsványásgról.

Míves bőrmunkái mellett kiválóan faragott, önöntéssel is foglalkozott. Göcsölt barkócabotjai őrzik kéz- és névgyéjét.

Szívesen emlegette a muzikusokat és az emlékezetes mulatozásokat. Ezek nyitották meg féltve őrzött különleges lényét. Kiváló zenei hallására támaszkodva képes volt megidézni a magyar népdalkincs zömét. Nótáinak sora végelátha-

atlan. Ha arra került sor, szabadon rögtönzött dallamhoz pászította az ott, helyben költött szöveget. Erre még a szakavatott gyűjtők is felfigyeltek!

Árvai Sándor volt a régi világ egyik utolsó, hiteles képviselője. Az elsők között kapta meg a „Hortobágy Örökös Pásztor” kitüntető címet. 2023 óta a Népművészet Mestere. A szellemi kulturális örökség nemzeti listájára felkerült „A hortobágyi pásztorok hagyományos tudása” is. Ebben a szellemi örökségben halálával Árvai Sándor életútja és munkássága felsőpolcos ritkasággá vált.

Köszönjük a Teremtőnek, hogy évtizedeken át megajándékozott bennünket lényeddel, tudásoddal, tapasztalatoddal és élményvilágoddal!

Nyugodj békében!

Gencsi Zoltán

„Isten hozott erővel, egészséggel!

A jó Isten hallgassa meg az igaz kérésemet irántad, hogy eljöttél meglátogatni!”

Árvai Sándor Kurityánban született 1936. április 21-én Árvai Ignác juhász és Ribóczki Zsuzsanna juhászlány gyermekeként. Mindkét felmenője törzsökös juhászcsalád tagja, akik a trianoni határhúzás idejében Gömörből Borsodba költöznek és a Batthyány családnál lesznek uradalmi juhászok és híres sajtőkészítők. Árvai Sándor már a Kurityánban született, majd a borsodi részen és a Hortobágyon volt juhász ötven évig. Ribóczki nagyapja még Amerikában is járt, ahol egy sajtgyárban a sajtőkészítést tanította fél éven keresztül a kinti munkásoknak.

Árvai Sándort Papp László és Lajkó Levente barátom segítségével ismertem meg, mivel ők már a 2000-es évek elejétől jó kapcsolatban voltak vele. Az első találkozás 2008-ban a hortobágyi Meggyes csárdában volt, ahol Papp László találkozót szervezett az idős pásztorok számára. A birkapörköltözhöz, a borozáshoz, a beszélgetéshez és a nótázáshoz Halmos Attilával muzsikáltunk. Majd 2009-ben születésnapján köszöntöttük együtt Lénárddarócon Sanyi bácsit Lacival és Leventével.

2009-től 2025-ig számos alkalommal jártam Sanyi bácsinál, nagyon sokat tanultam tőle a pásztorzene és pásztorokodás témakörében. Legtöbbször hang-, videó- és fényképfelvételeket is készítettem Sanyi bácsi-

*Nem hallom a vezérürüm kolompját,
Most viszik a szeretőmnek az ágját.
Nem hallom a vezérürüm csengőjét,
Amott viszik a szeretőm jegykendőjét.*

*Juhász vagyok, vígan őrzöm nyájamat,
Esküvőre most viszik a babámat.
Víg muzsika kihallszik a cserjésbe,
Fáj a szívem, majd' meghasad most érte.*

*A minap is azt álmodtam,
Három juhom hatot ellett.
Van már juhóm, van bárányom,
Szerethetsz már kisangyalom.*

*Ugat a kutyám a Rajna,
Jön a szeretőm a barna.
Ha barna is, de nem cigány,
Szeret az engem igazán.*

*Én vagyok az, aki nem jó,
Csárdaajtó nyitogató.
Csárdaajtó nyitogató,
Szépasszony szomorítogató.*

*Igyál betyár, múlik a nyár,
Úgysem soká betyárkodsz már!
Elég volt már húsz esztendő,
Fogadjon be a temető!*

Lénárddaróc, 2016. április 28.

Énekelt: Árvai Sándor; gyűjtötte: Nagy Gábor

ról. Mindig tisztelettel fogadott és mindig tisztelettel fordultam felé. Kimagasló zenei hallása, ahogy ő mondta, „fülhallása” volt Sanyi bácsinak, az egyik utolsó szabadon éneklő pásztor volt, aki dallamait és szövegeit kimagaslóan rögtönözte és magas minőségben adta elő.

A kolomphangoláshoz is értett. Édesapja, Árvai Ignác juhász 1936-ban fia születésének évében Jolsván kolompokat vett Kenyeres János kolompkészítő mestertől, amely kolompok végigkísérték Sanyi bácsi életét a családi csengőkkel együtt. Kiválóan faragott, bőrből pásztorarisznyát és díszes kolompszíjakat varrt, önöntéses botokat és karikásnyeleket készített, juhászkampókhoz gyönyörű "göcsölt" barkócaszárakat nevelt. A „sinka” pásztorokodás-fajta kitenyészésének Árvai Sándor volt az elindítója.

Nagy öröm, hogy a Rozsdamaró zenekar *Mély* című albumán is énekel és mesél a kolompokról és önmagáról.

Árvai Sándor megkapta a Hortobágy Örökös Pásztor címet és a Népművészet Mestere kitüntetést munkásságának elismeréséül.

Mindent köszönök, Sanyi bácsi! Isten áldja!

Kép és szöveg: Nagy Gábor

Fotó: Kiss Edit Márta

*Tagán Galimdsán: Kalákában arató asszonyok / Kalákában dolgozó nők uzsonnáznak
Székelyvasság (Székelyföld, Udvarhely vm., 1941; ff., nitrocellulóz film, 6x6 cm)
Néprajzi Múzeum F 88873-74*

SZÉKELY HAGYOMÁNYOK – 6.

Részletek Simó Ilona 2024-ben készült szakdolgozatából

(Apor Vilmos Katolikus Főiskola Neveléstudományi, Társadalomtudományi és Romológiai Tanszék; konzulens: dr. Baksa Brigitta főiskolai tanár)

NYÁRI NÉPSZOKÁSOK

Kaláka

Székelyföldön a mai napig elterjedt társasmunka, amikor egy közösség tagjai egymást szívességből vagy kölcsönösen segítik egy adott munkában. Nyárádsereyén minden nagymunkát kalákában oldottak meg, például kaszálást, szántást, aratást vagy akár fahordást. A munkára meghívták az embereket, a kaláka napján pálinkával kínálták őket, majd kezdődhetett a munka. Amíg a férfiak dolgoztak, a ház asszonya főzött, süttött, megterített (egy összedobott nagy asztalon), rendet rakott maga után. Fontos volt, hogy mindig rend legyen, nehogy szó érje a ház elejét, különben, ha lányos ház, a lányához se fognak szívesen járni. A munka és étkezés végeztével mindenki hazament.

Nyárád mentén az aratókaláka volt a legünnepelesebb társasmunka, mindig táncmulatsággal zárult. Mindenki várta az esemény, már előre azon gondolkodtak, kivel dolgozzanak majd párban. A falu feletti hegyről történt a behívás, lekiáltott valaki, majd mindenki elindult a búzaföldre. A nap folyamán aratókoszorút készítettek. Estig dolgoztak, énekkel enyhítették a monoton munkán. Mikor végeztek a munkával, egy cigányzenész kísérte vissza a népet a faluba. Elöl ment a koszorúvivő, utána a zenész, végül az éneklő nép. A másnapi templomozást követve hívta táncmulatságra a gazda az embereket.

Kézdiszéken elsősorban gazdasági munkák alkalmával hívták össze kalákát, például kaszáláskor, szénacsináláskor vagy aratáskor. A kalákába rokonokat, szomszédokat és barátokat hívtak. A kalákamunkát ugyanannyi munkával viszonzották.

Csíkszentelken jelentős szerepe volt a kalákának, mindenféle munkára kiterjedt, például kőhordás, fahordás, fafaragás, házépítés, ganéhordás, szántás, takarás, szénahordás és cséplés. A cséplés kaláka nélkül megoldhatatlan lett volna. Kalákába a rokonokat, szomszédokat hívták, de gyakran hívatlanul is mentek egymásnak segíteni az emberek. A kalákamunkáért visszasegítés járt, a megtérítése becsületbeli ügy volt, egyfajta kötelesség. Csíkszentelken női kalákák is voltak, például kendertörés, fonalmosás vagy szapulás alkalmával.

*

Június 8. Medárd napja

Medárd napjához kapcsolódó időjósítások általánosan a következő negyven nap időjárását jósolják meg. Korondon úgy tartották, ha ezen a napon esik, még hat hétig fog. Emellett Alsósófalván ekkor ültették el a káposztapalántákat a jó termés reményében.

*

Június 13. Páduai Szent Antal napja

Gyergyócsomafalván ezen a napon láncon hajtották át a jószágokat megóvásuk érdekében, a gazda pedig ezalatt a következőt hangoztatta: „Legyetek erősek, mint a vas, tartsatok össze, mint a lánc, Páduai Szent Antal őrizzen meg a vadállatoktól!”

Korondon úgy tartották, ha ilyenkorra a kukoricaszál feléri a szekér tengelyét, termést is fog hozni.

*

Tagán Galimdsán: Sarlóval arató asszony
Székelyvárság, 1941
Néprajzi Múzeum F 88864

Június 24. Keresztelő Szent János napja

Sóvidéken a nyár közepének tartották a nyári napforduló napját, mivel ekkor a leghosszabb a nappal, innentől csak rövidülni fog. Nem tartották szerencsésnek Korondon, ha ezen a napon esett az eső, mert rossz pityókatermést és férges gyümölcsöket ígért. A fejős juhok tejtermelését ekkor ellenőrizték, amennyi tejet adott a juh, a gazda megkapta a majortól az utána járó fizetséget sajtban és ordában mérve. Ha nem adott eleget a juh, annyival kevesebbet kapott a gazda. Sófalván és Parajdon Szent György napján végezték el ezt a mérést, ám amelyik nem adott elég tejet, *meddűnek* nyilvánították. Csíkbánfalván és Csíkszentgyörgyön Szent János napjától lehetett kaszálni, a munkát általában kalákában végezték. Erdélyi református székelyeknél az első szántást, azaz *ugarolást* ekkor végezték. A *forogatást*, azaz a másodszori szántást Nagyboldogasszony napján, a harmadikat pedig Szent Demeter napján.

Csíkszentdomokoson és Csíkmadarason *angyalozást* tartottak. Egyes házak előtt lombstrakat készítettek, a ház lakói és a szomszédság imádkozott az előimádkozóval. Az angyalozó menet felkereste ezeket az imasátrakat. Az angyalozók a csengettyűs kivételével csak lányokból álltak. A menet élén haladt a csengettyűs, utána a királyné, két angyal, majd két Zsuzsanna, végül ismét két angyal. Háznál házra jártak, énekkel köszöntötték a ház népét, a köszöntésért cserébe pedig tojást, tészta (sütemény) és pénzt kaptak. Az adományt maguk között osztották szét.

Gyergyóban május 29-e és június 24-e éjszaka nagy figyelmet fordítottak a határ kiemelkedő pontjaira, hátha tűz csap fel. A kincskeresők úgy vélték, ezeken a napokon a földbe rejtett kincsek fölött tűz lobbanhat fel.

*

Június 29. Péter-Pál napja

Sóvidéken ettől a naptól kezdődött a kaszálás és szénacsinálás. Emellett úgy tartották, ekkorra a gabona megszakad, innentől nem nő tovább, csak érik.

Gyergyóban Péter-Pál napja dologtító nap, mivel tartottak attól, hogy aki a mezőn dolgozik, annak házába, csűrbe vagy szénájába belecsap a villám.

Július 2. Sarlós Boldogasszony

Melegebb vidékeken Sarlós Boldogasszonykor kezdődött meg az aratás, a nap a sarlós aratásról kapta a nevét.

Makfalván másfél héttel, Zabolán két-három héttel, Sóvidéken három héttel, Csíkban pedig hat héttel később kezdődött az aratás.

Más forrás szerint viszont Sarlós Boldogasszony Csikdelén és Csíkszentimrén is az aratás napja, ám Csíkkozmáson Szent Anna napján kezdődnek ezek a munkálatok.

Szokásban volt, hogy Korondról, Sófálváról és feltételezhetően több településről is az alföldi területekre mentek aratni, amiért gabonával fizettek nekik. Így mire visszajöttek maguknak aratni, megvolt a kenyérrelalójuk.

Barcaságban a magyar közösségekben a sarlós aratás fennmaradásáig aratókoszorút és aratófűzért készítettek.

*

Július 20. Illés napja

Sóvidék református és unitárius családjainál, illetve Gyergyóban Illés napja dologtöltő nap volt. Elsősorban mezei munkákat nem volt szabad végezni, nehogy belecspjon valakibe a villám, mivel ezen a napon gyakoriak a viharok.

Gyergyóban attól tartottak, hogy aki ezen a napon dolgozik, annak a házába, csűrjébe, szénájába belecsp a villám. Csikdelén úgy gondolták, ezen a napon zörög Illés szekere.

A havasi településeken sem dolgoztak ezen a napon, Tölgyesen és Bélboron ekkor tartották a medvék, kígyók és farkasok ünnepét. A gonoszok elűzése érdekében máglyákat gyújtottak a határban.

Sóvidéken úgy vélték, ahogy Medárd napja, úgy Illés napja is a következő hat hétre határozza meg az időjárást, azaz a nyár hátralévő részét: „Illyés, ha derült, a nyár sikerült”.

*

Július 26. Anna napja

Parajdon ezen a napon nem dolgoztak az Anna napi vásár miatt. Még a pásztorok is kikötötték a szerződésükkor, hogy a vásár napjára szabadok lehessenek, helyettesítsék őket. A vásárban nagyot mulattak, és csak másod- vagy harmadnapon mentek vissza dolgozni. Gyergyóban nem dolgoztak Anna napján, tartottak attól, hogy a házukba, csűrjükbe vagy szénájukba belecsp a villám.

Sóvidéken ekkortájt kezdődött az aratás, melyet kalákában végeztek, a segítőkét étellel-itallal kínálták és táncos mulatsággal zárták. Szokás volt aratókoszorút készíteni, melyet a faluban ünnepélyesen végigvittek. Sóváradon és Parajdon akiknek a kapuja előtt elvitték, leöntötték vízzel, hogy jövőre is jó legyen a termés.

*

Augusztus 15. Nagyboldogasszony napja

Korondon úgy tartották, hogy ettől a naptól nem szabad folyóvízbe menni, mert az ember lába fel fog dagadni. Farkaslakán ekkor kezdték szedni a gyógynövényeket, a legalkalmasabb időpont szerintük a két asszony-nap köze volt. A székelyföldi havasokból ekkor kezdtek el ereszkedni a pásztorok.

*

Augusztus 20. Szent István napja

Kézdizsentlelken Szent István napi búcsút tartanak. A Perkő hegyen található Szent István kápolnához zarándokolnak a környékbeli, és most már a turisták is. A kápolna előtt szentmisét hallgathat meg a zarándokló tömeg.

Székelyföld változatos földrajzából adódóan az időjárás sem egyseges, mely a földművelésben szépen meg is mutatkozik. Zabolán a Szent István nap után kezdték meg az őszi búza vetését.

Ezen munkálatokat Kisasszony napjáig kellett befejezni. Fenyéden a huszadika utáni első esővel kezdték meg a vetést. Sóvidéken eddig a napig kellett befejezni az aratást. Csíkban viszont csak ekkor kezdődött az aratás. ■

NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZ

NAGYTEREM

2025. SZEPTEMBER 20. SZOMBAT 19:00
Lear – Szegedi Kortárs Balett

SZEPTEMBER 21. VASÁRNAP 19:00
Transylvania Express – Fitos Dezső Társulat

SZEPTEMBER 22. HÉTFŐ 10:30; 15:00
Jancsi és Juliska – Bozsik Yvette Társulat

SZEPTEMBER 23. KEDD 19:00
Kötélék – Budapest Táncszínház

SZEPTEMBER 26. PÉNTEK 19:00
A néptáncnyelv megszállott Mestere – Timár Együttes

SZEPTEMBER 28. VASÁRNAP 19:00
Hattyúk tava – Székesfehérvári Balett Színház

SZEPTEMBER 30. KEDD 19:00
Carmen – Pécsi Balett

OKTÓBER 4. SZOMBAT 19:00
Viharsarok – Magyar Nemzeti Táncgyüttes

OKTÓBER 5. VASÁRNAP 19:00
BÁBEL – Duda Éva Társulat

OKTÓBER 7. KEDD 19:00
Körforgás – Bozsik Yvette Társulat

OKTÓBER 14. KEDD 19:00
Fata morgana – Artus – Goda Gábor Társulata

OKTÓBER 17. PÉNTEK 19:00
A három testőr – Pécsi Balett

OKTÓBER 18., 19. 19:00
FRIDA, az élet múzsája – Duda Éva Társulat

OKTÓBER 21. KEDD 19:00
Cseresznyés kert – Feledi János – Feledi Project

OKTÓBER 22. SZERDA 19:00
Magyar rapszódia – Magyar Állami Népi Együttes

OKTÓBER 25. SZOMBAT 19:00
CrAzy_RunnErs / Parad_Is_E – FrenÁk Társulat

OKTÓBER 29. SZERDA 19:00
Café Brasil – GG Tánc Eger

OKTÓBER 31. PÉNTEK 19:00
Jelenetek a házasságról – Szegedi Kortárs Balett

ELŐTÉR

SZEPT. 27., OKT. 25. SZOMBAT 11:00
Ringató foglalkozás – Apa, ma játssz te is!
Gáll Viktória Emese

SZEPT. 21., 28., OKT. 5., 19., 26. VASÁRNAP 10:00
Kőketánc – moldvai és gyimesi gyermektánccház és
kézműves foglalkozás – Sándor Ildikó

További előadások. www.nemzetitanctanzinhaz.hu

Nemzeti
Táncszínház

Reneszánsz ember a harmadik évezredből

Róka Szabolcs (1967–2025)

Fájdalmas belegondolni, milyen korán távozott el közülünk Róka Szabolcs, a moldvai táncházak, az énekmondás és az élőszavas mesemondó közösség-meghatározó egyénisége.

Biológiát és földrajzot tanult az ELTE-n és a Pécsi Tudományegyetemen. A Sylvester János Református Gimnázium köztisztviselőnek örvendő tanára volt. Kobzosként zenélt a Tatros és a Somos zenekarban, valamint a Fanfara Complexában. Mesterei közt tartotta számon Kobzos Kiss Tamást, Fábri Gézát és a moldvai hagyományörző, falusi zenészeket. Kátai Zoltánnal a középkor és a reneszánsz énekmondói hagyományát közvetítette a kortárs kultúra számára. A koboz mellett játszott udon, szazon, lanton. A Magyar Régizenei Társaság Tinódi-lant díjjal ismerte el munkásságát.

Egyszer azt nyilatkozta, hogy volt olyan időszak az életében, amikor nem szerette a népzene. Ez szinte elképzelhetetlen, hiszen a (megkésett?) reneszánsz ember humanizmusával és panteizmusával a teremtett világ mindenfajta szépségére fogékony volt. Elutasítása az iskolai énekorák leckévé silányított dalaira, a lélek nélküli éneklés hamis hangjaira vonatkozhatott. Az immár végérvényesen lezárt életműben a régizene, a Balassi versek, a közköltészeti alkotások és a moldvai népdal egy csokorba fonódtak és egylényegűvé váltak. Róka Szabolcs mindezeket természetesen, magától értetődően, a jelenben érvényesen, az „itt és most”-nak címezve tudta előadni, önazonosan, a kifejezés filozófiai értelmében autentikus módon. A műfajok és a zenei-történeti korszakok határait értve, ismerve, magabiztosan közlekedett a különböző világokban, előadóművészetének ezek sosem jelentettek korlátokat.

Fesztiválokon, táncházakban, óvodában és iskolában mesemondóként is sokan hallhattuk. Bőven áradó anekdotázó kedvét, mesemondói talentumát a családjából hozza, ahol valóságos és pótnagymamák ringatták álomba meséikkel. Jóbeszédű nagybácsik a családi együttléteket színesítették adomáikkal. Történetmesélői tehetségét a comedia

dell'arte és a drámapedagógia módszereivel ötvözte. A legnehezebb pillanatokban, a kórházi folyosón hosszas várakozásra kényszerülő betegek számára rögtönzött mesejátékot, hogy bűt-bajt feledjenek a szenvedők, miközben ő maga is egy volt közülük.

Már jóval azelőtt a Természet Nagykövete volt, hogy ezt a kitüntető címet hivatalosan megkapta volna. Zenészként, mesemondóként és középiskolai tanárként szót emelt, személyes példát mutatott, miért és hogyan vállaljunk felelősséget kőért, fűszálért, bogárért, madárért, az emberért – az életért.

A táncmuzika zenélésben, a mesemondásban, a mindenkori közönséggel való rögtönzött játékokban, és tanárként a katedrán mindig ugyanaz a vágy, ugyanaz a szándék vezérelte: cselekedni és cselekedtetni, közösségben lenni, s a cselekvés és a közösségben létezés által megélni emberségünket a teremtett világban. Reneszánsz emberként járt közöttünk a harmadik évezredben.

Zárszóként hadd álljanak itt a zenésztársak, barátok, tanítványok emlékező sorai, végül Róka Szabolcs üzenete az utókor számára.

Hargitai-Halászi Lehel: *Róka Szabolcs a fontos példája annak, hogy nem elég becsületesnek, szerető barátnak lenni, de még a tudattalan tartalmunkat is fel kell kutatni.*

Zoltán Eszter: *Számomra Róka Szabolcs azon kevés emberek egyike, akit a harminchárom év alatt, amíg ismertem, soha nem hallottam más emberről rosszat mondani.*

Benke Grátzy: *Szabolcs egy őszinte, tiszta érzelmű, feltételek nélküli örök Barátom. Így születnek a csillagok!*

Mályi Soma: *Nem volt más Szabolcs a táncházban, a suliban, vagy bárhol, ahol összefutottunk, egy Szabolcs volt. Egész lényével inspirált és a kevés közül az egyik legerősebb példaképem volt és marad, hogy milyen pedagógus, milyen ember szeretnék lenni. Sosem fogom elfelejteni az óráját, amikor a születésről beszélt. Már vagy tizenhat éve történt, de olyan, mintha csak most fejezte volna be a mondatot. „Minden életnek adjanak egy esélyt.” A legközelebb vitt minket az élet csodájához és az apaság küszöbén nem tudok elég hálás lenni neki azokért a gondolatokért, amiket megosztott velünk. Egyik utolsó találkozásunkkor pár éve egy álmaról mesélt és benne egy sárkányról, ami kék tüzet okádott. Keze játékával festette a szemünk elé, hogy törtek ki a lángok és emelkedtek a magasba. Azt is mondta, hogy majd egyszer lehet, hogy elmeséli az egészet, mert az életről meg a halálról szökött.*

Kerényi Róbert: *Öt éven keresztül zenéltünk együtt a Tatros együttesben. Felejthetetlen közös évek voltak: táncházak, koncertek, bulik, utazások, táborok, utcaszínházak együttjátékok. Mindig is csodáltam, micsoda jó energiákkal élt, zenélt, énekelt, mesélt. Isten veled, Szabi!*

Róka Szabolcs interjú (valasz.hu, 2014, részlet): *Ha van, aki csinálja, van, aki hallgatja, és van is miért csinálni, akkor mindig lesz népzene. Nézzük csak meg: megjelent a csángó muzsika Budapesten, összetalálkozott az urbánus zenével, és nagyon szépen egymásba fonódtak. Ez a termékenység legbiztosabb jele – és a nyitottságé. Hiszen, ha a hazai közönség be tudja fogadni a román zenét vagy a szerb cigányok muzsikáját – mi ez, ha nem tolerancia?*

Képforrás: REFLex, a Sylvester János Református Gimnázium diáklapja

Sándor Ildikó

Virágos kert a horgosi nagytemplom

Új daloskönyv a Vajdaságból

A *Virágos kert a horgosi nagytemplom* című kiadvány Horgos és a hozzá tartozó Királyhalom (Bački Vinogradi) magyar közösségeinek népdalgyűjteményét mutatja be. A szerzők, Németh István és Juhász Gyula a tudományos alaposítást, a forráskritikát és a közösségi hagyománytisztelést példás egyensúlyban érvényesítették munkájukban. A kotagrafikai munkát Juhász Gyula és Vas Endre készítette, a kiadvány 500 példányban jelent meg. A kötet nem csupán egy dalgyűjtemény: átfogó képet nyújt a helyi népzene kutatásának több mint másfél évszázados történetéről is.

A kutatások gyökerei a XIX. század közepéig nyúlnak vissza. Már 1853-ban Csaplár Benedek lejegyezte a horgosi betlehemes játékokat, amelyeket később, 1872-ben, Gyulai Pál és Arany László közöltek az *Elegyes gyűjtések Magyarország és Erdély különböző részeiből* című népköltészeti kiadványukban. A XX. század első jelentős mozzanata Bartók Béla 1906-os gyűjtése volt: tíz napon át vendégeskedett Balázs Bélával a Baranyai család kamaráserdei villájában, ahol meghatározó felvételeket készítettek. A teljes anyagot 2006-ban Nagygyörgy Zoltán publikálta *Bartók Horgoson* címmel.

Kiss Lajos 1942 és 1972 között nyolc alkalommal végzett gyűjtést Horgoson és Királyhalmán – kezdetben hallás után, majd magnetofonnal – és már 1943-ban meg is jelentette első válogatását *Délvidéki daloskönyv – 108 Magyar népdal* címmel, amelybe tizenkét horgosi népdal került. Munkáját szoros együttműködésben végezte Hegedűs Lászlóval, akivel 1942-ben közösen publikálták *Horgosi lakodalom* című tanulmányukat a *Kalangya* folyóiratban.

A későbbi évtizedekben olyan elismert kutatók járultak hozzá az anyag bővítéséhez, mint Király Ernő (1954–1969), Penavin Olga (1960), Paksa Katalin (1968), továbbá a hetvenes évektől Burány Béla, Bodor Géza, Bodor Anikó, majd az 1980-as évektől Papp György. Az ő munkájuk révén az ismert horgosi és királyhalmi népdalváltozatok száma az elmúlt fél évszázadban megduplázódott. A jelen kötet 732 dallamváltozatot és mintegy ezernégy száz versszakot tartalmaz, több mint száz adatközlőtől – köztük olyan kiemelkedő előadóktól, mint Gyarmat György, aki versszakonként variálja a dallamokat.

A monográfia szerzői forrásul a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet és a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet archívumaiból származó hangfelvételeket használták. A dalok közlésénél a szerkesztők megtartották Kiss Lajos gyűjtéseinek közlési elveit. A dallamok a Magyar Népzene Tára dallamtípusai szerint kerültek csoportosításra, és az egyes típusokhoz tartozó változatok, variánsok egymás után következnek. A jól olvasható kottaképeket jegyzetek egészítik ki, amelyek tartalmazzák a forrást, az énekes nevét és születési évét, a gyűjtő személyét, a gyűjtés időpontját, valamint egyéb megfigyeléseket, mint például a dalok közösségi funkcióját, előadásmódját, elterjedését.

Horgos népzenejének egyik jelentős elemét képezik a letűnt pásztorvilág régi dalai, amelyek a népzene ősrétegének ötfokú és kvintváltó dallamtípusaihoz tartoznak. A rideg állattartásban élő pásztorok nehéz életét elválaszthatatlanul összeköti a betyárok világa. A pásztor és a betyár fogalma a dalokban gyakran egybeolvad, sőt helyet cserélhetnek, de számos dalban kifejezetten a betyár-

rok alakja dominál. Az új dallamstílusok változatos típusai és variánsai gazdagon jelennek meg a kötetben, amelyek főként a szerelem témáját dolgozzák fel. Ezen kívül Horgos népzenejében találhatóak olyan dallammal egybekötött népszokások is, mint a pünkösddőlők, betlehemesek, háromkirály-járás, lakodalmasok és virrasztók.

A kötetben a dalok tematikus és stílus szerinti elrendezése az alábbi rendet követi.

Elsőként az alkalomhoz nem kötött, strófikus népdalok szerepelnek, amelyek három fő stílusréteg szerint kerülnek bemutatásra:

- 1) *A honfoglalás előtti, keleti gyökerű, régi stílusú népdalok* (Bartók „A” osztály);
- 2) *A Kárpát-medencében keletkezett vagy átvett, vegyes stílusú népdalok* (Bartók „C” osztály);
- 3) *A XIX. század második felében kialakult új stílusú népdalok* (Bartók „B” osztály).

Ezt követik az ütempáros gyermekjátékok dalai (337–357), majd az alkalomhoz kötött énekek (358–387), amelyek közé tartoznak a jeles napok dalai, egyházi népelemek, archaikus imák, rigmusok, karácsonyi misztériumjátékok és lakodalmas kiáltások.

A kötet végén, a függelékben található a Horgosi Gyöngyösbokréta repertoárjából származó énekek gyűjteménye, amelyeket a csoport vezetői tanítottak be. Ezeket a dalokat mára „ősi horgosinak” tekintik, ugyanis szervesen beépültek a helyi közösségi emlékezetbe. A repertoár nemcsak helyi, hanem más régiókból – például a regőscserkész-mozgalomból – átvett dalokat is tartalmaz, amelyek a közösségi használat révén helyi hagyománnyá alakultak.

A szerkesztők kritikai megjegyzésekkel is ellátták a gyűjtött anyagot: külön jelezték azokat a dallamváltozatokat, amelyek szerkezeti szempontból – például túlzott hármashangzat-felbontások vagy a motívumok szekvenciás ismétlése miatt – nem javasoltak népzenei műsorokhoz vagy feldolgozásokhoz. Emellett egy részletes mutatórendszert is kialakítottak, amely lehetővé teszi a keresést több szempont szerint: előadók, gyűjtési helyszínek (Horgos és Királyhalom), kadencia, szótagszám, kezdősorok, illetve hangzó példák szerint.

A gyűjtésekhez kapcsolódóan több mint négyszáz dallam hallgatható meg a kiadvány online mellékletében (vamadia.rs/irodalom/viragos-kert-horgosi-nagytemplom). A horgosi népdalok hagyományos előadásmódját a mellékelt több mint tízórányi hangfelvétel segítségével az érdeklődők még részletesebben ismerhetik meg.

A kötet nem csupán forrásmunka, hanem emlékmű is a horgosi hagyományörzés számára. A helyiek ma is aktívan ápolják zenei örökségüket, rendszeres résztvevői és házigazdái a Gyöngyösbokréta és a Durindó fesztiváloknak.

2018-ban Horgos elnyerte a Tiszta forrás település címet, amelyet a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet, a Néprajzi Múzeum és a Hagyományok Háza közösen ítélnek oda a kiemelkedő hagyományörző közösségeknek.

Ez a kötet példaértékű forráskiadvány: tudományosan megalkalmazott, de közérthető módon bemutatott népzenei dokumentáció, amely nemcsak a kutatók, pedagógusok és zenészek, hanem minden hagyományörző számára nélkülözhetetlen. Méltó folytatása Bodor Anikó és Kiss Lajos munkásságának.

Sőregi Anna

A Magyar Zene Háza programjából

BAZSEVA ZENEKAR, ZAGYVA BANDA:

EGY NYELVEN ZENÉLÜNK

2025. OKTÓBER 12.

Többféle mértéke is létezik annak, hogy egy népzenei formáció mennyire gyakorlott saját terepén. A Zene Háza színpadán ez alkalommal két olyan formációt üdvözölhetünk, akik úgyszólván az összes hazai bandát lekörözik a színpadi gyakorlat, tapasztalat tekintetében. A Zagyva Banda és a Bazseva zenekar zenészei ugyanis egyértelműen hazánk legsűrűbben foglalkoztatott népi muzikusai közé tartoznak. Szerteágazó stílusismertüknek, kirívó technikai készségeiknek köszönhetően a két zenekar a legjobb, legmegbízhatóbb csapatok közé tartozik, fellépéseinken garantált a magas minőségű népzene. Közös koncertjük lélekemelő zenei megemlékezés, virtuóz szópárbaj, vagy épp baráti beszélgetés anyanyelvi szinten beszélt nyelvükön, a népzene nyelvén.

A **Bazseva zenekar** azzal a céllal alakult, hogy megmutassa, a magyar népzene sosem mehet ki a divatból. Megunhatatlan, mint a hazaérkezés. A tagok Budapesten és környékén élő fiatalok, akiket összeköt a magyar népzene iránti szeretet és a folklorisztikus hagyományok tisztelete. Mindnyájuk életének központi eleme a zene, tanulják, tanítják, hallgatják és játsszák. Archív felvételek alapján dolgoznak, és annak „ösurejét” próbálják tovább közvetíteni az urbanizált valóságba, hiszen a magyar népzeneének vitathatatlan létjogosultsága van a városokban is. A Bazseva zenekar tagja: *Nyitrai Tamás - hegedű; Szabó Dániel - cimbalom; Papp Endre - brácsa; Bognár András - nagybőgő.* Állandó vendégek: *Paár Julianna - ének; Mihó Attila - hegedű.*

A **Zagyva Banda** 2002-ben alakult Turán. Tagjai elkötelezett művelői a magyar népzenenek. Repertoárjukban a Kárpát-medence magyarságának és más nemzetiségeinek népdalai és táncmuzikái is szerepelnek. Az elmúlt több mint húsz év alatt több egész estés néptáncműsor zenei alkotói és kísérezzenekara voltak, diszkográfiájuk több mint tíz lemezt jegyez. 2014-ben Pest megye kultúrájáért díjban részesültek. A zenekar két tagja Junior Prima díjas közművelő-

dés és népművészet kategóriában. A külföldi magyarság gyakori vendégei. A Zagyva Banda tagjai: *Boda Gellért - hegedű; Boda Márton - nagybőgő; Kádár Ignác - harmonika, ének, gardon; Szabó András - brácsa; Tóth Sebestyén - cimbalom.*

*

KEREKES BAND GYEREKESBEN

2025. OKTÓBER 18.

A **Kerekes Band** idén ünnepli 30. születésnapját. Ez azért meglepő, mert a fiúk energiaszintje alapján azt sem gondoltuk volna, hogy egyáltalán elmúltak harmincévesek. Másfelől semmi meglepő nincsen benne, hiszen az az eredeti, semmi máshoz nem hasonlítható hangzás- és érzésvilág, amit csak ők tudnak, olyan zsigeri, ősi energiát szabadít fel mindenkiben, hogy nem csoda, ha újabb és újabb generációk fedezik fel maguknak a zenekart. Mi most ebben szeretnénk a tétet emelni, és a „Gyerekekre hangolva” sorozat részeként bizonyítani, hogy a jó zene megtalálja az útját a legfiatalabb korosztály szívéhez is. Hogy nem mást kell a gyerekeknek játszani, legfeljebb máshogy. Aki tehát elmúlt hatéves, és szívesen részt venne egy örült betyár ethno funk koncerten, vagy egyszerűen csak szeretne egy jó buliban részt venni, annak a Zene Háza koncerttermében a helye! Közreműködnek: *Fehér Zsombor - furulya, ének; Fehér Viktor - dob, gardon, ének; Námor Csaba - koboz; Csarnó Ákos - brácsa, doromb; Sohajda Péter - basszusgitár, mandolin.*

*

DROMOK HARCA – ROMANO DROM ÉS

BESH O DROM KÖZÖS KONCERT

2025. OKTÓBER 24.

Két legendás Drom együtt(es), egy színpadon! Ilyen még nem volt soha, sehol. Mindkettő huszonöt éve színpadon, idehaza és a nagyvilágban.

Tavaly ünnepelte fennállásának huszonöt évét a **Romano Drom**, amely a magyarországi kortárs cigány kultúra egyik legismertebb képviselője. 1999-es alapítása óta a zenekar bejárta a vi-

lágot Kairótól New Yorkig, Dél-Koreától Londonig, Pekingtől Oslóig. Turánztak Közel-Keleten és Távols-Keleten, számos sikeres tengerentúli koncertsorozat van a hátuk mögött, s játszottak Európa majd' minden országában. Egyedi zenei világuk zajos sikert aratott, s a legkeresettebb cigány kultúrát ápoló, de világzenét játszó zenekarrá tette a Romano Dromot. A zenekar kifejezett célja, hogy különleges zenéjét eljuttassa és megszerettesse azokkal is, akik talán nem is ismerik az oláh-cigány zenét, táncokat, kultúrát. Ez az albumaik során nyomon követhetően teljesedik ki, az eredeti oláh-cigány dallamokat eltérő zenei kultúrákból ismerős vonásokkal elegyítve. A jó hangulat, a tánc és a különleges világzenei élmény garantált a koncerten. A Romano Drom tagjai: *Kovács Antal - gitár, ének; Kovács A. Máté - gitár, ének; Kovács Krisztián - ütőhangszerek; Müller Máté - dob; Winterverber Csaba - basszusgitár.*

A **Besh o droM** zenekar hirtelen alakult, nem előzte meg piacutalás, tagtoborzás, közös tanulás. Inkább volt valamiféle válasz egy soha fel nem tett kérdésre. Látszólag össze nem illő emberek, látszólag össze nem illő zenei stílusokat vegyítettek lázas igyekezettel és türelmetlenséggel. Azóta eltelt két és fél évtized, a zene mégsem lett kiszámíthatóbb, egyfélébb, határozottan valamilyen. Helyette a Besh o droM lett stílus- és védjegy. „Megülték az utat”. Huszonöt éve járják a világot, bizonyítva, hogy szükség van egy sehova sem maradéktalanul besorolható bandára. Nevük mára egyet jelent a fékevesztett ritmus és dallamkavalkáddal, virtuozitással kezelt hangszerekkel, garantáltan jókedvre derülő, tánca perdülő közönséggel. A néptáncosok hőnszeretett lelazítói, az értelmiségiek kedvenc népzene-közvetítői, a népzene-szek irigyelt rockerei, az adatközlők legpimaszabb feldolgozói. Huszonöt év nem a világ, de jó érzés tudni, hogy felnőtt egy generáció, akinek a Besh o droM nélkül nem volt világzene. A Besh o droM tagjai: *Kaszai Lili - ének; Seres Vilmos - fúvós hangszerek; Légrádi Gábor - fúvós hangszerek; Papesch Péter - basszusgitár; Hámori Máté - gitár; Szumper Ádám - dob; Pettik Ádám - ének, ütőhangszerek.* ■

Jókai Mór és a magyar ételörökség – 3.

A kertész Jókai • Szüret a Svábhegyen és Alcsúton

Jókai Mór nemcsak nagy regényíró, mesemondó, éles szemű, jó megfigyelő „etnográfus”, a régi magyar ételek és kortárs finom fogások inycs kedvelője, de kitűnő kertész is volt. Sorozatunkban ezúttal maga Jókai és néhány kortársa írásaiból idézzük fel néhány érdekes részletet, bemutatva két korabeli híres szüretet. [Az írás az NKFIH K_22 142797 projekt keretében készült.]

Jókai, a kertész

Jókai Mór hat évvel a fővárosba költözése után, 1853-ban, sikereinek csúcsán az *Egy magyar nábob* című regényének jóvedelméből Schweitzer hegedűgyárostól vásárolt egy telket a pestiek kedvelt kirándulólhelyén, a Svábhegyen, ahonnan csodás kilátás nyílt a városra.

„Az egy elhagyott kőbánya volt, melyben mély gödrök váltogatták egymást, roppant agyaghalmokkal. (...) Napokig eltartott, amíg baltával, fűrészsel utat bírtam magamnak törni a bozóton keresztül, hogy meglásam, mi az, amit fölvasároltam. Tüskés borz, kígyó, sőt róka is lakott benne elég.”

Ettől kezdve kertésszé is lett. Hogy fel fogja az északi szelet, dió-, juhar-, gesztenye- és hársfákat telepített. Termőföldet hozatott, teraszos művelésű kert alakított ki, rózsákat, zöltséget, szőlőt és gyümölcsfákat ültetett. A kert olyannyira lefoglalta, hogy amikor a *Kárpáthy Zoltán* egyik folytatását nem tudta szállítani a *Pesti Naplónak*, mert tövis fúródott a jobb hüvelykujja körme alá, Török János szerkesztő így hordta le: „Hallja az úr! Vagy regényt írjunk, vagy paszulyt öntözzünk!”.

Nos, a regény természetesen elkészült, de a kertgazdálkodás sem szenvedett kárt: „a fákat mi magunk keltettük magról, én magam ojtottam a legtöbbet: a föld, amiben élnek is, az én költeményem; mint ahogy enyim az a regény, amihez csak a tintát és a papírost kaptam mástól.” – vall *Az én fecskéfészem* című, 1876-ban írt művében. S hogy miként hatott a svábhegyi környezet, ahol tavasztól őszig minden napját töltötte, azt 1883-ban így fogalmazza meg: „...édes, szép zöld fáim! Akiket ültettem, magjából neveltem, óhajtván idomítottam: égnek emelkedő földi társak... Ha egyszer valaki idejön, azt kérdezi miért tudtam többet dolgozni nyáron, mint télen, mondjátok el neki, hogy ti is itt voltatok akkor. A szabad természet volt az én sokat írásomnak legfőbb, legmélyebb titka!”.

Jókai méltán lehetett büszke kertészeti tudományára, amelyet a *Kertészgazdászati jegyzetek* (Budapest, Athenæum, 1896) című könyvében tett közkinccsé. A kis kötet

Jókai metszőollója, amellyel unokahúgának is vágta az emlékszálat (forrás: PIM)

már megírásakor (több mint száz év!) meglepően szakszerű tanulmány volt a témáról, ráadásul – Jókai többi művéhez hasonlóan – ez is igencsak élvezetes olvasmány.

Végigkísérhetjük e kis könyv lapjain a gyümölcsfereg életét, megtudjuk, hogy a férges gyümölcs nem azért hull le a fájáról, mert benne már a fereg, hanem azért, mert „amidőn az érés ideje közeledik, akkor visszatér, ezúttal már a hímével együtt, s fölismerve a gyümölcsön fúrt lyuk foltjáról azt, a melykbe a magzatját elhelyezte, nekiáll a gyümölcs szárának s arról a külső héját köröskörül lenyiszálja. Emiatt a férges gyümölcs hamarabb érni látszik s lehull az elszáradt csutkáról. (...) A földre hullt gyümölcsből aztán kibújik a felnőtt pondró, beássa magát a földbe, ott átváltozik pupává s ilyen alakban szépen kitelel, tavasszal átváltozik rovarrá, szárnyat kap, feljön a levegőre, repül és folytatja a fajföntartás munkáját.”.

Ezért van, hogy ahol a fáról hullt gyümölcsből pálinkát főznek, és naponta összeszedik, behányják a cefrés hordóba (ahol a kártevő elpusztul), ott a jó termés éve után nem következik kisebb termés – mert nem szaporodtak el a gyümölcsfereg. „A szilvórium az elkárhozott rhynchitesek (gyümölcsfereg) lelkeivel van tele. Ezért olyan jó.” Elmondja Jókai ebben a könyvében azt is, hogyan fogta meg a szelet: „Embernek nincs arról fogalma, hogy mi volt az a svábhegyi szél. Elfújta az a lámpást a szobában a bezárt ablakon keresztül ...”. Ezért fákat telepített elébe. S aztán megfogta a földet is („lonkákkal”, azaz teraszokkal), meg a szőlősgazdák erdőirtása miatt a Svábhegyről azonnal lefutó vizet: ciszternával. És a napot is. Jókainak sok fügefája volt, és jó zamatos fügek termettek rajta. Kőből felépített sziklafal előtt állt a fa, s az megkészerzte a nap erejét.

Nehéz lenne felsorolni valamennyi témát, amiről a szó esik a könyvben, de ha valaki beleolvas, ha addig nem kertészkedett, bizonyára kedvet kap hozzá, a gyakorló kertészek, szőlősgazdák pedig garantáltan találnak benne használható ötleteket, tanácsokat. S hogy már a saját korában is a legmagasabb szinten is elismerték szaktu-

dását, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy „az országgyűlési képviselőt, svábhegyi villatulajdonost, a jeles mezőgazdasági író, a földművelési miniszter az országos filoxera bizottság tagjává nevezte ki” (adta hírül a *Kert* című lap 1896. április 1-i száma). A könyv azóta különböző kiadóknál több reprint kiadásban is megjelent; online a Magyar Elektronikus Könyvtárban olvasható, letölthető: mek.oszk.hu/11500/11569/11569.htm.

„Jókai egyébként kitűnő megfigyelő volt, a természet, a növény- és állatvilág gyermekkorától kezdve érdekelte. Regényeinek egy nagy részében a kertészet, a természet köréből annyi megfigyelés és annyi pompás természeti kép leírása van, hogy ha ezeket összegyűjtené, egész kötetet tennének ki” – jellemzi az író Peregrinus kertészeti szakíró 1904-ben a *Kert* szaklapban, amelyben Jókai is rendszeresen publikált.

Egy szüreti évadban húszezer daraszt és dongót csalogatott be mézzel bekent papírral üvegharangok alá – „mert dézsmálták ezek a tolvaj-bogarok a szőlőt”, azok a falnak ütköztek és belepottyantak az alakészített szappanvizes vályúba, ott lettek halálukat. De méhet egyet sem fogott. Mert „a méhecskének van becsületérzése; ő nem jár lopni”. Megtudjuk, hogy a hangyák akkor szaladgálnak a barack- és rózsafa ágain, ha pusztá szemmel még észrevehetetlenül, de már megtelepedett azon a pajzstetű. A katicabogarat „Istenbogárkájának” nevezi Jókai, s elmondja, hogy ez a szelíd, jámbor teremtés a leghatalmasabb pusztítója a kertész legdurcásabb ellenségének, a levéltetűnek. „Nyáron át elnézem órahosszat az üdvös működését. Egyetlen Istenbogárkája egy óra alatt elemeszt tizenkét levéltetűt, egy nap alatt százat.”

S hogy Jókai nem szorítkozik pusztán a megfigyelései és kertészeti tapasztalatai rögzítésére, hanem általánosabb ajánlásokat is megfogalmaz, azt mutatja például az 1897-ben írt *Flóra színháza* című regénye, melyben a budai hegyvidék növényvilága leírása mellett „olyan irányt mutat a kertészeknek, amelyre lépni bizony érdemes lenne: a hazai növények felkarolására ösztökéli őket. Olyan irány ez, amelyet az angol kertészek már régen követnek és amelyben speczialisták is lettek” – írja Peregrinus.

Híres szüret a Svábhegyen *

„A szőlő isteni növény. A szőlőnek lelke van, szíve van! Ha az ember is olyan háládatosok volnának mint a szőlő!” – írta Jókai Mór.

A Jókainál rendezett szüretnek mindig társadalmi eseményszám- ba mentek. Mikszáth Kálmán írja *Jókai Mór élete és kora* című művében: „...nagy szüret volt a Svábhegyen 1868 őszén. Cigány mulatság, *A Hon*, az *Igazmondó* és az *Üstökös* válogatott cigánylegényei [mindhárom lap Jókai sajtóterméke] voltak meghíva a Jókai-villába. Ismeretesek ezek a szüretnek, öreg újságírók csacsogásai nyomán. A bográcsban főtt pompás birkapörköltök, amelyeknek a majoros, Fűri János a mesterük, a nyáron sült csirkék, melyek lassú tűzön lassan pirulnak, sülnék s ezalatt maga a gazda folytonosan szalonadarabokat forgat fölöttük, hogy a rájok csöpögő zsírt föligya a csirketést. Míg ezek künn a szabad tűzön sülnék, ott bent a konyhában bableves fő disznó körmivel [ez volt az „igazi” Jókai-féle bableves], egy fazékban töltött káposzta rotyog, pöfög, orzával, dagadóval, a kemencében pedig a finom túrós, kapros lepény sült, Jókai kedvenc ételeinek (melyek mind halálosak) a legkedvesebbike.

A legnagyobb (sajtó)visszhangja (az 1848-os forradalom ötvenedik évfordulója évében) kétségkívül az 1898 október eleji szüretnek

Jókai a rózsái körében – Az *Uj Idők* felvétele (forrás: MNMCK Petőfi Irodalmi Múzeum)

volt. Kortárs beszámolók és visszaemlékezések sora örökítette meg e jeles eseményt, az *Uj Idők* fotográfusa pedig fényképsorozatot is készített az idős Jókairól, amint „a maga úri szőlőjében, lege artis, rendes módra szüretel.”

Az *Uj Idők* tudósítója szerint „amikor itt Pesten már nemcsak a bort, de a szőlőt is gyári úton kezdik előállítani, akkor egy jó hájításnyira a szabadelvű klubtól, valaki szüretel egészen komolyan. Az akadémia, a tőzsde egészen jól idelátszik, ide, hol a must édes és a törköly mámorító illata tölti be az egész háztáját. Hol a szőlőt nem átalják taposni, ahelyett, hogy madzagra akasztanák, itatós papirosba göngyölnék. És legfőképpen itt, ahol így szól a házigazda az ő nagyszámú férjcselédjeihez: öljetek le egy nyáj ürüt, ott jön hintótáborral Árpád. Szegény pestiek, egyszer hadd lakjanak jól életükben! Kénytelen vagyok hamarosan bevallani, hogy ez az Árpád nem a mi régi vezérünk, hanem a mostani festőnk [Jókai veje, Feszty Árpád], akivel a szomszédos borvidékiek mennek föl Jókai Mór-hoz a hegyre. (...) Csupa vidámság és csupa jószág ilyenkor a házigazda. (...) Azt merném mondani: az ember még tüneményesebb és kedvesebb, mint az író, ami szinte lehetetlennek látszik, de így van. Ahogy ül, ahogy eszik, akármilyen közönséges szót szól, az mind rendkívüli és természetes, szenzációs és egyszerű.”

A fotók tanúsága szerint Jókai maga persze inkább csak az udvaron kísérte figyelemmel a szőlőpréssel elfoglalt munkásait, vagy unokája, a kis Feszty Masa kezét fogva nézte a szüretelőket. Az évszakhoz alkalmazkodva pedig a szokásos meleg „sláfrókot”, házi köntöst, s kedvelt, puha „taplókoronáját”, taplógombából készült kalapját viselte.

Mikszáth Kálmán, aki ezúttal is vendég volt, az *Országos Hírlap* október 4-i számában így ír: „Már a szüret maga is olyan ritka mulatság lesz maholnap, mint a medveadászat, de hát még egy szüret Jókainál! Aki a nemzetközi békeszövetség egyik fő-fő embere, de amellet örökös háborúban áll a filoxérák és peronoszporák seregeivel. A tegnapi szüret, melyet híres svábhegyi villájában tartott, az ő végleges diadalát bizonyítja e rettenetes férgek felett. Nem minden kevélység nélkül sürgött-forgott egész nap a hordók körül, a kádaknál, vödörknél, ahol a mustot taposták, leszűrték. A svábhegyi szőlő érzi, hogy muszáj teremnie, hát termett is. A gazda meg volt elégedve a mennyiséggel és a minőséggel s mindenkinek eldicsekedte, hogy sok a cukortartalom az idén a borban.

De azért ne örüljete – biztatta a vendégeit, – mert ti csak tavalyit kaptok. S azok szerényen megelégedtek azzal is, pedig amennyi írni tudó művész és író van a magyar Parnassuson, az mind leereszkedett ide e földi hegyre. Ott voltak a festők, akikkel Feszty útján van összeköttetésben a nagy költő, ott voltak a szobrászok, az írók, hírlapírók, szóval egész Bohémia. A zene műzsája is képviselve volt Lányiban, aki a cimbalmát is felhozatta. Sőt a vacsorához Dankó is megjelent a barna fickóival. Bezzeg volt is dolga mindenféle művészetnek a nagy vacsora alatt. A festő skicceket vett fel a jelenetekről, a poéta kadenciákat mondott (Pósa *A svábhegyi vincellér* című szép verset szavalta el, nagy elragadtatást keltve), a politikusok tósztot mondtak (különösen az ifjú Ábrányi Kornélé volt szép), a zenész a cimbalmot verte, csak egyetlen vendégnek nem akadt, hála istennek, semmi dolga, szinte fölöslegesnek látszik a Jókai környezetében. Ez a Jókai háziorvos, a jeles Demjánovics Emil dr. Az öregúr olyan egészségesen ült ott a nagy vacsoránál, mint maga az élet, bár mint egy szemtanú megjegyzé, minden tál étel halálos volt (malac, túrós csusza, töltött káposzta stb.). Jókai mindenikből evett s pompás humorral válaszolt a toasztokra, elmondván a svábhegyi villa múltjából sok színes történetét.”

Jókai unokájának Katka nevű dajkája 1941-ben így emlékezett az eseményre az *Uj Idők* hasábjain: „Édes, szép mulatságok voltak ezek a svábhegyi szürettek. Cigányzene zengett, hajnalig táncoltak. Emlékszem a vendégekre: Mikszáth Kálmán maga forgatta nyárson a csirkét, Pósa Lajos, Gárdonyi Géza is ott voltak. Herczeg Ferencet még most is úgy látom, mint akkor, daliás, magas fiatalember volt. Ő táncolt a legszebben. Szarvassy Margittal járta. Feszty né legkedvesebb barátnőjével. Tüzesszemű, fekete hajú lány volt. Ott volt Bródy Sándor. Gyönyörű férfi volt. Azt beszéltek róla, hogy nagyon könnyelmű. És mennyi szép asszonyra emlékszem, akik mind ott voltak. Arany Lászlóné, Hegyesi Mari, Paulay Edéné... Dankó Pista muzsikált. Akkor komponálta azt a nótát: *Eltörött a hegedűm...*”

*Eltörött a hegedűm, nem akar szólani.
Ruzsi, Ruzsi, mi bajod? Nem akarsz szólani!
A hegedűm majd megreparálom;
Szólalj meg hát, rubintos virágom.*

*Hozok mosdóvizet a gyöngypatak vizéből,
Ellopom a színt a rózsza levelétől:
Te leszel a legszebb a világon!
Szólalj meg már, rubintos virágom!*

A nóta szövegét a *Magyar Hírlap* közölte Pósa Lajos versével együtt, és arról is beszámol, hogy a mulatság reggelig tartott: „Csuda-e, ha ez a társaság vágyott arra, hogy lásson egy svábhegyi napfeljöttét? Ott is maradt addig. Pedig október másodikán már csak úgy hat óra felé kél fel a napocska. A »költő-király« persze idejében visszavonult az ő hű népe köréből. És bizonyára gyönyörű álmokat látott az alatt, hogy a bohémek várták a hajnal első pírját.”

S hogy miként is festett ez az átmulatott éjszaka utáni reggel, azt az *Uj Idők* már idézett cikkéből tudhatjuk: „Öt órakor reggel – miután pár órát aludt – megjelenik köztünk, dúlt arcú, fáradt ifjúság között, az arca rózsás, olyan, mint egy szűz lányé. Kezében a nagy ásós botja, amelyre nem támaszkodik, hanem inkább a bot ő reá. A

Szüret Jókai Mórnál, 1898. október 2., Budapest, Svábhegy – Kurcz és Társa felvétele (forrás: PIM)

fölkelő nap felé fordulva énekel régi magyar nótákat, összecsókolja a cigányt, állva megesszik egy nagy tál korhelylevest, aztán lemegy az óriási pincéjébe hallgatni a must forrását és amíg mi, a vendégei fáradtan dülöngözünk, a második reggeli előtt való szabad órájában, belekezd egy új regénybe...”

*

Szüreti lakoma és mulatság a felcsúti cigánybandával

Ha már szüret, már csak az említett ételek miatt is érdemes idénünk Jókai *Szüreti mulatság Alcsúton* című írásából, az *Életemből* című önéletrajzi kötetéből.

*

„Aztán majd szüretkor én magam készítem el a gulyáshúst! Ezzel a szóval biztatott fel József főherceg öfensége, mikor legutóbb Alcsúton voltam a »Romano csibakéro sziklaribe« dolgában. [Ezzel az alcímmel jelent meg 1888-ban az MTA kiadásában József főherceg „Cigány Nyelvtan” című kötete, melyben a szerző harmincöt éves kutatómunkája eredményeit foglalta össze, a nyelvtani rendszer és a nyelvjárások összehasonlító táblázatai mellett a teljes cigány társadalom és kultúra, valamint a róluk szóló irodalmi művek ismertetésével együtt. Online is elérhető, érdemes beleolvasni! <https://mek.oszk.hu/19400/19402/19402.pdf>] Nem is felejtkezett meg az ígérteréről, egy patriarkális táviratban meginvítva a mai szüreti mulatságra: »nagyon jól fogunk mulatni.« (...) Kilenc óra volt, mikor a vasútról odarepített a négy kisjenői sárkány. Már akkor a két kis főherceg Holdházy apátkanonokkal együtt indulásra készen várt rám, József herceg botot is faragott a számomra, hogy könnyebben essék a gyaloglás. László meg előrefutott, »ott van már a papa a szőlőben, látja a konyhája füstjét, ideérzik a jó szaga!«. Azzal megindult a karaván a közeli szőlőbe. Csányi Pista felcsúti bandája már messziről rákezdte a Rákóczi-indulót, mikor észrevett bennünket. A gyepes udvaron nagyban folyt már akkor a munka. Az alacsony nádfedelű présház előtt örölték a mustot, az ökrös szekér ott várt rá a lajtál. A szőlőlugasban egy katonaviselt ember gömbölygetett a tenyerei között nagyszerű résztgalacsinokat, egy másik ezüst érdemrendes honvéd egy hosszú asztalon aprította szeletekre a kétféle húst; azokat Farkas honvéd alezredes húzogatta nyársra, szalonnával, veres hagymával sorakoztatva; meg más katonák krumplit hámoztak, káposztát aprítottak; csak maga a főherceg volt civilben, kék kötényt kötve a derekára. Két nagy katlanban égett már a tűz, azok is tábori szokás szerint a partba voltak ásva; mind a kettő fölött egy-egy roppant rézüst fortyogott, az egyikben főtt már a gulyáshús, a másikban meg a »cakumpakk«, egy melléktűzőn csendesen sistergett a bakagombóchoz való hagymás zsír – mindenkinek tele volt a ke-

Szüret Jókaiéknál – Az Új Idők felvétele (forrás: PIM)

Műkő bútorzat a Jókai-villa kertjében (Budapest XII. ker., Költő u. 21.)

ze dologgal. »Hát nekem nem lehetne valami hasznomat venni?« – »Dehogynem, a gulyáshúst segíthet keverni, legalább nem lesz kozmás, mint tavaly volt.«

S aztán megmagyarázta a főherceg, hogy mi minden lesz a mai lakomán. Így szólt a »szüreti menázi« 1894. október 16-án: *marhahús paprikás krumplival*. (No, ezt már ismerem.) Azután *bakagombóc*. (Ez tésztából készül, olyan egyfontos golyóformára, szalonnával megspékkelik, azután egy óra hosszat főzik bugyborékoló vízben, míg megpuhul, akkor zsírba rakják, hol újra megkeményedik, hogy löni lehet vele.) Azután lesz *cakumpakk* (ebben van paszuly, burgonya, rizs, káposzta, közbevegyített bőrös pecsenyedarabokkal, feleresztve rántáslével, paprika a tetejébe), azután jön *cigánypecsenye* meg *zsványpecsenye* (ezt nyáron fogják sütni: áll marhahúsból és sertéshúsból), azután kapunk *granatéros marschot* (Hát ez mi? Túrós csusza, de túró helyett hagymás krumplival keverve; hol vennék a táborban a túró?). Aztán még jön a *visokai sütemény*, ezt az a horvát honvéd tudja készíteni, akinek ezüst vitézségi rendje van

Mind elkészült ez annak idejére, megérkeztek a kastély tünderei, a magas úrhölgyek, az ilyes gulyáshús lecsalogatná még az Olympot is. Hevenyészett asztal lett terítve, a főhercegnőnek átadatott a magyarul írt »menázi«, s arra a honvédek elkezdtek körülhordania hatalmas bográcsokat egymás után, s senkinek sem kellett kínálás. A kisebbik professzora a főherceg fiaknak kitanult fényképész, odaállított egy fotográfműhelyt, s pillanatnyi fölvetel után megörökíté a lakomázó társaságot: a főherceget a kanállal a szájában; én szerencsére nem látszom a pohártól, amiből éppen iszom. Először jóllakott a menáziból az úri társaság, akkor hozzáült a honvédcselédség; következtek utánuk a cigányok; még azok sem bírták elfogyasztani, akkor aztán jól tartották a szedőket. Olyan volt ez, mint a Tábor-hegyi prédikáció.

Ebéd után hozzáálltunk a szüreteléshez (így jó az), s egy egészséges séta után én eltűntem Rómer Flóris szobájába (úgy hívják azt, ahová bekvártélyoztak), s ott nekiültem regényt írni; mert hát nemcsak a nagyhercegek parancsolnak velem, hanem a »Kiskirályok« is. Ilyen az én szüretem! Észre sem vettem, hogy már vacsorára jár az idő: dehogy voltam éhes. Ha az apát úr fel nem jön értem, a holnapi tárca a *Nemzeti*-ben hosszabb lenne.

»Várnak már odalenn!« De azt nem árulta el, hogy mire várnak! Nagy meglepetés volt...»

*

A folytatásban a főúri társaság népviseletbe öltözve ül a vacsorához, majd a főherceg csikósruhában, karikásostorral verbunkost jár, vé-

gül még maga Jókai is táncra perdül a felcsúti cigánybanda muzsikájára. [Érdemes tovább olvasni: mek.oszk.hu/00800/00844/html/jokai48.htm]

*

Cakumpakk

A szó a német „mit Sack und Pack“ (azaz minden holmijával, minde-
nestül) kifejezésből származik, az Osztrák-Magyar Monarchia hadse-
regében a katoná teljes hadifelszerelését, az összes cókmojkját jelentet-
te. Ételnévként a bakakonyha laktató, sűrű húsos tésztás, krumplis le-
vese/egytálétele, amelynek receptje a rendelkezésre álló egyéb hozzáva-
lókkal (káposzta, bab, karalábé, kolbász, szalonna, gomba) is bővílhet-
tet. (Manapság „fradilevesnek” nevezhetnék a szurkolók „Mindent
bele!” kiáltásai nyomán...)

*

Bakagombóc

A bakagombóc némileg pontosabb receptjét Tömörkény István írta le,
úgy, ahogy Novi Pazarban tanulta katonaszakácsoktól, amikor a bos-
nyák-török határon szolgált. Ez tulajdonképpen nem más, mint a min-
denhol készített krumplis tészta, amiből a gombóc, a nudli vagy a pa-
lóc laska készül. A kockára vágott burgonyát sós vízben megfőzik, ösz-
szetörlik, s amikor kihűlt, félannyi liszttel jól formázható tésztát gyúr-
nak belőle. A kiszaggatott gombócokat, sós vízben kifőzik, majd zsíron
megsütik. A gombóc annál keményebb, minél több liszt kerül bele. Ha
egy kis zsírral dúsítják a tésztát, az lágyítja. Tömörkénynek ez a válto-
zat mindenesetre jobban ízlett, mint Jókaié, ám lehet, hogy nem a gom-
bóc volt jobb, hanem az „ehetnék”.

*

A svábhegyi tündérkert ma

A svábhegyi ingatlant Jókai halála után második felesége Bella el-
adta. A második világháborúban megsérült ház 1959-ben még állt,
de végül lebontották az irodalmárok tiltakozása ellenére, akik eredeti
formájában akarták helyreállítani. A kertben még több fa is áll,
amiket Jókai ültetett. Megmaradt az oroszlanos kőpad és Róna Jó-
zsef Anakreon-szobra, amelynek arcát Jókairól mintázta. A prészáz
is eredeti, ahol az író emléke előtt tisztelgő emlékszobát rendeztek
be. Hogy a kert újra méltó legyen megálmodójához, Jókai szelle-
mében állították helyre, gyümölcsfákat ültettek, rózsakertet és sző-
lőlugast létesítettek, összefogásban a Magyar Madártani és Termé-
szetvédelmi Egyesület és a Petőfi Irodalmi Múzeum munkatársai.
A Jókai-kert 1975 óta országos jelentőségű természetvédelmi te-
rület, 2007 óta pedig védett történelmi kert, a Duna-Ipoly Nemze-
ti Park bemutatóhelye.

Juhász Katalin

ENGLISH TABLE OF CONTENTS

Page 8 Sebő Ferenc's column: Special guests at the Kassák Club. The Kassák Community Center in Budapest's 14th district provided the venue for one of the famous dance houses in the early days of the dance house movement. The Sebő Ensemble played there for dancing – but they also invited a steady stream of special guests. Here Sebő tells about a **lead fiddler – prímás – from the Transylvanian village of Szék/Sic known as 'Ilka Gyuri' (real name, Moldován György)** – who was a special guest at the Kassák Club in 1983 not too long before he died. It was always a great occasion when a village master musician played at a Budapest dance house. Luckily they recorded his music for dancing at the Kassák Club dance house that evening and successfully documented his authentic musical progressions played in their original function...that is, for dancing. Ilka Gyuri was born in 1927 in Szék. He taught himself to play bass, first playing in his uncle's band, from 1945 he played kontra (Transylvanian viola). Later he learned to play lead fiddle, which he played from 1952 until his death in 1983. Music was his only trade. His wife Lénuca played bass in his band; his son played kontra. He was very proud that he had taught both his sons to play music. By Sebő Ferenc.

Page 18 Tasnádi István: "I came of age in Szék, which is where I have lived since I was born in 1966. I am witness to a disappearing world. With my writings I don't strive for the laurels of literature – with words I just try to preserve that which the photographer does through his pictures, the musicologist with his tape recorder, and most people simply hold in their soul. The past not only has a picture and sound, but also a taste, smell and spirit too – and for that, words are the best tool; using simple, pure, cinderless speech." **Stories From The Blue House – life in the Transylvanian village of Szék/Sic** – Here are five short pieces that bring the reader straight into Tasnádi's life in Szék. Széki Soós János' column.

Page 21 Roma Folk Dance competition – men's solo dance: the Gojma Award. Finals of the competition were held on July 2nd, 2025 at Hungary's House of Music in Budapest. Makula Zoltán was this year's winner of the Gojma Award. The competition was established by friends and family of Budapest **Roma dancer Kovács Antal 'Gojma' (1953–2005)** to preserve his dance and encourage young folk dancers to continue the tradition. Gojma had learned from his father, who was also well known in his community for his dancing. A jury of experts from the community decided on the winners of the competition and there was a gala performance featuring Gojma's former band members from Romani Drom, family, and friends. The competition will be held every year.

Page 22 Árendás Péter: A discussion of Erik Satie's Musique d'ameublement (Furniture Music) from 1917 and concept of background music designed to be part of the environment, like furniture, rather than music to be actively listened to. Árendás uses Satie's idea as a point of departure for discussion of the recorded music played before and/or after a concert or at a festival, particularly at Hungarian folk music/dance/dance house events. Árendás points out how nice it is when music preceeding and/or after an event allows the audience to enter, or stay in the atmosphere of the music played live. He calls on concert and festival organizers to keep this in mind and plan what recorded music is played at the concert venues. He notes that Budapest's Hungarian Heritage House provided especially good recorded music at two events: one in December of last year, the other at their venue within the large August 20th Folk Arts Market on Castle Hill in Budapest.

Page 37 Székely Traditions – Part 6. The inspiration for this college diploma project towards a degree in the department of education, sociology, and Rom language at Apor Catholic College in Hungary – has been this student's desire to explore her own Székely heritage. Part six continues with significant name days of the summer season celebrated in the region: June 8 – Medárd name day, June 13 – Szent Antal of Padua day, June 24 – Saint John the Baptist's day, June 29 – Péter-Pál name day, July 2 – Visitation of Our Lady, July 20 – Illés name day, July 26 – Anna name day, August 15 – Feast of the Assumption, August 20 – Saint Stephen's day. She lists customs according to the particular village they were practiced in. Also described here is the custom of the "kaláka" or communal work party for harvest, barn raisings, and so on – a family held a such a work party for tasks too large to handle within the family. The work was always reciprocated. These customs are all part of the traditional rural village life. By Simó Ilona.

Page 39 Obituary: Róka Szabolcs (1967–Aug 2025) Renaissance man of the 3rd millennium. Róka Szabolcs was a determining personality in Budapest's Moldavian Csángó táncház scene, he also performed Hungarian music and song from the Middle Ages and Renaissance. He had a natural talent for storytelling and was a high school teacher with a diploma in biology and geography. He played traditional coboz with Tatros, Somos and Fanfara Complexa bands having studied with Kobzos Kiss Tamás, Fábri Géza and directly with traditional village musicians of Moldavia. He also played oud, lant and saz. He made use of methods from commedia dell'arte and drama pedagogy to enhance his natural talent for telling stories. He would improvise stories to entertain the others waiting on line in the hospital for treatment. He was

a dedicated advocate for, and true believer in nature, the environment, other human beings and life. Here is an excerpt [translated] from an interview with him from 2014 at *valasz.hu*: "...there will always be folk music. Csángó music arrived [straight from Moldavia] to Budapest and met up with the urban [folk music movement]; and they intertwined so nicely there. The product is obviously a sign of openness...when [Hungarian] audiences accept Romanian music or Serbian Gypsy music – what's that, if not tolerance..." By Sándor Ildikó.

Page 37 New publication: Németh István – Juhász Gyula: Folk Songs of Horgos/Horgoš [a village in the Voivodina region of northern Serbia]. Published in 2024 by the Voivodina Institute of Hungarian Culture and the Hungarian Heritage House. The publication presents Hungarian folk song traditions of Horgos and the neighboring community of Királyhalom/*Bački Vinogradi* along with the 150 year history of local folk music research. Recordings from folk music archives were used and are presented in the publication with collector's name, informant's name and relevant dates. They are grouped according to type of melody and include comment on the song's community function, performance style, and spread of usage. Included are: outlaw and herders songs, songs sung at Whitsuntide, Christmas, weddings, funerals and children's games. Highly recommended as a resource for researchers, teachers, musicians and traditional singers alike. Review by Sőregi Anna.

Sue Foy

folkMAGazin

2025/4, XXXII. évfolyam, 4. szám

Megjelenik évente 6+1 alkalommal

Kiadja a Táncház Alapítvány

Alapítványi gondnok: Nagy Zoltán
Kuratóriumi tagok: Sándor Ildikó, P. Vas János

Felölőszerkesztő: Grozdits Károly

Tervező-szerkesztő: Berán István

Munkatársak:

Bede Judit, Busai Zsuzsanna, Gósi Anett,
Juhász Katalin, Kóka Rozália,
Széki Soós János

Budapest, I. ker., Szilágyi Dezső tér 6.

Levélcím: 1253 Budapest, Pf. 71

Tel./fax: (36.1) 214-3521

folkmagazin@tanchaz.hu

www.folkmagazin.hu

Porszinter Nyomda

Tel.: 1/388-7632

ISSN - 1218 - 912X

Bankszámla-szám: 11701004-20171625

Külföldről: OTP I. ker. fiók, 1013 Budapest,

Alagút u. 3. Hungary; Táncház Alapítvány
IBAN: HU28 BIC(SWIFT) KÓD: OTPVHUB
11701004 20171625 00000000

Támogatóknak:

NKA Népművészet Kollégiuma

IV. FolkPark Táncházfesztivál
Budapest Park, 2025. július 10.
Szalonna és Bandája
Berka együttes
Khamoro Budapest Band
Fotó: Orbán Miklós / Táncház Egyesület

2025 | 09 | 20

Szeptember 20-án, szombaton, 10 órától több tízezer népzeneész, néptáncos és kézműves mester ünnepli a Kárpát-medence népművészetét. Egy időben, közel 200 helyszínen, számtalan programmal várunk Téged is – Komlótól Gyimesfelsőlokig! Kövesd az eseményeket közösségi oldalunkon! A részvétel ingyenes – hiszen a népi kultúra mindannyiunké. A hagyomány összeköt!

Sereglés 2025

*A Kárpát-medence
népművészetének ünnepe*

Központi helyszín: Budapest – Szentháromság tér (Budai Vár)

Kiemelt helyszínek: Debrecen, Békéscsaba, Gombaszög / Dernő (Felvidék), Kecskemét, Méra / Kolozsvár (Erdély), Nagyvárad (Partium), Salgótarján, Sárospatak, Sárvár, Szamosújvár (Erdély), Szatmárnémeti (Partium), Székelyudvarhely (Erdély), Székesfehérvár, Szekszárd, Palics (Vajdaság), Zalaegerszeg Gébárti-tó

FŐSZERVEZŐ: NÉPMŰVÉSZETI EGYESÜLETEK SZÖVETSÉGE

A RENDEZVÉNYSOROZAT A CSÓORI SÁNDOR PROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL VALÓSUL MEG

20254

FOLKMAGAZIN

Nemzeti
Kulturális
Alap